

Yritystukilain vaikuttavuuden ja toimivuuden arviointi

Arvioinnin kohteena yrityksen
kehittämisavustus ja yritysten
toimintaympäristön kehittämisavustus

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu
Työ ja yrittäjyys
23/2013

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ
ARBETS- OCH NÄRINGSMINISTERIET
MINISTRY OF EMPLOYMENT AND THE ECONOMY

SATU AALTONEN – ELISA AKOLA – JARNA HEINONEN –
HANNA LAALO – LAURA NUMMELIN

Yritystukilain vaikuttavuuden ja toimivuuden arviointi

Arvioinnin kohteena yrityksen
kehittämisyhteistyö ja yritysten
toimintaympäristön kehittäminen

Tekijät Författare Authors Satu Aaltonen, Elisa Akola, Jarna Heinonen, Hanna Laalo, Laura Nummelin TSE Entre Turun yliopiston kauppakorkeakoulu	Julkaisuaika Publiceringstid Date Elokuu 2013 Toimeksiantaja(t) Uppdragsgivare Commissioned by Työ- ja elinkeinoministeriö Arbets- och näringsministeriet Ministry of Employment and the Economy Toimielimen asettamispäivä Organets tillsättningsdatum Date of appointment
Julkaisun nimi Titel Title Yritystukilain vaikuttavuuden ja toimivuuden arviointi	
Tiivistelmä Referat Abstract Yritystukilain vaikuttavuuden ja toimivuuden arviointitutkimuksessa selvitetään, miten hyvin yrityksen kehittämisavustukselle ja yritysten toimintaympäristön kehittämisavustukselle määritellyt tavoitteet on saavutettu sekä sitä miten toimiviksi avustukset koetaan. Tutkimuksessa tuotetaan tietoa avustusten vaikuttavuudesta ja toimivuudesta eri toimijoiden näkökulmista sekä mahdollisista avustusten kehittämistarpeista. Tutkimuksen painopiste on yrityksen kehittämisavustuksen arvioinnissa. Tutkimusta varten kerättiin tietoa avustusta hakeneilta yrityksiltä (n=1022), ELY-keskuksilta (n=71) sekä sidosryhmiltä (n=97). Kyselyaineiston taustatietoina hyödynnettiin TEM:n rekisteriaineistoja. Lisäksi tutkimusaineistoja täydennettiin case-tutkimuksen keinoin. Yritykset ovat pääsääntöisesti tyytyväisiä yrityksen kehittämisavustukseen. Kehitysehdotukset kohdistuvat asiakaslähtöisyyden ja joustavuuden lisäämiseen. Tarjolle toivotaan myös lisää sähköisen asioimisen mahdollistavia palveluja ja maksatuksen muuttamista osittain etukäteiseksi. Itä- ja Pohjois-Suomen teollisuusyritykset profiloituvat investointipainotteisten hankkeiden toteuttajiksi ja muita kehittämishankkeita toteutetaan yleisimmin Etelä- ja Länsi-Suomen asiantuntija-alan yrityksissä. Itä- ja Pohjois-Suomessa toteutetuilla hankkeilla parannetaan muuta maata yleisemmin yritysten käyttämän teknologian tasoa sekä tuotteiden ja palvelujen laatua. Avustuksella näyttää olevan suurin merkitys kasvuyrityksille. Sitä vastoin avustuksen vaikutukset yritysten osaamiseen ja verkostoitumiseen ovat melko vaatimattomia. Yrityksen kehittämisavustusta saaneilta yrityksiltä kysyttiin avustuksen vaikutusta hankkeen toteuttamiseen. Vastanneista yrityksistä 93 % kertoi avustuksella olleen vaikutusta hankkeen toteuttamiseen siten, että avustuksen johdosta hanke voitiin toteuttaa laajempaan, korkeampitasoisena tai hankkeen aikataulua voitiin aikaistaa. Avustusta saaneista yrityksistä 26 % ei olisi käynnistänyt hanketta lainkaan ilman avustusta. Avustusta saaneista 7 % ilmoitti, että avustuksella ei ollut vaikutusta hankkeen toteuttamiseen. Yrityksen kehittämisavustuksen tulisi kohdistua nykyistä enemmän pienten yritysten riskipitoisiin hankkeisiin. Tutkimuksen mukaan kasvu, aidolle uusiutumiselle, kansainvälistymiselle ja työllisyydelle – niin yrityksen kuin yhteiskunnan näkökulmasta – on annettava nykyistä voimakkaampi paino. ELY-keskusten tulee aktiivisesti etsiä nuoria ja kasvavia yrityksiä ja kannustaa näitä rohkeisiin kehittämishankkeisiin. Lisäksi avustushakemuksia käsiteltäessä tulisi ELY-keskuksissa kiinnittää erityistä huomiota kehittämishankkeen luonteeseen: sen onnistumiskriteereihin ja tavoiteltuihin vaikutuksiin. Näiden ohella on tarpeellista, että markkinapuute ja kilpailutilanteen vääristyminen otetaan nykyistä vahvemmin osaksi kehittämishankkeen arviointia. Kehittämistilanteessa yritykselle suunnitellaan usein kokonaispaketti erilaisista palveluista ja tukimuodoista, jolloin asiakkaan näkökulmasta tukiohjelma- ja tukimuotojen rajat hämärtyvät. Pitkän aikavälin tavoitteena tulee olla koko suomalaisen yritystukijärjestelmän yksinkertaistaminen ja virtaviivaistaminen niin organisaatioiden kuin instrumenttien tasolla. Toimijoiden välisen yhteistyön tiivistäminen on tässä oleellista, mikä tarkoittaa myös politiikan toimijoilta uudenlaista paikallista, alueellista ja kansallista yhteistyötä sekä ennakkoluulottomuutta. Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksen vaikutukset kohdentuvat suunniteltua enemmän toteuttajaorganisaation omaan kehittämiseen. Suurempaa huomiota tulee kiinnittää siihen, että avustuksen vaikutukset saataisiin kohdistettua selkeämmin suoraan alueen yrityksiin ja niiden toimintaympäristöön. TEM:n yhdyshenkilö: Työllisyys- ja yrittäjyysosasto/Mikko Ojala, puh. 029 5063506	
Asiasanat Nyckelord Key words yrityksen kehittämisavustus, yritysten toimintaympäristön kehittämisavustus, yritystuki, yritykset, yrittäjyys	
Painettu julkaisu Inbunden publikation Printed publication ISSN 1797-3554 ISBN 978-952-227-785-5	Verkkojulkaisu Nätpublikation Web publication ISSN 1797-3562 ISBN 978-952-227-786-2
Kokonaissivumäärä Sidoantal Pages 124	Kieli Språk Language Hinta Pris Price Suomi, Finska, Finnish 28 €
Julkaisija Utgivare Published by Työ- ja elinkeinoministeriö Arbets- och näringsministeriet Ministry of Employment and the Economy	Kustantaja Förläggare Sold by Edita Publishing Oy / Ab / Ltd

Esipuhe

Laki valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi (1336/2006) on voimassa vuoden 2014 loppuun ja esitys uudeksi laiksi on tarkoitus antaa Eduskunnalle syysistuntokaudella 2013. Uuden lain valmistelun tueksi tarvitaan tutkimustietoa yksittäisten tuki-instrumenttien ja koko tukijärjestelmän toimivuudesta sekä tukien vaikuttavuudesta.

Tässä tutkimuksessa selvitetään, miten hyvin laissa määritellyt tavoitteet on saavutettu yrityksen kehittämisavustuksella ja yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksella sekä sitä, miten toimiviksi kyseiset tuki-instrumentit koetaan. Tutkimuksessa tuotetaan tuoretta ja konkreettista tietoa lain ja asetuksen vaikuttavuudesta sekä mainitun tukijärjestelmän toimivuudesta eri toimijoiden näkökulmista sekä mahdollisista tukeen liittyvistä kehittämistarpeista. Tutkimuksen painopiste on yrityksen kehittämisavustuksen toimivuudessa ja vaikuttavuudessa. Arviointiin on sisällytetty myös yritysten toimintaympäristön kehittämisavustusta saaneet hankkeet. Tuotettua uutta tietoa voidaan hyödyntää ministeriön tulevassa päätöksenteossa ja säädösvalmistelussa.

Tutkimuksen toteuttajana toimi Turun yliopiston kauppakorkeakoulun TSE Entre-yksikkö. Arvioinnin käytännön toteutuksesta vastasivat professori Jarna Heinonen sekä projektitutkijat Satu Aaltonen, Elisa Akola, Hanna Laalo ja Laura Nummelin.

Selvitystyötä johti ohjausryhmä, jonka jäseninä olivat em. tutkijoiden lisäksi työ- ja elinkeinoministeriön työllisyys- ja yrittäjyysosastolta teollisuusneuvos Heikki Vesa (pj.), neuvotteleva virkamies Pertti Hämäläinen, vanhempi hallitussihteeri Mikko Ojala sekä ylitarkastajat Kari Alanko, Sirpa Hautala, Raimo Puhto ja Jaakko Pulkka.

Arvioinnin toteuttajat haluavat osoittaa lämpimät kiitokset tutkimukseen osallistuneille yrityksille ja asiantuntijoille tärkeästä panoksesta tutkimuksen onnistumiselle.

Helsingissä kesäkuussa 2013

Työ- ja elinkeinoministeriö

Turun yliopiston kauppakorkeakoulu

TUIJA OIVO

Osastopäällikkö, ylijohtaja

Työllisyys- ja yrittäjyysosasto

JARNA HEINONEN

Professori

TSE Entre -yksikkö

Sisältö

Esipuhe.....	5
1 Johdanto.....	11
1.1 Taustaa tutkimukselle.....	11
1.2 Tutkimuksen tarkoitus.....	12
1.3 Tutkimuksen toteutus	14
2 Yrityksen kehittämisavustus ja yritysten toimintaympäristön kehittämisavustus arvioinnin kohteina.....	25
2.1 Yrityksen kehittämisavustus tukimuotona.....	26
2.2 Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustus tukimuotona	27
2.3 Haetut ja myönnetyt avustukset.....	28
2.4 Yhteenveto.....	37
3 Avustusten vaikutukset	39
3.1 Avustusta hakeneet kyselyaineiston valossa	39
3.2 Mitä on perusteltua tukea julkisin varoin?	44
3.3 Hankkeiden tavoitteet ja vaikutukset	56
3.4 Millaisilla hankkeilla saavutetaan mitäkin tuloksia?.....	69
3.5 Yhteenveto.....	71
4 Tukiprosessien käytäntöjen arviointi.....	76
4.1 Yrityksen kehittämisavustuksen käytännöt	76
4.2 Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksen käytännöt.....	84
4.3 Yhteenveto.....	90
5 Yhteenveto ja johtopäätökset.....	92
5.1 Yhteenveto.....	92
5.2 Johtopäätökset	99
Lähteet.....	105

Taulukkoluetelo

Taulukko 1. Kyselyyn vastanneiden yritysten elinkaaren vaihe toimialoitain (%, n=1 013).....	17
Taulukko 2. Kyselyyn vastanneiden yritysten elinkaaren vaihe toimialoitain (%, n=1 013).....	18
Taulukko 3. Case-yritysten taustatiedot.....	20
Taulukko 4. Case-organisaatioiden taustatiedot.....	21
Taulukko 5. Yrityksen kehittämisavustushakemukset vuosina 2007–2011 (lkm, n=9 261).....	29

Taulukko 6.	Yrityksen kehittämisavustushakemusten ja yritysten toimipaikkojen jakautuminen ELY-keskusalueittain.....	30
Taulukko 7.	Yrityksen kehittämisavustushakemukset toimialoittain ja tukialueittain (% , n=9 260).....	30
Taulukko 8.	Yrityksen kehittämisavustushakemusten kasautuminen yrityksille (% , n=7 038)	31
Taulukko 9.	Myönnettyt yrityksen kehittämisavustukset vuosina 2007–2011.....	32
Taulukko 10.	Yrityksen kehittämisavustushakemusten läpimenoasteet toimialoittain (% , n=9 261).....	33
Taulukko 11.	Yrityksen kehittämisavustusten kasautuminen (% , n=7 038).....	34
Taulukko 12.	Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustushakemukset vuosina 2007–2011 (lkm, n=316).....	35
Taulukko 13.	Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustushakemusten kasautuminen (% , n=185).....	35
Taulukko 14.	Myönnettyt yritysten toimintaympäristön kehittämisavustukset vuosina 2007–2011	36
Taulukko 15.	Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustushakemusten läpimenoasteet tukialueittain (% , n=316)	37
Taulukko 16.	Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustusten kasautuminen (% , n=185)	37
Taulukko 17.	Avustuksen myöntökerrat kyselyyn vastanneilla yrityksillä.....	40
Taulukko 18.	Yrityksen kehittämisavustusta saaneiden yritysten profiilit hanketyypeittäin (n=659–726, herran hakeneet).....	41
Taulukko 19.	ELY-keskusten edustajien näkemys yrityksen kehittämisavustuksen suuntaamisesta (keskiarvo asteikolla 1–5, n=67–69).....	46
Taulukko 20.	ELY-keskusten edustajien näkemys yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksen suuntaamisesta (keskiarvo asteikolla 1–5, n=66–67).....	47
Taulukko 21.	ELY-keskusten ja sidosryhmien edustajien näkemys siitä, mikä olisi paras tapa kanavoida yrityksille suunnattua julkista tukea (keskiarvo, asteikolla 1.sija – 7.sija)	55
Taulukko 22.	Hankkeen vaikutukset henkilöstön määrään (% , n=620).....	58
Taulukko 23.	Yritysten profiilit hankkeiden vaikutusten mukaan	74
Taulukko 24.	Tutkimuskysymykset ja vastaukset.....	96

Kuvioluettelo

Kuvio 1.	Tutkimusprosessi.....	11
Kuvio 2.	Kyselyyn vastanneiden ELY-keskusten edustajien tehtäväkuvat ja roolit (% , n=71).....	19
Kuvio 3.	Sidosryhmäkyselyyn vastanneet tahot (lkm, n=96).....	19
Kuvio 4.	Avustusten tuntemus (% , n= 93–94).....	20
Kuvio 5.	Yrityksen kehittämisavustushakemukset toimialoittain vuosina 2007–2011 (% , n=9 261).....	29
Kuvio 6.	Yrityksen kehittämisavustushakemusten vuosittainen läpimenoaste (% , n=9 261).....	33
Kuvio 7.	Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustushakemusten vuosittainen läpimenoaste (% , n=316)	36
Kuvio 8.	Yrityksen kehittämisavustuksen käyttökohteet (avustusten lkm, yritysten n=1 022)	41

Kuvio 9.	Kohteet, joihin yritysten toimintaympäristön kehittämisavustusta on haettu (lkm, n=31).....	43
Kuvio 10.	ELY-keskusten ja sidosryhmien edustajien näkemykset siitä, miten yrityksen kehittämisavustusta olisi tarkoituksenmukaisinta suunnata (painopisteet asteikolla 1–5, ELYt n=79, sidosryhmät n=93).....	45
Kuvio 11.	ELY-keskusten ja sidosryhmien edustajien arviot avustuskohdeiden ulkoisvaikutusten suuruudesta ja sopivan yksityisen rahoituksen puutteesta (ELYt n=64; sidosryhmät n=89).....	48
Kuvio 12.	Sidosryhmien ja ELY-keskusten edustajien arviot yritystukien vaikutuksista ('hyvin paljon', %, ELYt n=69; sidr. n=95).....	49
Kuvio 13.	Yrityksen kehittämisavustusta saaneiden ja ei-saaneiden yritysten arviot hankkeiden toteuttamisesta (Avustusta saaneet yritykset, n=951, Ei-saaneet yritykset, n=63).....	51
Kuvio 14.	Yritysten hankkeiden muu rahoitus (%, n=1 022).....	53
Kuvio 15.	ELY-keskusten edustajien ja sidosryhmien näkemys siitä, mikä olisi paras tapa hahvottaa yrityksille suunnattu julkinen tuki (1-sijojen %-osuus).....	54
Kuvio 16.	Yritysten näkemys väitteestä "verohelpotus olisi avustusta tehokkaampi tapa tukea yritysten kehittämis- ja investointitoimenpiteitä" (%, n=992)....	55
Kuvio 17.	ELY-keskusten edustajien näkemys väitteestä "heikommin menestyvillä alueilla tukiprosentin tulisi olla korkeampi kuin paremmin menestyvillä alueilla".....	56
Kuvio 18.	Yritysten arviot avustuksen vaikutuksista kasvun (%, n=779–783).....	59
Kuvio 19.	Yritysten arviot avustuksen vaikutuksista tuotantoon (%, n=780–785).....	60
Kuvio 20.	Yritysten arviot avustuksen vaikutuksista kansainvälistymiseen (%, n=770–768).....	61
Kuvio 21.	Yritysten arviot avustuksen vaikutuksista osaamiseen ja verkostoitumiseen (%, n=776–781).....	63
Kuvio 22.	Yritysten arviot avustuksen vaikutuksista kilpailuaseman parantumiseen (%, n=767).....	66
Kuvio 23.	Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksella tavoitellut ja saavutetut vaikutukset ('hyvin paljon', lkm, n=28–31).....	68
Kuvio 24.	Hankkeen päättäneiden yritysten tavoitellut ja saavutetut vaikutukset ('hyvin paljon', %, n=154–778).....	72
Kuvio 25.	Yritysten näkemyksiä tiedon ja neuvonnan saamisesta (n=983–990).....	77
Kuvio 26.	Yritysten arvio ELY-keskuksen antaman lisäneuvonnan tarpeesta (n=1 022).....	77
Kuvio 27.	Yritysten ja ELY-keskusten edustajien näkemykset yrityksen kehittämisavustuksen myöntämisen ehtojen selkeydestä (%, yritykset n=989, ELYt n=69).....	78
Kuvio 28.	Yritysten näkemykset avustuspäätöksen sujuvuudesta (%, n=987–1 000).....	79
Kuvio 29.	Yritysten näkemykset yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksen nykyisestä maksurytmistä ja määrästä (%, n=989–991).....	80
Kuvio 30.	Yritysten ja ELY-keskusten edustajien näkemyksiä yrityksen kehittämisavustuksen maksatuksesta (%, yritykset n=980–993, ELYt n=69).....	81
Kuvio 31.	ELY-keskusten edustajien näkemys väittämästä "liikhumavaraa eri kustannusten välillä tulisi lisätä hankkeiden edetessä ja tarpeiden muuttuessa" (%, n=69).....	81

Kuvio 32. ELY-keskusten edustajien näkemyksiä yrityksen kehittämisavustuksella tuettujen hankkeiden seurannasta (% , n=69).....	83
Kuvio 33. Organisaatioiden näkemyksiä tiedon ja neuvonnan saamisesta (% , n=31)....	85
Kuvio 34. Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustusta saaneiden organisaatioiden arvio ELY-keskuksen antaman lisäneuvonnan tarpeesta (lkm, n=32).....	85
Kuvio 35. Organisaatioiden ja ELY-keskusten edustajien näkemykset yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksen myöntämisen ehtojen selkeydestä (% , organisaatiot n=31, ELYt n=69).....	86
Kuvio 36. ELY-keskusten edustajien näkemykset yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksen tukiprosessin joustavuudesta ja nopeudesta (% , n=69)	87
Kuvio 37. Organisaatioiden näkemykset yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksen nykyisestä maksurytmistä ja määrästä (% , n=31).....	87
Kuvio 38. Organisaatioiden ja ELY-keskusten edustajien näkemyksiä yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksen maksatuksesta (% , organisaatiot n=30, ELYt n=69).....	88
Kuvio 39. ELY-keskusten edustajien näkemyksiä yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksella tuettujen hankkeiden seurannasta (% , n=69).....	90

Liitetaulukot

Liitetaulukko 1. Yrityksen kehittämisavustuksen enimmäismäärä investoinnin hankintamenosta	107
Liitetaulukko 2. Katoanalyysitaulukko (% , laskettu 95 % luottamusvälin mukaan)....	108
Liitetaulukko 3. Kasvun tavoittelu hankkeen yrityksen taustamuuttujien mukaan...	110
Liitetaulukko 4. Kansainvälistymisen tavoittelu hankkeen yrityksen taustamuuttujien mukaan	111
Liitetaulukko 5. Tuotannon kehittämisen tavoittelu hankkeen yrityksen taustamuuttujien mukaan	112
Liitetaulukko 6. Osaamisen kehittämisen tavoittelu hankkeen yrityksen taustamuuttujien mukaan	113
Liitetaulukko 7. Hankkeen myötä saavutettu kasvu yrityksen taustamuuttujien mukaan	114
Liitetaulukko 8. Hankkeen myötä saavutettu kansainvälistyminen yrityksen taustamuuttujien mukaan	115
Liitetaulukko 9. Hankkeen myötä saavutettu tuotannon kehittyminen yrityksen taustamuuttujien mukaan.....	116
Liitetaulukko 10. Hankkeen myötä saavutettu osaamisen kehittyminen yrityksen taustamuuttujien mukaan.....	117
Liitetaulukko 11. Yrityksen kasvua selittävät tekijät	118
Liitetaulukko 12. Yrityksen kansainvälistymistä selittävät tekijät.....	119
Liitetaulukko 13. Yrityksen tuotannon kehittymistä selittävät tekijät.....	120
Liitetaulukko 14. Yrityksen osaamisen kehittymistä selittävät tekijät	121
Liitetaulukko 15. Hankkeen vaikutukset avustushohteen mukaan (herran avustusta saaneet yritykset; keskiarvo; vaikutukset asteikolla 1–5, jossa 5 on suurin).....	122

1 Johdanto

1.1 Taustaa tutkimukselle

Yritystuet sekä yrityspalvelujärjestelmä ovat toistuvasti esillä elinkeinopoliittisessa keskustelussa Suomessa. Sisällöllisesti keskustelua hallitsee pyrkimys turvata suomalaisille yrityksille kansainvälisesti kilpailukykyinen liiketoimintaympäristö, joka kannustaa innovaatioihin ja yrittäjyyteen. Toisaalta kireä taloustilanne, alijäämäinen valtiontalouden budjetti ja tarve keskittyä kaikkein vaikuttavimpiin tukiin edellyttävät tukijärjestelmän ja eri tukimuotojen kriittistä arviointia.

Yritystuet ovat elinkeinopoliittikan välineitä, joilla pyritään edistämään markkinoiden toimintaa, yritysten kasvua ja niiden kautta koko yhteiskunnan ja kansalaisten hyvinvointia. Yritystukijärjestelmän kustannustehokkuuteen ja asiakaslähtöisyyteen on kiinnitetty viime vuosina lisääntyvää huomiota Suomessa. Tämä on ymmärrettävää, koska esimerkiksi vuonna 2011 myönnettiin yritystukia valtion budjetista noin 1 230 miljoonaa euroa ja tukien määrä on kasvanut yli 50 prosenttia viimeisen vuosikymmenen aikana. Lisäksi yrityksiä tuetaan yrityspalveluilla, joissa työskentelee noin 4 400 henkilöä – siitä valtiolle koituvat palkkakustannukset ovat noin 100 miljoonaa euroa ja kuntien kustannukset noin 250 miljoonaa euroa vuodessa. Karkeasti arvioiden vajaa puolet yritystuista olisi tehokkaita eli tavoitteiden mukaisia ja elinkeinorakennetta uudistavia. Tehottomiksi arvioitiin noin 15 prosenttia tukien arvosta. (Pietarinen 2012.)

Tämän tutkimuksen tarkastelun kohteena oleva *yrityksen kehittämisavustus* arvioitiin melko positiiviseksi ja sen nähtiin vaikuttavan tavoitteidensa mukaisesti rahoitusmarkkinoita korjaavasti ja aluekehitystä edistävästi (Pietarinen 2012, 31). *Yrityksen kehittämisavustuksen* toimivuudesta ja vaikuttavuudesta ei kuitenkaan ole tehty erillistä arviointitutkimusta lakiin vuonna 2006 tulleiden muutosten jälkeen.

Yritystukilain uudistamisen taustalla vaikuttaneita tavoitteita olivat yritystukijärjestelmän selkeyttäminen ja yksinkertaistaminen, julkisen vallan toimenpiteiden tehostaminen erityisesti pk-yritysten toimintaedellytysten tukemisessa ja tuen painopisteen siirtäminen aloittavien ja kasvuyritysten sekä aineettomien investointien tukemiseen (HE 162/2006 vp). Lain valmistelussa hyödynnettiin Ritsilän ja Tokilan (2005) tekemää arviointia aiemman lain vaikuttavuudesta ja toimivuudesta. Selvityksessä ehdotettiin tuen kohdentamista vahvemmin kasvuyrityksiin ja alkaviin yrityksiin sekä osaamisen kehittämiseen aineellisten investointien ohessa.

Lisäksi lakiuudistuksen taustalla oli Euroopan unionin uuden rakennerahastokauden alkaminen vuoden 2007 alussa. Yrityksille myönnetään tukea kokonaan kansallisista varoista sekä hyödynnetään Euroopan aluekehitysrahaston varoja osarahoituksena. Manner-Suomessa toteutetaan rakennerahastokaudella 2007–2013 neljää alueellista EAKR-ohjelmaa, joissa on kussakin omat painotuksensa

(EAKR-ohjelmat 2007). Näillä on vaikutusta myös yritystukilain mukaisten tukien myöntämiseen eri alueilla.

Vuonna 2006 annettu laki valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi (1336/2006) (jäljempänä yritystukilaki) korvasi aiemman lain yritystoiminnan tukemisesta (1068/2000). Yritystukilakia tarkentaa valtioneuvoston asetus valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi (675/2007). Lain toimeenpano tapahtuu pääasiassa ELY-keskuksissa, joiden toimintaa työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) ohjaa lain toimeenpanoon liittyvällä ohjeistuksella (mm. Ohje valtionavustuksesta 2010).

Yritystukilaki itsessään sekä yritystuen yleisistä ehdoista annettu laki (786/1997) asettavat tuen tavoitteeksi kansantalouden kasvun tukemisen, yritysten tehokkuuden edistämisen, markkinapuutteen korjaamisen, aineettomien investointien tukemisen, työllisyyden edistämisen sekä EU:n ja kansallisen alue- ja rakennepolitiikan tukemisen. Julkisen tuen perusteena on siis markkinapuute tai -häiriö ja tuetun toiminnan spill-over eli ulkoisvaikutukset (Koski & Ylä-Anttila 2011). Nämä tavoitteet tulee saavuttaa niin, ettei yritystuella vääristetä kilpailua eikä syrjäytetä yksityisen sektorin markkinaehtoista toimintaa (ks. esim. Heinonen ym. 2012). Selvitysmiesraportissaan Pietarinen arvioi tukien tarkoituksenmukaisuutta ja tehokkuutta sillä, kuinka hyvin ne tukevat alueiden ja toimialojen rakenteellista uudistumista sekä edistävät innovaatioita ja kilpailua (Pietarinen 2012).

Yritystukien vaikuttavuuden tutkimus on haasteellista, koska harvoin pystytään aidosti vertailemaan kehitysmahdollisuuksiltaan täysin samankaltaisia yrityksiä, joista toiset ovat saaneet tukea ja toiset eivät, mutta jotka eivät olisi valikoituneet tukea saaneisiin ja tukea saamattomiin jonkin sellaisen tekijän vuoksi, joka jo itsessään ennustaa yrityksen kasvua tai muuten hyvää menestystä. (Storey 1998, Koski & Ylä-Anttila 2011). Erityisesti makrotaloudellisten mekanismien ja vaikutusten arviointi on haasteellista ja jääkin usein spekulatiotasolle. Vastaavasti on haastavaa arvioida, missä määrin julkinen tuki kohdistuu nimenomaan markkinapuutteiden korjaamiseen ja julkisiin toimiin liittyvien hallinto- ja järjestelmäpuutteiden poistamiseen sekä myönteisiin ulkoisvaikutuksiin, mitä pidetään keskeisenä kehittämispäpanostuksia kohdennettaessa.

1.2 Tutkimuksen tarkoitus

Tässä tutkimuksessa selvitämme, miten hyvin laissa määritellyt tavoitteet on saavutettu *yrityksen kehittämisavustuksella* ja *yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksella* sekä sitä, miten toimiviksi kyseiset tuki-instrumentit koetaan. Tutkimuksessa tuotamme tuoretta ja konkreettista tietoa yritystukilain ja -asetuksen vaikuttavuudesta sekä mainitun tukijärjestelmän toimivuudesta eri toimijoiden näkökulmista sekä mahdollisista tukeen liittyvistä kehittämistarpeista. Tutkimuksen painopiste on *yrityksen kehittämisavustuksen* hyödyllisyydessä ja vaikuttavuudessa. Olemme sisällyttäneet arviointiin myös *yritysten toimintaympäristön*

kehittämisyhteistyöstä saaneet hankkeet. Tuottamaamme uutta tietoa voidaan hyödyntää ministeriön tulevassa päätöksenteossa ja säädösvalmistelussa.

Tutkimuksessa olemme hakeneet vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

Tuetut hankkeet ja yritykset:

- Millaiset hankkeet ja millaiset yritykset ovat saaneet *yrityksen kehittämisavustusta* ja *yritysten toimintaympäristön kehittämisavustusta* lain voimassaoloaikana?

Tukien tarkoituksenmukaisuus ja vaikuttavuus:

- Mitä eri toimijoiden mielestä on tarkoituksenmukaista tukea?
 - yritysten näkökulma (tukea saaneet ja ei-saaneet)
 - organisaatioiden näkökulma
 - ELY-keskusten näkökulma
 - eri sidosryhmien näkökulmat¹
- Mitkä ovat avustusten mahdolliset kilpailua vääristävät vaikutukset?
- Vastaako avustus markkinapuutteeseen?
- Mitkä ovat *yrityksen kehittämisavustuksen* vaikutukset?
 - Miten saatu avustus vaikuttaa hankkeiden kokonaisrahoitukseen?
 - Miten avustukset vaikuttavat eri kokoluokan yrityksiin ja eri kehitysvaiheissa oleviin yrityksiin?
 - Miten ja millaisten mekanismien kautta *yrityksen kehittämisavustus* edistää yritystukilaissa säädettyjen tavoitteiden sekä alueellisten tavoitteiden toteutumista?
 - Miten pysyviä nämä vaikutukset ovat?
- Millaisia lyhyen ja pitkän aikavälin vaikutuksia *yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksella* on saatu aikaan?
 - Miten hyvin ne vastaavat yritystukilaissa säädettyjä sekä alueellisia tavoitteita?

Tukien toimivuus:

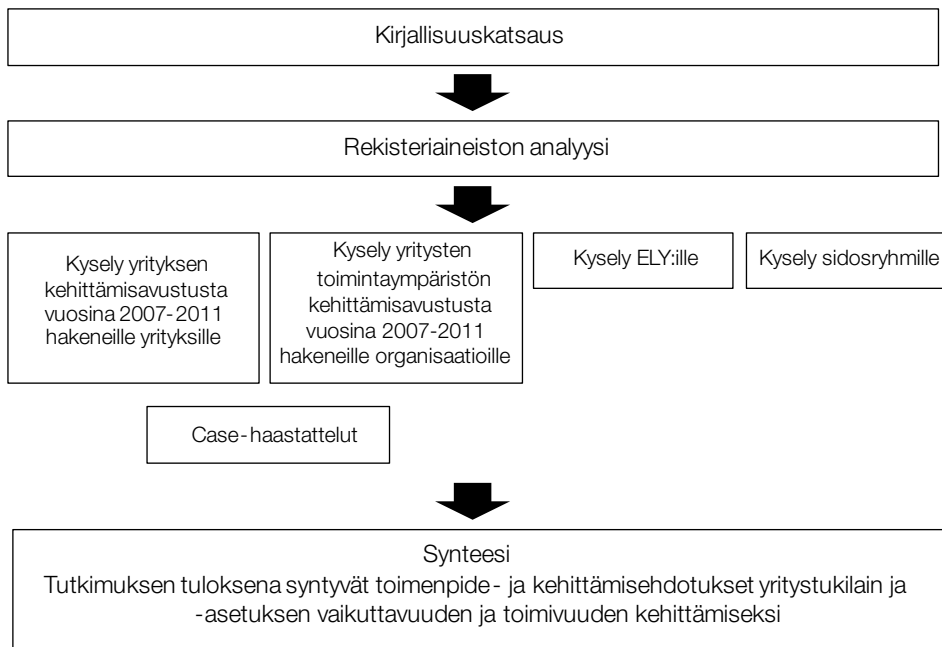
- Miten toimiva nykyinen tukiprosessi on eri toimijoiden näkökulmasta?
 - yritysten näkökulma (tukea saaneet ja ei-saaneet)
 - organisaatioiden näkökulma
 - ELY-keskusten näkökulma
 - eri sidosryhmien näkökulmat
- Mitkä ovat tukiprosessien keskeisimmät kehittämistarpeet?

¹ Sidosryhmät kuten yrittäjäjärjestöt, kunnat, alueelliset elinkeinojen kehittämissihtit, Finnvera Oyj ja Tekes.

1.3 Tutkimuksen toteutus

Tässä tutkimuksessa tarkastelemme yrityksen kehittämisavustuksen ja yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksen vaikuttavuutta ja toimivuutta hyödyntäen aikaisempaa kirjallisuutta ja tutkimusta, rekisteriaineistoja yritystukilain mukaisten tukien määristä ja tuen hakijoista sekä tätä tutkimusta varten kerättyjä kysely- ja haastatteluaineistoja. Tutkimus kohdistuu vuosina 2007–2011 yrityksen kehittämisavustusta hakeneisiin yrityksiin sekä yritysten toimintaympäristön kehittämisavustusta hakeneisiin organisaatioihin. Tarkastelun perustaksi olemme saaneet TEM:n tietojärjestelmistä (Tuki2000 ja Yritti) avustuksia hakeneiden yritysten taloudellisia tunnuslukuja sekä seurantatietoa tukea saaneista yrityksistä. Tutkimusprosessi on esitetty kuviossa 1.

Kuvio 1. Tutkimusprosessi

Seuraavaksi esittelemme tarkemmin selvityksessä käytetyt tutkimusmenetelmät ja aineistot.

Tutkimusmenetelmät ja aineistot

Kirjallinen aineisto

Tutkimuksen kirjallinen aineisto muodostuu aiemmasta yrityksen kasvua ja julkisten tukitoimien arviointia ja vaikutusmekanismeja käsittelevästä kirjallisuudesta, TEM:n toimeksiantoina toteutetuista väliselvityksistä, yritystukilain perusteluista ja tavoitteista sekä ministeriön ELY-keskuksille antamasta yleisestä yritystukilain toimeenpanoon liittyvästä ohjeistuksesta.

Rekisteriaineisto

Työ- ja elinkeinoministeriön rekisteriaineiston perusteella luomme kokonaiskäsitystä vuosina 2007–2011 haetuista ja myönnettyistä avustuksista sekä avustuksia saaneista yrityksistä, niiden toiminnasta ja kehityksestä. Rekisteriaineistoja hyödynnämme myös kyselyaineiston taustatietoina. Myös kohderyhmän yhteystiedot saimme TEM:n tietorekistereistä.

Kyselyaineistot yrityksiltä, ELY-keskuksilta ja sidosryhmiltä

Kohdensimme kyselyt kaikille vuosina 2007–2011 yrityksen kehittämisavustusta ja yritysten toimintaympäristön kehittämisavustusta hakeneille (saaneet ja ei-saaneet), joiden sähköpostiosoite on tiedossa. Lisäksi suuntasimme kyselyt ELY-keskusten yhteyshenkilöille ja sidosryhmien edustajille.

Kyselyt toteutimme sähköisesti. Lähetimme yrityksille ja ELY-keskusten edustajille alkuperäisen kutsun lisäksi kaksi muistutuskirjettä. Sidosryhmien mielipiteitä keräsimme julkisen linkin takana olleella kyselyllä, jota vastaanottajat saivat jakaa harkintansa mukaan muille sidosryhmille sekä oman ryhmänsä muille edustajille. Kyselyssä käytimme sekä strukturoituja että avoimia kysymyksiä. Kyselyaineistojen analyysissä käytimme tilastollisia analyysimenetelmiä, joita täydentävät ja syventävät avoimet vastaukset. Analysoimme avoimia vastauksia teemoittelemalla, jolloin avointen vastausten perusteella tehdyt tulkinnot perustuvat yleisimpiin teemoihin vastaajien yksittäisten mainintojen sijaan.

Eri kohderyhmille suunnattujen kyselyjen vastausprosentit ovat:

Yrityksen kehittämisavustusta hakeneet 25% (vastanneita 1098)

*Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustusta hakeneet 30 %
(vastanneita 31)*

ELY-keskusten edustajille suunnattu kysely 38% (vastanneita 71)

Sidosryhmille suunnatun kyselyn vastaajamäärä on 97. Sidosryhmäkyselyä levitimme lumipallo-otannalla.

Vastausaktiivisuus oli heikompi niiden yritysten keskuudessa, jotka eivät olleet saaneet *yrityksen kehittämisavustusta*. *Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksen* osalta emme tavoittaneet organisaatioita, joiden kohdalla myöntöpäätös oli ollut

kielteinen, ts. kaikki vastanneet organisaatiot ovat saaneet *yri­tysten toimintaympäristön kehittämisavustusta*.

Yrityksille ja organisaatioille suunnattujen kyselyiden avulla tarkastelemme *yri­tyksen kehittämisavustuksen ja yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksen* toimivuutta ja vaikuttavuutta asiakasnäkökulmasta, ts. selvitämme tukea saaneiden asiakkaiden käsityksiä tuen toimivuudesta sekä merkityksestä. Tuen vaikuttavuuden arvioinnissa hyödynnämme myös tietoa tukea saamattomien toiminnan kehitymisestä (liikevaihto ja työllistäminen) sekä suunniteltujen investointien kohtalosta tukipäätöksen jälkeen. Tuetta jääneiden yritysten vertailu tukea saaneisiin tuo arviointiin varsinaisen evaluoinnin ulottuvuuksia. Tukea saaneille ja sitä vaille jääneille lähetimme erilaiset, joskin vertailukelpoiset kyselyt.

Yritystukilain ja -säädöksen mukaisten avustusten toimivuutta ja vaikuttavuutta arvioimme tukea hallinnoivien ELY-keskusten sekä keskeisten sidosryhmien näkökulmasta. Sidosryhmien edustajat arvioivat koko yritystukikentän toimivuutta ja vaikuttavuutta ja esittivät näkemyksiään kehittämistarpeista.

Aineistomme edustavuutta testattiin katoanalyysillä, jossa vertasimme kyselyyn vastanneita perusjoukkoon eli kaikkiin avusta hakeneisiin yrityksiin (liitetaulukko 2). Kyselyyn vastanneet yritykset jakaantuvat edustavasti kansallisille tukialueille 1, 2 ja 3. ELY-keskusalueittain tarkasteltuna Uudenmaan, Pohjanmaan, Lapin, Kaakkois-Suomen ja Etelä-Pohjanmaan alueet ovat aliedustettuina. Toisaalta Keski-Suomen, Hämeen ja Etelä-Savon alueen yrityksiä on kyselyaineistossamme hieman hakemusten suhteellista jakaumaa enemmän. Aineistossamme on edustava määrä teollisuuden, ICT-alan ja kaupanalan yrityksiä, mutta hieman liikaa ammatillisen, tieteellisen ja teknisen alan yrityksiä. Rakennusalan ja muiden toimialojen yrityksiä on vastaavasti suhteellisesti liian vähän verrattuna perusjoukkoon. Melko odotetusti kielteisen päätöksen saaneiden yritysten edustus aineistossa on perusjoukkoa pienempi. Aineistossamme on myös hieman perusjoukkoa enemmän avustusta useaan kertaan saaneita yrityksiä. Nämä aineiston rajoitteet tulee ottaa huomioon tarkasteltaessa tuloksia, joissa näin ollen painottuvat rahoitusta kerran tai useamman kerran saaneiden 'myönteiset' vastaukset, vastaavasti kielteisten päätösten saaneiden yritysten kriittiset vastaukset saavat vähäisemmän painon.

Lähetimme kyselyn sähköisenä kaiken kaikkiaan 5 549 *yri­tyksen kehittämisavustusta* hakeneelle **yri­tykselle**, jotka olivat avustusta hakiessaan ilmoittaneet sähköpostiosoitteensa ELY-keskukselle. Näistä noin 1 200 yrityksen sähköpostiosoite ei ollut enää toiminnassa. Kyselyyn vastasi 1 098 (25 %) yritystä, näistä hyväksyttäviä vastauksia on 1 022.

Vastanneista yrityksistä 42 prosenttia on teollisuusyrityksiä, 29 prosenttia toimii ns. asiantuntija-aloilla (ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta sekä informaatio ja viestintäala) ja 29 prosenttia muilla toimialoilla (mm. kaupan ala, rakennus-, majoitus-, kiinteistö- ja sote-alat). Vastanneista yrityksistä 35 prosenttia sijoittuu tukialueelle 1, 19 prosenttia tukialueelle 2 ja loput 46 prosenttia tukialueelle 3.

Yrityksistä vajaa kolmasosa toimii ensisijaisesti paikallisilla markkinoilla, kansallisilla markkinoilla toimii puolet ja kansainvälisillä markkinoilla viidennes yrityksistä. Yrityksistä 30 prosentilla on suoraa vientiä ja 22 prosentilla välillistä vientiä osana alihankintaverkostoa. Lähes puolet (48 %) vastaajista ilmoitti, ettei yrityksellä ole suoraa eikä välillistä vientiä. Vastanneet yritykset ovat pääasiassa kasvavia (49 %) tai asemansa vakiinnuttaneita (42 %). Yritystoiminta on juuri alkanut vajaalla 5 prosentilla vastanneista yrityksistä ja päättynyt tai päättymässä noin 4 prosentilla. Asiantuntija-alojen yrityksistä muita suurempi osa on toimintansa alkuvaiheessa. Teollisuusyrityksistä yli puolet on jo vakiintuneessa vaiheessa. Muihin toimialoihin verrattuna teollisuudessa toimii vähemmän sellaisia yrityksiä, jotka ovat tutkimus-
hetkellä jo lopettaneet tai lopettamassa toiminnan. (Taulukko 1.)

Taulukko 1. Kyselyyn vastanneiden yritysten elinkaaren vaihe toimialoittain (% , n=1 013)

	Elinkaaren vaihe				Yhteensä	
	Yritystoimintamme on juuri alkanut (%)	Yritystoimintamme on kasvussa (%)	Yritystoimintamme on vakiintunut (%)	Yritys on lopettamassa tai lopettanut (%)	%	lkm
Kaikki yritykset	5	49	42	4	100	1 013
Toimialoittain ***:						
Teollisuus	3	42	53	3	100	427
Asiantuntija-alat	8	58	28	6	100	298
Muut toimialat	4	50	41	5	100	288

*** p<0,001, ** p<0,01, * p<0,05, † p<0,1

Kyselyyn vastanneiden yritysten ensimmäisessä avustushakemuksessaan ilmoittama edellisen tilikauden liikevaihto vaihtelee alle 1000 eurosta lähes 60 miljoonaan euroon mediaanin ollessa noin 500 000 euroa. Hieman yli viidenneksellä liikevaihtonsa ilmoittaneella yrityksellä liikevaihto on alle 100 000 euroa ja niin ikään reilulla viidenneksellä vähintään kaksi miljoonaa. Toimialoittain tarkasteltuna tukea hakeneet teollisuusyritykset olivat selvästi liikevaihdoltaan suurempia kuin asiantuntija-alojen tai muiden toimialojen yritykset. Asiantuntija-aloilla toimivat yritykset olivat puolestaan liikevaihdoltaan toisilla toimialoilla toimivia yrityksiä pienempiä. (Taulukko 2.)

Taulukko 2. Kyselyyn vastanneiden yritysten liikevaihto toimialoittain (% , n=937)

	Liikevaihto				Yhteensä	
	Alle 100 000 (%)	100 000–499 000 (%)	500 000–1 999 999 (%)	Vähintään 2 miljoonaa (%)	%	lkm
Kaikki yritykset	22	29	27	22	100	937
Toimialoittain ***:						
Teollisuus	9	22	32	37	100	412
Asiantuntija-alat	40	37	19	5	100	265
Muut toimialat	25	33	25	17	100	260

*** p<0,001, ** p<0,01, * p<0,05, † p<0,1

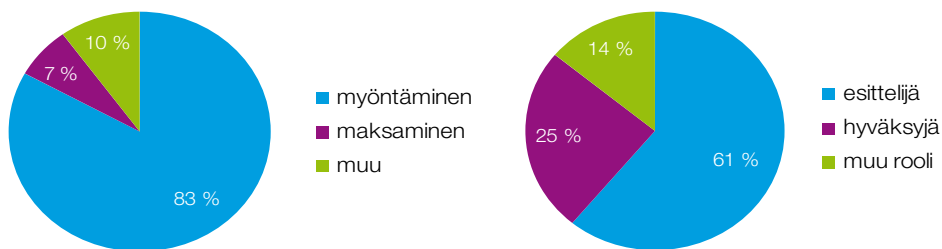
Kilpailutilanteesta kysyttäessä valtaosa vastaajista totesi kilpailijoita olevan useita (42 %) tai muutamia (47 %). Kuitenkin varsin huomattava on vastaajajoukossa niiden yritysten osuus, jotka totesivat vastaushetkellä, ettei merkittäviä kilpailijoita juuri ole (11 %). Alle prosentti vastaajista ei kommentoinut tai osannut arvioida yrityksensä kilpailutilannetta.

Lähetimme kyselyn 135 **organisaatiolle**, jotka ovat hakeneet *yritysten toimintaympäristön kehittämisavustusta* vuosina 2007–2011. Organisaatioista 34:n sähköpostiosoite ei ollut enää toiminnassa. Tavoitetuista organisaatioista vastasi 31 (30 %). Vastaajajoukon pienen määrän vuoksi tulosten luotettavuuteen tulee suhtautua varauksella.

ELY-keskusten edustajien kyselyllä pyrimme tavoittamaan mahdollisimman laajasti *yrityksen kehittämisavustuksen* ja *yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksen* parissa ELY-keskuksissa työskenteleviä henkilöitä. Lähetimme kyselyn 208:lle ELY-keskuksen edustajalle, joiden joukko koostui ylijohtajista, yksiköiden päälliköistä, vastuualueiden päälliköistä sekä myöntämisen ja maksatuksen parissa työskentelevistä henkilöistä. Tästä joukosta emme tavoittaneet 19 edustajaa. Kyselyyn vastasi 71 (38 %) ELY-keskusten edustajaa.

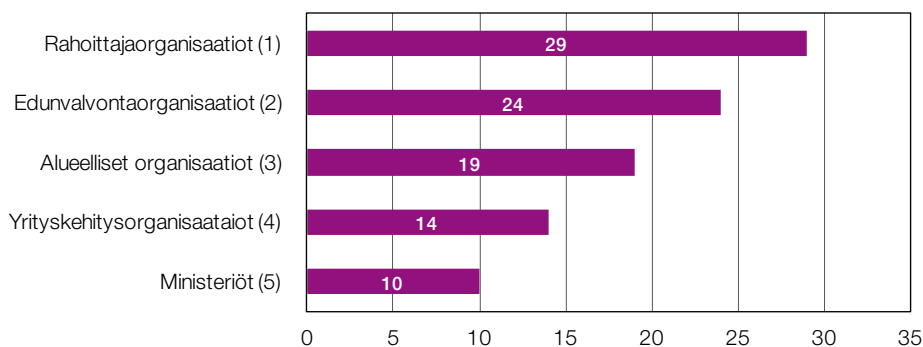
Vastaajista valtaosan (83 %) työtehtävät liittyvät ensisijaisesti *yrityksen kehittämisavustuksen* ja *yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksen* myöntämiseen. Yleisimmin vastaajat toimivat avustuspäätöksen esittelijän roolissa. Avustuspäätösten hyväksyjän roolissa toimii vastanneista neljännes. ELY-keskusten edustajien tehtäväkuvien ja roolien jakautumista vastaajajoukossa olemme kuvanneet kuviossa 2. Kategoriat ”muu” ja ”muu rooli” tarkoittavat pääasiassa valvomista ja johtamista.

Kuvio 2. Kyselyyn vastanneiden ELY-keskusten edustajien tehtäväkuvat ja roolit (% , n=71)

Levitimme **sidosryhmille** suunnattua kyselyä lumipallo-otannalla ja siihen vastasi 97 sidosryhmien edustajaa. Vastaaajien edustamien tahojen jakauman ja luokitteluperusteet olemme kuvanneet kuviossa 3.

Kuvio 3. Sidosryhmäkyselyyn vastanneet tahot (lk, n=96)

(1): Finnvera, Finpro, Mavi, Suomen teollisuussijoitus, TEKES, ELY-keskukset

(2): Suomen Yrittäjät, Keskuskauppakamari, ammattiliitot ja keskusjärjestöt, yritykset, paikalliset kauppakamarit

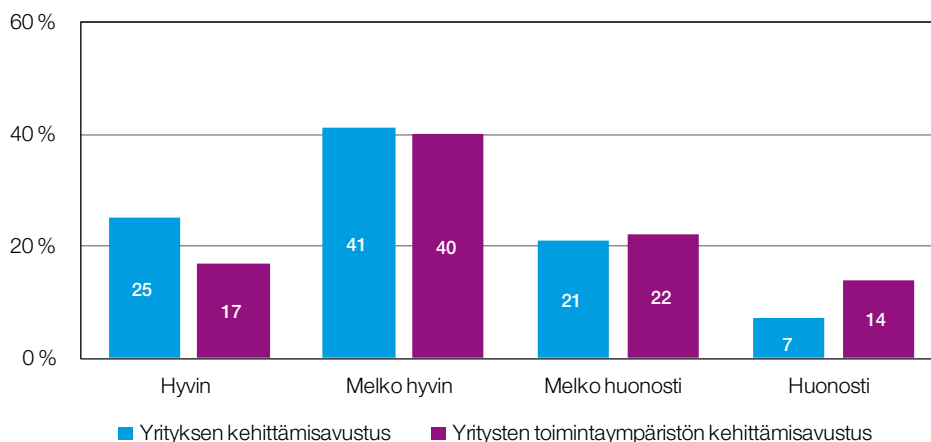
(3): Maakuntaliitto, Kuntaliitto, kunnat

(4): SEKES, Suomen uusyrityskeskukset

(5): TEM, MMM, LVM

Pyysimme sidosryhmien edustajia arvioimaan, miten hyvin he tuntevat *yrityksen kehittämisavustuksen* ja *yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksen*. Kaiken kaikkiaan kyseiset tukimuodot ovat vastaajille varsin tuttuja. Yrityksen kehittämisavustuksen arvioi tuntevansa ainakin melko hyvin 71 prosenttia vastaajista (hyvin 27 % ja melko hyvin 44 %). Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustus on vastaajille hieman vieraampi. Sen arvioi tuntevansa hyvin vastaajista alle viidennes ja huonosti 15 prosenttia. (Kuvio 4.)

Kuvio 4. Avustusten tuntemus (%; n=93–94)

Case-aineisto

Rekisteriaineistojen ja keräämiemme tutkimusaineistojen pohjalta tekemiämme tarkasteluja täydensimme case-tutkimuksen keinoin. Näin saimme lisävalaistusta siitä, kuinka hankkeet toteutettiin sekä julkisen tuen roolista näissä hankkeissa.

Valitsimme lähempään tarkasteluun seitsemän mahdollisimman erilaista asiakasyritystä ja -organisaatiota. Valitsemamme yritykset ovat eri-ikäisiä, edustavat eri toimialoja, sijaitsevat eri puolella Suomea, kuuluvat eri tukialueille ja ovat hakeneet tukea erilaisiin tarkoituksiin. (Taulukko 3.) Osa valitsemistamme case-yrityksistä on hakenut ja saanut avustusta useamman kerran, osa vain yhden kerran. Yrityksistä neljä on *yrityksen kehittämisavustusta* saaneita yrityksiä ja yksi kahdesti kielteisen avustuspäätöksen saanut yritys. Yritysten nimet on tätä raporttia varten muutettu.

Taulukko 3. Case-yritysten taustatiedot

Yritys*	Hakemus- määrä/ myönteiset. hakemus- päätökset**	Inves- tointi- hanke	Kehi- tys- hanke	Perus- tamis- vuosi	Henki- löstö- määrä	Liike- vaihto (edell. tilikausi)	ELY-keskus	Tuki- alue
Talo Oy	7 / 7	x	x	1984	13	5-6 milj.	Lappi	1
Metalliratkaisut Oy	1 / 1		x	1980-l.	11	2 milj.	Keski-Suomi	3
Muoviteknologia Oy	5 / 4	x	x	1996	7	2 milj.	Pirkanmaa	3
Ohjelmistokehittä- jät Oy	2 / 0	x	x	2007	1	20 000	Kaakkois- Suomi	1
Mobiilisovellukset Oy	1 / 1	x	x	2010	2	40 000	Pohjois- Pohjanmaa	2

* Yrityksistä käytetään anonymiteetin säilyttämiseksi pseudonyymejä.

** Raportoitu hakemusten määrä perustuu rekisteriaineistoon, joka muodostuu ELY-keskusten kirjauksista.

Lisäksi valitsimme case-tutkimuksen kohteeksi kaksi yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksen saanutta organisaatiota (taulukko 4.)

Taulukko 4. Case-organisaatioiden taustatiedot

Hakijaorganisaatiot	Hanke	Henkilöstömäärä / hanke	Liikevaihto (edell. tilikausi)	ELY-keskus	Tuki-alue
Culminatum Innovation Ltd. Oy	Kieliteknologia-klusterin synnyttäminen	47 / 2	7 milj. €	Uusimaa	3
Humanistinen ammattikorkeakoulu	Creve-yrityshautomon perustaminen	157, Kulttuurituotannon TKI 8 / 1	14,3 milj. €, Kulttuurituotannon TKI: 0,5 milj €	Varsinais-Suomi	3

Toteutimme case-haastattelut kasvotusten tai puhelinhaastatteluina maaliskuussa 2013. Ne kestivät 40–70 minuuttia. Haastattelujen pohjalta laadimme kuvaukset kustakin casekohteesta ja niiden investointi- ja kehittämishankkeista. Casekohteista laadittuja kuvauksia olemme hyödyntäneet raportin eri osissa havainnollistamaan ja tarkentamaan käsittelemiämme teemoja. Esittelemme seuraavaksi lyhyet kuvaukset kustakin casesta.

Talo Oy

Talovalmistaja Talo Oy on perustettu vuonna 1984, tosin yrityksen tuotemerkki on ollut olemassa jo 1970-luvun lopulta lähtien. Yrityksen suunnittelemissa ja valmistamissa taloissa myydään ympäri maailman, 30 maahan. Yrityksen päätoimipaikka on Etelä-Suomessa, mutta talotehdas sijaitsee Pohjois-Suomessa. Yrityksellä on myös myyntiedustaja Keski-Euroopassa.

Taloudellinen taantuma on koskettanut Talo Oy:tä, kuten koko toimialaa. Yrityksen tuotannosta 95 prosentin mennessä vientiin vaikuttaa perinteisesti vahvojen kohdemaiden, kuten Espanjan, Kreikan ja Irlannin, heikko taloudellinen tila Talo Oy:n myyntiin. Myös rakennusalan määräykset ovat tiukentaneet alan tuotteiden vaatimuksia ja vaatineet tekemään muutoksia toimintaan. Yrityksen liikevaihto ja henkilöstömäärä ovat viime vuosina laskeneet. Talo Oy työllisti vuonna 2008–2009 18–20 henkeä, vuonna 2013 yritys työllistää 13–14 henkilöä. Puolet henkilöstöstä työskentelee tuotannossa ja puolet myynnin, markkinoinnin ja taloushallinnon parissa.

Talo Oy on hakenut *yrityksen kehittämisavustusta* aktiivisesti, nykyisellä ohjelmakaudella lähes vuosittain. Yritys on hakenut avustusta sekä kehittämishankkeisiin että investointeihin. Kehittämishankkeet ovat liittyneet pääasiassa markkinointiin ja verkostoitumiseen. Viimeisin investointi liittyy uuden tuotantolinjaston käyttöön-ottoon ja uuden tuotemalliston tuotekehitykseen.

Metalliratkaisut Oy

Metalliratkaisut Oy on sopimusvalmistuspohjalta toimiva metallialan yritys, joka sijaitsee Keski-Suomessa. Yrityksen asiakkaat ovat pääasiassa suomalaisia

monikansallisia yrityksiä. Yritys on perustettu 1980-luvulla ja yrityksen pääomistaja on sen toimitusjohtaja. Yrityksen liikevaihto vuonna 2012 oli noin 2 miljoonaa euroa.

Finanssikriisillä on ollut merkittävä vaikutus yrityksen toimintaan: liikevaihto on supistunut reilulla miljoonalla ja työntekijämäärä laskenut noin 30 hengestä 11:een vuosina 2009–2011. Yritys hankkii ja toimittaa jonkin verran tavaraa ulkomailta. Edellisellä tilikaudella liikevaihdosta 5–7 prosenttia tuli kansainvälisiltä markkinoilta. Tavoitteena on kasvattaa kansainvälisten markkinoiden osuutta kehittämällä omia tuotteita, joita olisi helpompi markkinoida sopimusvalmistuksen tai alihankinnan sijaan.

Viimeisimmällä tukikaudella yritys on hakenut *yrityksen kehittämisavustusta* keran, vuonna 2012, ja saanut kehittämishankkeelleen myönteisen avustuspäätöksen. Kehittämishankkeella on tavoiteltu uutta näkemystä organisaation uudelleenjärjestelyyn, erityisesti talouspuoleen.

Mobiilisovellukset Oy

Mobiilisovellukset Oy on loppuvuodesta 2010 Pohjois-Pohjanmaalle perustettu älypuhelinsovelluksia valmistava yritys. Yritys työllistää kaksi henkeä, jotka omistavat yrityksen puoliksi. Yrityksellä on puolenkymmenen mobiilisovelluksen tuoteportfolio ja tarkoituksena on kehittää uusia sovelluksia jatkuvasti. Yrityksen liikevaihto vuonna 2012 oli 40 000 euroa.

Yrityksen tavoitteena on lähivuosina kasvattaa liikevaihto 100 000 euroon ja saada palkattua yritykseen kolme työntekijää. Yrityksen sovelluksia on myynnissä kaikissa keskeisimmissä mobiilisovelluskaupoissa. Valtaosa yrityksen sovellusten käyttäjistä on ulkomaalaisia, vain 1 prosentti yrityksen liikevaihdosta tulee Suomesta.

Mobiilisovellukset Oy on hakenut *yrityksen kehittämisavustusta* samalla hakukerralla eri hanketyyppeihin: investointeihin, tuotteiden ja tuotantomenetelmien kehittämiseen ja pienen yrityksen palkka- ja muihin toimintamenoihin. Yritys on saanut myönteisen avustuspäätöksen vuonna 2011.

Muoviteknologia Oy

Muoviteknologia Oy on pirkanmaalainen, vuonna 1996 perustettu yritys. Yritys valmistaa tuotantovälineitä kuparin, sinkin ja nikkelin jalostamiseen. Muoviteknologia Oy:n pääasiakkaat toimivat Etelä-Amerikassa, Afrikassa, Venäjällä ja Keski-Aasiassa. Yrityksellä on huoltotehtaat Afrikassa, Väli- ja Etelä-Amerikassa. Uudet tuotteet valmistetaan aina Suomen toimipaikassa. Yrityksessä on noin 40 työntekijää maailmanlaajuisesti, Suomessa yritys työllistää kymmenkunta henkeä. Lisäksi yrityksellä on viisi alihankkijaa. Suomen yhtiön liikevaihto on noin 2 miljoonaa euroa ja huoltoyhtiöillä yhteensä toiset 2 miljoonaa. Kaikilla yrityksillä on oma tulosvastuunsa.

Yrityksen tulevaisuuden odotukset ovat korkealla, koska se on hiljattain päässyt kunnolla vauhtiin kansainvälisessä markkinoinnissa. Jos valtaosa jätetyistä tarjouksista menee läpi, yrityksen tuotanto kasvaa huomasti.

Yritys on hakenut *yrityksen kehittämissavustusta* yhteensä viisi kertaa. Neljä hakemuksista on liittynyt eri markkina-alueiden markkinatutkimuksiin, näistä kolme on mennyt läpi. Lisäksi yritys on saanut investointiavustusta laserhitsauslinjan hankintaan.

Ohjelmistokehittäjät Oy

Ohjelmistokehittäjät Oy on vuonna 2007 perustettu, kaakkoissuomalainen ohjelmistokehitysyhtiö, joka tekee ICT-sovelluksia. Yrityksen liikevaihto vuonna 2012 oli 20 000 euroa. Yrityksessä työskentelee ainoastaan toimitusjohtaja, joka on myös yksi yrityksen perustajista. Tulevaisuudessa yritys tavoittelee vahvaa kasvua sekä liikevaihdon että työntekijämäärän osalta uusien, tulossa olevien tuotteiden kautta. Tällä hetkellä yrityksellä ei ole kansainvälistä toimintaa.

Yritys on hakenut *yrityksen kehittämissavustusta* kaksi kertaa, vuosina 2007 ja 2010. Ensimmäisellä kerralla yritys haki avustusta perustamisvaiheeseen avainhenkilön palkkakustannuksiin ja toisella kerralla haettu avustus kohdistui ICT-sovelluksen tuotteistamiseen ja kehittämiseen. Molemmilla kerroilla rahoituspäätös on ollut kielteinen.

Culminatum Innovation Ltd Oy: Kieliteknologiaklusterin synnyttäminen

Culminatum Innovation Ltd Oy on vuonna 1995 perustettu Uudenmaan alueen aluekehitysyhtiö. Se toteuttaa alueellista innovaatiopolitiikkaa ja Osaamiskeskusohjelmaa Uudellamaalla. Culminatumin palveluita ovat hankkeistaminen, innovaatio- ja kaupallistamispalvelut, kumppanuuksien rakentaminen ja alueelliset innovaatioympäristön kehityshankkeet. Culminatum työllistää 47 henkeä.

Vuonna 2011 Culminatum haki ja sai *yritysten toimintaympäristön kehittämissavustusta* hankkeeseen, jonka tarkoituksena on kieliteknologiaklusterin synnyttäminen. Klusterihankkeella pyritään kehittämään kielen ja kulttuurin, teknologian sekä viestinnän toimialojen pk-yritysten toimintaympäristöä luomalla yrityksille uusia liiketoimintamahdollisuuksia ja yhteistyömalleja. Hanke on kaksivuotinen ja päättyy keväällä 2014. Sen kokonaisbudjetti on noin 330 000 euroa. Yritysten toimintaympäristön kehittämissavustus kattaa noin 70 prosenttia hankkeen kokonaisrahoituksesta. Loppuosa rahoituksesta tulee mukana olevilta kaupungeilta ja hankkeeseen osallistuvilta yrityksiltä.

Humanistinen ammattikorkeakoulu: Creve-yrityshautomon perustaminen

Humanistinen ammattikorkeakoulu (Humak) on verkostoammattikorkeakoulu, joka toimii kahdella alalla: humanistinen ja kasvatustieteiden sekä kulttuuriala. Humakissa voi opiskella kahdeksassa koulutusohjelmassa ja sillä on toimintaa yhdeksällä paikkakunnalla Suomessa. Humak tekee yhtenä lakisäätöjen perustehtävänä erilaisia tutkimus-, kehitys- ja innovaatiohankkeita (TKI-hankkeita) ja aluekehitystä toimintaympäristön parantamiseksi.

Humak on hakenut *yritysten toimintaympäristön kehittämisavustusta* luovien alojen yrityshautomon Creven perustamiseen vuonna 2009 ja saanut myöntävän päätöksen samana vuonna. Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksella hankkeeseen on palkattu päätoiminen hautomopäällikkö. Lisäksi avustusta on käytetty mm. tiloihin, koneisiin ja laitteisiin, matkoihin ja ostopalveluihin. Hankkeen reilun puolen miljoonan kokonaiskustannuksista yritysten toimintaympäristön kehittämisavustus on kattanut 60 prosenttia.

2 Yrityksen kehittämisavustus ja yritysten toimintaympäristön kehittämisavustus arvioinnin kohteina

Yrityksen kehittämisavustuksen sekä yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksen myöntämistä ohjaavat pääasiassa laki (1336/2006) sekä sitä täsmentävä asetus (675/2007). Lisäksi yritysavustusten myöntämistä koskevia säännöksiä on kirjattu lakiin yritystuen yleisistä ehdoista (786/1997) sekä valtionavustuslakiin (688/2001). Kansallisen lainsäädännön lisäksi avustusten myöntämisessä tulee ottaa huomioon kansallisen ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan tavoitteet. Suomen rakennerahastostrategia 2007–2013 ottaa huomioon Euroopan unionin tavoitteet, keskeiset kansallisen alue- ja rakennepolitiikan linjaukset sekä antaa kehykset alueellisille toimenpideohjelmille.

Avustusten hallinnoinnista vastaavat ELY-keskukset. Jokaisella ELY-keskuksella on omat linjauksensa avustuksen myöntämiseen ja ELY-keskus voi käyttää harkintavaltaansa tuen määrän arvioinnissa sekä soveltaa enimmäismääriä alhaisempia tukiprosentteja. Tukiprosentteihin vaikuttavat muun muassa toimiala, yrityksen koko, kansallinen tukialue sekä hanke eli se, toteuttaako avustuksen saaja investointi- vai kehittämishankkeen.

Kirjallisissa dokumenteissa ja internet-sivuilla esitetyt linjaukset ovat hyvin yleisluontoisia ja myöntöpäätökset tapauskohtaisia, minkä vuoksi ELY-keskuskohtaisten tarkkojen tavoitteiden, myöntöpäätösten ja saavutettujen vaikutusten yhteyksien tarkastelu ei ole tämän tutkimuksen yhteydessä mahdollista. Lisäksi saavutusten systemaattista seuraamista ja vertailua ELY-keskusalueittain hankaloittaa se, että ajanjaksot, joille ELY-keskukset määrittelevät linjauksiaan ja painopisteitään, vaihtelevat alueittain. Näin ollen tutkimusaineistomme ei mahdollista alueellisten tavoitteiden toteutumisen tarkastelua. Tutkimuksemme ulkopuolelle jäävät alueellisten painopisteiden tarkastelun lisäksi myös valmistelutuki, yksinyrittäjätuki sekä kyläkauppatuki.

Tässä luvussa kuvaamme *yrityksen kehittämisavustusta* ja *yritysten toimintaympäristön kehittämisavustusta* tukimuotoina sekä luomme rekisteriaineistojen valossa yleiskatsauksen vuosina 2007–2011 haettuihin ja myönnettyihin avustuksiin. Erityisesti tarkastelemme sitä, minkälaiset hankkeet ja millaiset yritykset ovat saaneet *yrityksen kehittämisavustusta* tai *yritysten toimintaympäristön kehittämisavustusta* lain voimassaoloaikana.

2.1 Yrityksen kehittämisavustus tukimuotona

Nykymuotoisessa *yrityksen kehittämisavustuksessa* yhdistyivät aikaisemmin käytössä olleet rahoitusmuodot investointituki ja pk-yrityksen kehittämistuki. Useamman tuen yhdistämisellä yhdeksi kokonaisuudeksi on tavoiteltu kokonaisvaltaisempia, laajempia ja yritysten toimintaa monipuolisemmin kehittäviä hankkeita.

Yrityksen kehittämisavustus on aina harkinnanvaraista avustusta ja se myönnetään kustakin hankkeesta erikseen tehtävän yritys- ja hankearvioinnin perusteella. Yritystukilain mukaisesti yrityksen kehittämisavustusta voidaan myöntää aloittavan, laajentavan tai kehittävän yrityksen pitkän aikavälin kilpailukykyä parantavaan hankkeeseen. Avustuksen kohteena olevan hankkeen tulee olla yrityksen toiminnan kehittämisen kannalta merkittävä. *Yrityksen kehittämisavustuksen* kohteena voivat olla yrityksen aineelliset tai aineettomat investoinnit, muut kehittämistoimenpiteet² sekä lisäksi pienen yrityksen uusien työpaikkojen aiheuttamat palkkamenot ja toiminnan aloittamiseen tai laajentamiseen liittyvät menot. *Yrityksen kehittämisavustusta* voidaan myöntää alueiden kehittämislain (602/2002) 38 §:ssä tarkoitetulla kehitysalueella (tukialueilla 1 ja 2) myös kunnille tai sellaisille kiinteistöyhtiöille, joissa kunta on omistajana, sellaisiin investointeihin, joissa rakennetaan toimitiloja pienille ja keskiuurille yrityksille. Avustusta ei voida myöntää kalatalouteen, maatalouteen eikä metsätalouteen. (*Yrityksen kehittämisavustus 2013.*)

Avustus on tarkoitettu sellaisille hankkeille, jotka parantavat yrityksen pitkän aikavälin kilpailukykyä ja joilla arvioidaan olevan merkittävä vaikutus yrityksen kasvuun, teknologiaan, kansainvälistymiseen, tuottavuuteen tai liiketoimintaosaamiseen. Avustuksen myöntämistä puoltavana tekijänä pidetään hankkeen myönteisiä työllisyys-, ympäristö- ja tasa-arvovaiikutuksia. *Yrityksen kehittämisavustusta* myönnettäessä arvioidaan hankkeen vaikutuksia ja avustuksen tarpeellisuutta. *Yrityksen kehittämisavustuksen* myöntövaiheessa kiinnitetään huomiota hankkeen nopeampaan läpivientiin, laatuun, laajuuteen tai siihen, että hanketta ei toteutettaisi lainkaan ilman tukea. (*Yrityksen kehittämisavustus 2013.*)

Yrityksen kehittämisavustusta haetaan ennen hankkeen aloittamista siitä ELY-keskuksesta, jonka alueella hanke toteutetaan. Myönnetty rahoitus maksetaan jälkikäteen erillisen maksuhakemukseen kirjattujen toteutuneiden menojen perusteella. Kehittämishankkeisiin avustusta voidaan myöntää enintään 50 prosenttia avustuksen perusteena olevista hyväksyttävistä menoista. Investointihankkeisiin suunnattujen avustusten maksimisosuudet hankkeen kokonaiskuluista on porrastettu alueittain (ks. liitetaulukko 1). (*Yrityksen kehittämisavustus 2013.*)

² Mukaan lukien sekä avustuksen tuotteiden ja tuotantomenetelmien kehittämiseen että avustuksen muihin kehittämistoimenpiteisiin.

2.2 Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustus tukimuotona

Nykymuotoista *yritysten toimintaympäristön kehittämisavustusta* voidaan käyttää aikaisempaa toimintaympäristötukea joustavammin pk-yritysten kehittymistä edistäviin hankkeisiin sekä pk-yritysten ja oppi- ja tutkimuslaitosten yhteistyöedellytysten parantamiseen. Sen käyttöalaa on laajennettu kattamaan mm. yritystoimintaa tukevat selvitykset.

Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustusta voidaan myöntää voittoa tavoittelemattomille julkisille ja yksityisille yhteisöille sekä säätiöille hankkeisiin, joiden tarkoituksena on yritysten toimintaympäristön tai yritystoiminnan kehittymisedellytysten parantaminen. Avustuksen kohteilla olevilla hankkeilla tulee olla merkittävää vaikutusta alueen pienten ja keskisuurten yritysten perustamiseen, laajentamiseen tai kehittämiseen. (Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustus 2013.) Julkisella yhteisöllä tarkoitetaan tässä tapauksessa kuntaa, kuntayhtymää, yliopistoa, ammattikorkeakoulua tai muuta voittoa tavoittelematonta julkiseksi yhteisöksi luokiteltavaa tahoa. Yksityisellä yhteisöllä taas tarkoitetaan voittoa tavoittelematonta yhdistystä, osuuskuntaa, yritystä tai muuta yhteisöä.

Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustus on aina harkinnanvaraista avustusta ja se myönnetään kustakin hankkeesta erikseen tehtävän hankearvioinnin perusteella. Avustusta voidaan myöntää mm. ulkopuolisten palvelujen ja asiantuntijoiden käytöstä aiheutuviin menoihin, palkkamenoihin, matkamenoihin, tilojen sekä koneiden ja laitteiden vuokrista aiheutuviin menoihin, investointimenoihin, raaka-aine- ja puolivalmistemenoihin sekä yleiskustannuksista aiheutuviin menoihin. Avustusta voidaan myöntää pk-yritysten tarvitsemien palvelujen kehittämiseen, yritystoiminnan kannalta tarpeellisiin selvityksiin, yritysten ja oppilaitosten sekä yritysten ja muiden julkisten yhteisöjen välisen sekä yritysten välisen yhteistyön edistämiseen liittyviin hankkeisiin sekä muihin yritysten toimintaympäristöä ja kehittymisedellytyksiä parantaviin toimenpiteisiin liittyviin hankkeisiin. Tuettavalla hankkeella tulee olla merkittävä vaikutus alueen pk-yrityksille. (Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustus 2013.)

Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustusta tulee hakea ennen hankkeen aloittamista siitä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta, jonka alueella hanke toteutetaan. Myönnetty rahoitus maksetaan jälkikäteen maksuhakemukseen kirjattujen toteutuneiden menojen perusteella. *Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustusta* voidaan myöntää enintään 80 prosenttia avustuksen perusteena olevista hyväksyttävistä menoista. Avustus yrityksille tarjottavan maksullisen palvelutoiminnan kehittämiseen myönnetään de minimis -tukena. (Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustus 2013.)

2.3 Haetut ja myönnetyt avustukset

Rekisteritiedoista hahmottuu kokonaiskuva vuosina 2007–2011 haetuista ja myönnetyistä avustuksista. Rekisteriaineistot sisältävät tiedot kaikista *yrittäjien kehittämisavustusta* ja *yrittäjien toimintaympäristön kehittämisavustusta* hakeneista, tehdyistä avustuspäätöksistä sekä myönnettyjen avustusten koosta. Rekisteriaineistojen avulla tarkastelemme lisäksi hakemusten ja avustusten kasautumista eri kansallisille tukialueille, toimialoille ja yksittäisiin yrityksiin ja organisaatioihin.

Hakemuksia ja myöntöpäätöksiä koskevia rekisteritietoja tulkittaessa on syytä pitää mielessä, että käytännössä osa hakijoista on hakenut avustusta saman hankkeen eri kulukohteisiin eri hakemuksilla, jolloin hakemukset kirjautuvat rekisteriin erillisinä hakemuksina. Tarkastelussamme tämä lisää hakemusten kasaantumista jonkin verran.

Yrittäjien kehittämisavustushakemukset

Yrittäjien kehittämisavustushakemusten vuosittainen kokonaismäärä on pysynyt hyvin samana nykyisen lain voimassaoloaikana. Sekä myönteisiä että kielteisiä avustuspäätöksiä on tehty tarkasteluperiodin aikana yhteensä 9 261 kappaletta. *Yrittäjien kehittämisavustushakemuksien* on jättänyt 7 039 yritystä. *Yrittäjien kehittämisavustusta* myönnetään neljään eri hanketyyppiin: investointeihin, tuotteiden ja tuotantomenetelmien kehittämiseen, muuhun kehittämiseen³ sekä pienen yrityksen palkka- ja muihin toimintamenoihin. Avustuksia on haettu investointeihin jokaisena vuonna huomattavasti enemmän kuin muihin hanketyyppeihin. Vaihtelua on kuitenkin tapahtunut hieman eri hanketyyppien välillä. Erityisesti tuotteiden ja tuotantomenetelmien kehittämiseen kohdistuvien hankkeiden hakemusmäärät ovat lisääntyneet ensimmäisestä täydestä vuodesta 2008, kun taas muiden hanketyyppien kohdalla hakemusmäärät ovat pääsääntöisesti hieman vähentyneet. Hanketyyppikohtaiset hakemusmäärät on koottu taulukkoon 5.

3 Muihin kehittämistoimenpiteisiin sisältyvät mm. liiketoimintaosaamisen, kansainvälistymisvalmiuksien ja markkinointiosaamisen lisäämiseen tähtäävät hankkeet.

Taulukko 5. Yrityksen kehittämisavustushakemukset vuosina 2007–2011
(lkm, n=9 261)

	Päätöksentekovuosi					Yhteensä (lkm)
	2007*	2008	2009	2010	2011	
Yrityksen kehittämisavustus- hakemuksia	1 328	2 109	1 921	2 095	1 817	9 261
Eri hanketyyppien hakemuksia:**						
Investoinnit	880	1 405	1 196	1 266	1 128	5 875
Tuotteiden ja tuotantomenetelmien kehittäminen	169	432	533	598	580	2 312
Muut kehittämistoimenpiteet***	338	702	598	681	625	2 944
Pienen yrityksen palkka- ja muut menot	200	382	345	451	392	1 770

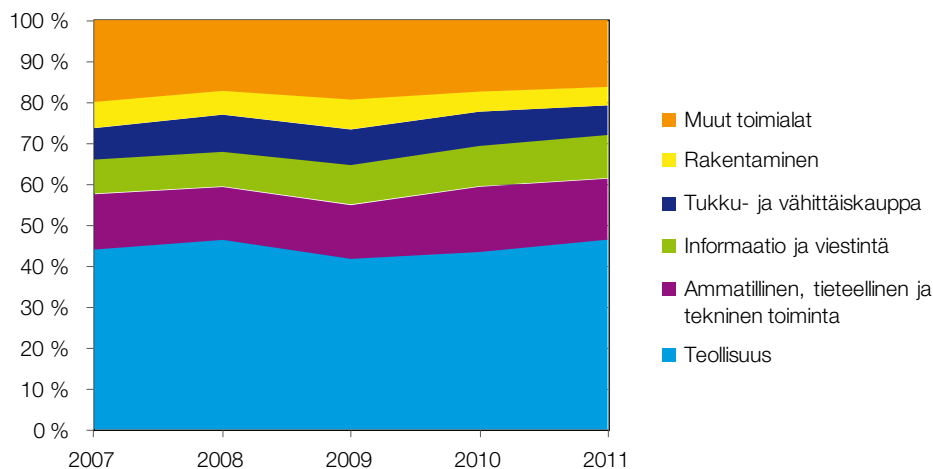
* Vajaa kalenterivuosi, ensimmäiset päätökset tehty 21.6.2007

** Samalla hakemuksella voi hakea avustusta useaan kulukohteeseen.

*** Muihin kehittämistoimenpiteisiin sisältyvät mm. liiketoimintaosaaminen, kansainvälistymisvalmiuksien ja markkinointi-osaamisen lisäämiseen tähtäävät hankkeet.

Yrityksen kehittämisavustushakemusten jakautumista toimialoittain on havainnollistettu kuviossa 5. Avustusta ovat hakeneet eniten teollisuudessa toimivat yritykset. Toiseksi suurimman osuuden hakemuksista muodostavat ammatillista, tieteellistä ja teknistä toimintaa harjoittavat yritykset.

Kuvio 5. Yrityksen kehittämisavustushakemukset toimialoittain vuosina 2007–2011 (% , n=9 261)

Yrityksen kehittämisavustushakemuksia on jätetty eniten Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskusalueella ja toiseksi eniten Uudellamaalla. Kun vertaamme hakemusten alueellista jakaumaa yrityskannan jakautumiseen eri alueille, huomaamme että hakemusten määrässä ylliedustettuja alueita ovat Pohjois-Pohjanmaa, Lappi, Pohjois-Karjala ja

Kainuu. (Taulukko 6.) Näiden alueiden osuus *yrittäjien kehittämisavustushakemuksista* on vähintään kaksinkertainen yritysten toimipaikkojen osuuteen kyseisellä alueella.

Taulukko 6. Yrittäjien kehittämisavustushakemusten ja yritysten toimipaikkojen jakautuminen ELY-keskustasojittain

ELY-keskustaso	Osuudet hakemuksista (%)	Toimipaikat* (%)
Pohjois-Pohjanmaa	14	7
Uusimaa	11	28
Lappi	8	3
Pohjanmaa	8	5
Pirkanmaa	7	9
Häme	7	7
Keski-Suomi	7	5
Pohjois-Savo	6	5
Pohjois-Karjala	6	3
Kaakkois-Suomi	6	5
Varsinais-Suomi	5	10
Etelä-Savo	5	3
Satakunta	4	5
Kainuu	3	1
Etelä-Pohjanmaa	3	4
%	100	100
Yhteensä	9 261	1 712 910

* Toimipaikkojen keskiarvo vuosien 2007–2011 välisenä aikana.

Hakemusten määrissä ja toimialoissa on alueellisia eroja. (Taulukko 7.) *Yrittäjien kehittämisavustusta* on haettu eniten tukialueella 3, joka kattaa pääasiassa Etelä- ja Länsi-Suomen. Toiseksi eniten hakemuksia on jätetty Itä- ja Pohjois-Suomen kattavalla tukialueella 1. Muiden toimialojen kuin teollisuuden ja asiantuntija-alojen (ammattilinen, tieteellinen ja tekninen toiminta sekä informaatio ja viestintäala) hakemukset painottuvat muuta maata enemmän tukialueella 1. Tukialueella 2 hakemusten painopiste on teollisuudessa ja tukialueella 3 keskimääräistä enemmän asiantuntija-aloilla.

Taulukko 7. Yrittäjien kehittämisavustushakemukset toimialoittain ja tukialueittain (%; n=9 260)

Toimiala ***	Teollisuus (%)	Asiantuntija-alat (%)	Muut toimialat (%)	Yhteensä	
				%	lkm
Tukialue 1	43	18	39	100	3 370
Tukialue 2	49	22	29	100	1 901
Tukialue 3	44	29	27	100	3 989
Yhteensä	45	24	32	100	9 260

*** p<0,001, ** p<0,01, * p<0,05, † p<0,1

Yrityksen kehittämisavustusta vuosina 2007–2011 hakeneista yrityksistä 78 prosenttia on hakenut avustusta kyseisenä ajanjaksona yhden kerran. Kaksi kertaa avustusta hakeneita on 16 prosenttia ja kolme kertaa tai useammin avustusta on hakenut yhteensä 6 prosenttia yrityksistä.

Tukien hakeminen kasaantuu muita useammin teollisuusyrityksille. Avustusta hakeneista teollisuusyrityksistä kolmannes on hakenut tukea useamman kuin yhden kerran, kun muilla toimialoilla osuus on alle viidennes. Teollisuusyrityksistä joka kymmenes on hakenut avustusta useammin kuin kaksi kertaa, kun vastaava osuus muilla toimialoilla on alle 5 prosenttia. (Taulukko 8.)

Taulukko 8. Yrityksen kehittämisavustushakemusten kasautuminen yrityksille (% , n=7 038)

	Kerran (%)	Kaksi kertaa (%)	Kolme kertaa tai useammin (%)	Yhteensä	
				%	lkm
Hakemusten määrä yritystä kohden	78	16	6	100	7 038
Tukialueittain ***:					
Tukialue 1	75	17	9	100	2 421
Tukialue 2	74	18	8	100	1 403
Tukialue 3	82	14	4	100	3 214
Toimialoittain ***:					
Teollisuus	68	22	11	100	2 762
Asiantuntija-alat	84	12	4	100	1 802
Muut toimialat	85	12	3	100	2 475

*** p<0,001, ** p<0,01, * p<0,05, † p<0,1

Myös tukialueiden välillä on eroja hakemusten kasautumisessa. Etelä- ja Länsi-Suomessa (tukialue 3) hakemukset kasautuvat muita alueita harvemmin samoille hakijoille. Tällä alueella kaksi yritystä kolmesta on hakenut avustusta vain yhden kerran vuosina 2007–2011. Kolme kertaa tai useammin hakemuksia on tullut samoilta hakijoilta eniten Itä- ja Pohjois-Suomessa (tukialue 1), missä kolme kertaa tai useammin avustusta hakeneita on 22 prosenttia kaikista alueen hakijoista.

Yrityksen kehittämisavustuksen myöntöpäätökset

Vuosina 2007–2011 on myönnetty 7 302 *yrityksen kehittämisavustusta* yhteensä 5 623 yritykselle. Yritysten kehittämisavustusten keskimääräinen koko on jonkin verran kasvanut ajan kuluessa. Myönnettyjen avustusten koko vaihtelee muutamasta sadasta eurosta yli viiteen miljoonaan euroon. Keskimäärin myönnettyt *yrityksen kehittämisavustukset* ovat 60 000–80 000 euroa, mutta mukana on vuosittain myös muutamia todella suuria hankkeita. (Taulukko 9.)

Taulukko 9. Myönnetyt yrityksen kehittämisavustukset vuosina 2007–2011

Vuosi	Määrä (kpl)	Minimi (€)	Maksimi (€)	Yhteissumma (€)	Keskiarvo (€)	Keskihajonta (€)
2007*	981	900	5 000 000	64 619 411	65 871	206 260
2008	1 579	379	5 383 000	113 423 132	71 832	229 092
2009	1 532	280	2 861 480	106 942 609	69 806	161 680
2010	1 689	252	2 281 000	118 464 760	70 139	150 593
2011	1 518	260	2 268 000	123 868 329	81 600	163 214

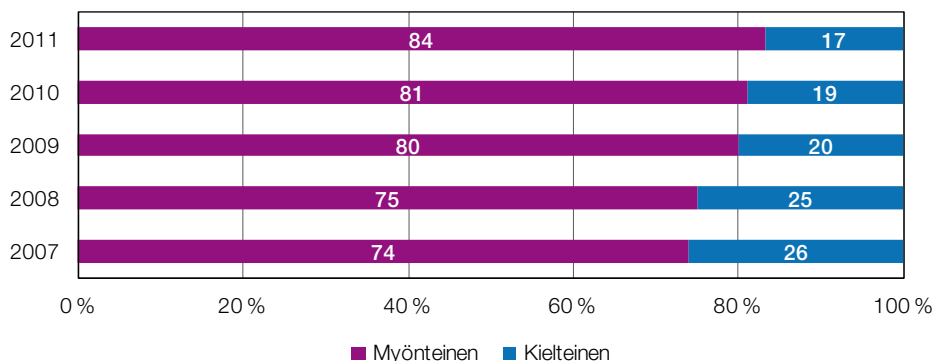
* Vajaa kalenterivuosi, ensimmäiset päätökset tehty 21.6.2007

Alueelliseen tasa-arvoisuuteen tähtäävä yritystukipolitiikka pyrkii tasoittamaan alueiden välisiä kehityseroja auttamalla vähemmän kehittyneiden alueiden yrityksiä (Tokila 2011). Alueellisesti tarkasteltuna läpimenoasteissa ei kuitenkaan ole juuri eroja. Hakuaktiivisuus Itä- ja Pohjois-Suomessa sekä tukialueella 2 on kuitenkin korkeampi kuin Etelä- ja Länsi-Suomen alueella (tukialue 3), joten toteutuneista hankkeista suuri osa sijoittuu tukialueille 1 ja 2. Suomen rakennerahastostrategian 2007–2013 mukaan: ”Yrityskohtaista kehittämisavustusta suunnataan komission hyväksymille valtiontukialueiksi määritellyille 1 ja 2 tukialueille, jotka sijaitsevat pääosin Itä- ja Pohjois-Suomessa. Tämän alueen ulkopuolella yrityskohtaista tukea voivat saada vain pk-yritykset. Tukialueen 1 ulkopuolella kehittämistoimien painopiste on muissa yritysten kehittämistoimissa kuin investoinneissa.”

Myönteisistä avustuspäätöksistä tukialueille 1 ja 2 sijoittuu 55 prosenttia ja loput 45 prosenttia päätöksistä sijoittuu tukialueelle 3. Tukialueiden 1 ja 2 painotus korostuu entisestään, kun otetaan huomioon yrityskannan sijoittuminen pääasiassa Etelä- ja Länsi-Suomeen. Myönteisten avustuspäätösten jakautuminen on linjassa rakennerahastonstrategian linjausten kanssa. Myös avustuskohdeet ovat linjassa rakennerahaston strategian kanssa, sillä tukialueella 1 myönnetyt avustukset painottuvat pääasiallisesti investointeihin (46 %) ja muilla tukialueilla (tukialueet 2 ja 3) myönnetyt avustukset painottuvat muihin kehittämistoimenpiteisiin sekä pk-yritysten avustuksiin.

Yrityksen kehittämisavustushakemuksien läpimenoaste on parantunut vuosi vuodelta. Vuonna 2011 hakemuksista on hyväksytty 10 prosenttiyksikköä enemmän kuin vuonna 2007. (Kuvio 6.)

Kuvio 6. Yrityksen kehittämisavustushakemusten vuosittainen läpimenoaste (% , N=9 261)

Suurimmat läpimenoasteet (yli 80 %) ovat teollisuus-, koulutus- sekä asiantuntija-aloilla. Heikoin läpimenoaste on kaivosalalla, jossa hakemuksista vain 45 prosenttia on hyväksytty. (Taulukko 10.)

Taulukko 10. Yrityksen kehittämisavustushakemusten läpimenoasteet toimialoittain (% , N=9 261)

Toimialaluokituksen päätasot ***	Myönteiset päätökset (%)	Kielteiset päätökset (%)	Yhteensä	
			%	lkm
A Maa-, metsä- ja kalatalous (01-03)	67	33	100	42
B Kaivostoiminta ja louhinta (05-09)	45	55	100	40
C Teollisuus (10-33)	83	17	100	4 130
D Sähkö-, kaasu- ja lämpöhuolto (35)	63	38	100	8
E Vesihuolto, viemäri- ja jätevesihuolto (36-39)	80	21	100	73
F Rakentaminen (41-43)	71	29	100	540
G Tukku- ja vähittäiskauppa (45-47)	72	28	100	759
H Kuljetus ja varastointi (49-53)	58	43	100	146
I Majoitus- ja ravitsemustoiminta (55-56)	66	34	100	241
J Informaatio ja viestintä (58-63)	84	16	100	887
K Rahoitus- ja vakuutustoiminta (64-66)	77	23	100	47
L Kiinteistöalan toiminta (68)	70	30	100	181
M Ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta (69-75)	81	19	100	1 297
N Hallinto- ja tukipalvelutoiminta (77-82)	70	30	100	318
O Julkinen hallinto ja maanpuolustus (84)	77	23	100	48
P Koulutus (85)	82	18	100	56
Q Terveys- ja sosiaalipalvelut (86-88)	67	33	100	190
R Taiteet, viihde ja virkistys (90-93)	77	23	100	167
S Muu palvelutoiminta (94-96)	67	33	100	91
Yhteensä	79	21	100	9 261

*** p<0,001, ** p<0,01, * p<0,05, † p<0,1

Avustuksen yrityskohtaisten myöntökertojen kasautuminen noudattelee samaa linjaa kuin hakemusten kasautuminen. Etelä- ja Länsi-Suomessa (tukialue 3) avustukset kasautuvat muita alueita harvemmin samoille yrityksille. Toimialoitain tarkasteltuna myönnettyt tuet kasautuvat eniten teollisuusalan yrityksiin. (Taulukko 11.). Tulos on samansuuntainen aiempien tutkimustulosten kanssa. Yritystukien on havaittu kasautuvan jo pidempään toimineille, suurehkoille teollisuusalan yrityksille (Pajarinen et al. 2009). Kosken ja Pajarisen tutkimuksessa (2010) havaittiin myös, että yrityspalvelujen jälkeen eniten toistuvuutta on suorien tukien kohdentumisessa samoille yrityksille. Kun kasautumista tarkastellaan myöntöorganisaatioitain, eniten tukien ja palvelujen kasautumista peräkkäisinä vuosina samoille yrityksille tapahtuu Finpron ja sen jälkeen TEM⁴:in asiakaskunnassa, kun tarkastelun kohteena olivat Finnveran, Tekesin, TEM:in, Finpron ja MMM:n myöntämät suorat tuet, lainat, takaukset ja palvelutuet vuosina 2005–2008.

Taulukko 11. Yrityksen kehittämisavustusten kasautuminen (%; n=7 038)

	Ei kerta-kaan (%)	Kerran (%)	Kaksi kertaa (%)	Kolme kertaa tai useammin (%)	Yhteensä	
					%	lkm
Myönteisten avustuspäätösten määrä yritystä kohden	20	63	13	5	100	7 038
Tukialueittain ***:						
Tukialue 1	24	56	14	6	100	2 421
Tukialue 2	25	55	14	6	100	1 403
Tukialue 3	15	71	11	3	100	3 214
Toimialoitain ***:						
Teollisuus	15	58	19	8	100	2 762
Asiantuntija-alat	17	71	10	3	100	1 802
Muut toimialat	29	61	8	2	100	2 475

*** p<0,001, ** p<0,01, * p<0,05, † p<0,1

Tarkasteltaessa hakemusten lukumääriä suhteessa myönnettyihin avustuksiin ilmenee, että valtaosa avustusta toistuvasti hakeneista on myös saanut avustusta useamman kerran. Kaksi kertaa tarkastelujankokohtana 2007–2011 avustusta hakeneista yrityksistä 71 prosenttia on saanut myöntävän avustuspäätöksen kahdesti ja kolme kertaa tai useammin hakeneista 74 prosenttia on saanut myöntävän päätöksen kolme kertaa.

Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustushakemukset

Vuosien 2007–2011 aikana yritysten toimintaympäristön kehittämisavustushakemusia on tehty yhteensä 316. Hakemusten määrä lisääntyi tällä aikavälillä vuoteen 2009 saakka, jonka jälkeen hakemusten määrä on vähentynyt. Yleisimmät kulut,

4 TEM:n osalta tiedot kattavat entisen KTM:n suorat tuet vuosilta 2005–6, entisen työministeriön työllistämistuet 2005–6, ministeriön kautta ohjautuneet ESR-tuet 2006–8, sekä starttirahat ja yhdistyneen TEM:n muut tuet 2007–8.

joihin avustusta on haettu, ovat ulkopuoliset palvelut ja asiantuntijat sekä henkilöstön palkat ja matkat. ”Muut kulut” ovat yleiskuluja ja muodostavat niin ikään varsin merkittävän kulukategorian. *Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksella* on tuettu investointeja vain harvoin. (Taulukko 12.)

Taulukko 12. Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustushakemukset vuosina 2007–2011 (lkm, n=316)

	Päätöksentekovuosi					Yhteensä (lkm)
	2007*	2008	2009	2010	2011	
Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustus -hakemuksia	38	73	81	66	58	316
Eri kulukohteiden hakemuksia: **						
Ulkopuoliset asiantuntijat ja palvelut	32	57	65	61	47	262
Henkilöstön palkat	32	51	63	53	44	243
Henkilöstön matkat	25	49	55	53	44	226
Tilojen ja laitteiden vuokrat	22	29	37	43	32	163
Aineelliset investoinnit	18	20	17	16	27	98
Aineettomat investoinnit	1	1	2	5	2	11
Muut kulut (yleiskulut)	28	47	46	49	39	209

* Vajaa kalenterivuosi, ensimmäiset päätökset tehty 21.6.2007

** Samalla hakemuksella voi hakea avustusta useaan kulukohteeseen.

Vähän alle puolet (152; 48 %) *yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksista* on haettu Etelä- ja Länsi-Suomessa (tukialue 3). Vähiten *yritysten toimintaympäristön kehittämisavustusta* on haettu tukialueella 2 (52; 17 %), joka on myös maantieteellisesti pienin tukialue. *Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustukset* ovat kasautuneet samoille hakijoille yleisemmin kuin *yrityksen kehittämisavustukset*. Vähintään kolme kertaa hakeneiden osuus vaihtelee tukialueesta riippuen 25 prosentista 40 prosenttiin. Tukialueiden välillä erot hakemusten kasautumisessa eivät kuitenkaan ole tilastollisesti merkitseviä. (Taulukko 13.)

Taulukko 13. Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustushakemusten kasautuminen (% , n=185)

	Kerran (%)	Kaksi kertaa (%)	Kolme kertaa tai useammin (%)	Yhteensä	
				%	lkm
Hakemusten määrä organisaatiota kohden	61	25	14	100	185
Tukialueittain:					
Tukialue 1	55	33	13	100	64
Tukialue 2	71	24	6	100	34
Tukialue 3	62	21	17	100	87

*** p<0,001, ** p<0,01, * p<0,05, † p<0,1

Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksen myöntöpäätökset
Myönnettyjen yritysten toimintaympäristön kehittämisavustusten koko vaihtelee noin 10 000 eurosta satoihin tuhansiin euroihin. Keskimäärin avustukset ovat suuruudeltaan 110 000-186 000 euroa. Myönnettyjen avustusten koko on kasvanut koko tarkasteluajanjakson ajan. Hankkeiden koko vaihtelee nykyään enemmän kuin tarkastelujakson alussa. (Taulukko 14.)

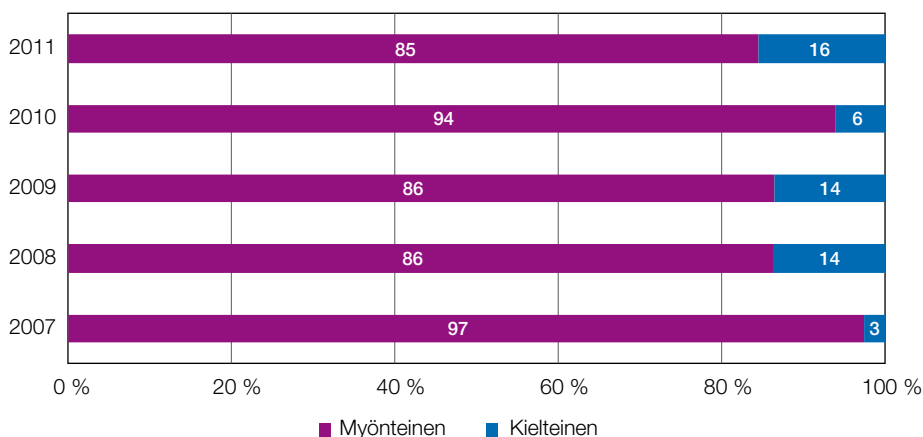
Taulukko 14. Myönnetyt yritysten toimintaympäristön kehittämisavustukset vuosina 2007–2011

Vuosi	Määrä (kpl)	Minimi (€)	Maksimi (€)	Yhteissumma (€)	Keskiarvo (€)	Keskihajonta (€)
2007*	37	8 524	330 661	4 059 536	109 717	94 576
2008	63	10 068	526 343	7 368 436	116 959	103 596
2009	70	11 700	872 045	11 025 448	157 506	135 651
2010	62	9 600	855 280	10 689 236	172 407	140 178
2011	49	9 200	646 750	9 098 989	185 694	142 979

* Vajaa kalenterivuosi, ensimmäiset päätökset tehty 21.6.2007

Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustushakemusten läpimenoaste on vuosina 2007–2011 pysynyt melko tasaisena. Vuosina 2007 ja 2010 myönteisten päätösten osuus on yltänyt yli 90 prosenttiin. (Kuvio 7.)

Kuvio 7. Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustushakemusten vuosittainen läpimenoaste (%; n=316)

Myönteisten ja kielteisten päätösten suhteissa ei ole tukialuekohtaista vaihtelua. Kaikilla tukialueilla yritysten toimintaympäristön kehittämisavustus -hakemusten läpimenoaste on ollut yli 80 prosenttia. (Taulukko 15.) Tämä selittyy pitkälti sillä, että hakijaorganisaatiot tekevät tiivistä yhteistyötä ELY-keskuksen kanssa yritysten toimintaympäristöavustuksen hakemusvaiheessa.

Taulukko 15. Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustushakemusten läpimenoasteet tukialueittain (%*, n=316*)

Tukialue †	Myönteinen (%)	Kielteinen (%)	Yhteensä	
			%	lkm
1	86	14	100	111
2	89	12	100	53
3	83	17	100	152
Yhteensä	89	11	100	316

*** *p*<0,001, ** *p*<0,01, * *p*<0,05, † *p*<0,1

Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksen kohdalla tukialueiden välillä ei myöskään myönteisten ja kielteisten päätösten osuuksissa ole tilastollisesti merkitseviä eroja. Myöskään avustuksen myöntökertojen kasautumista koskevat tukialueittaiset erot eivät ole tilastollisesti merkitseviä. (Taulukko 16.)

Taulukko 16. Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustusten kasautuminen (%*, n=185*)

	Ei kertaa- kaan (%)	Kerran (%)	Kaksi kertaa (%)	Kolme kertaa tai useammin (%)	Yhteensä	
					%	lkm
Myönteisten päätösten määrä organisaatiota kohden	11	54	22	13	100	185
Tukialueittain *:						
Tukialue 1	17	41	30	13	100	64
Tukialue 2	9	68	21	3	100	34
Tukialue 3	8	59	16	17	100	87

*** *p*<0,001, ** *p*<0,01, * *p*<0,05, † *p*<0,1

Kaksi kertaa *yritysten toimintaympäristön kehittämisavustusta* hakeneista 83 prosenttia on saanut myöntävän päätöksen kahdesti ja kolme kertaa tai useammin hakeneista 96 prosenttia on saanut myöntävän avustuspäätöksen vähintään kolme kertaa.

2.4 Yhteenveto

Yrityksen kehittämisavustushakemusten vuosittainen kokonaismäärä on pysynyt hyvin samana nykyisen lain voimassaoloaikana, noin kahdessa tuhannessa. Avustuksia on jokaisena vuonna haettu investointeihin muita hanketyyppejä (tuotteiden ja tuotantomenetelmien kehittäminen, muut kehittämistoimenpiteet, pienen yrityksen palkka- ja muut menot) huomattavasti enemmän. *Yrityksen kehittämisavustusta* on haettu eniten Etelä- ja Länsi-Suomessa (tukialue 3) ja sitä ovat hakeneet eniten teollisuudessa toimivat yritykset.

Vuosina 2007–2011 *yrityksen kehittämisavustusta* hakeneista 78 prosenttia on hakenut avustusta kerran, 16 prosenttia kahdesti ja 6 prosenttia kolme kertaa tai useammin. Hakemukset kasautuvat samoille hakijoille muita alueita harvemmin Etelä- ja Länsi-Suomessa. Kolme kertaa tai useammin hakemuksia on tullut samoilta hakijoilta eniten Itä- ja Pohjois-Suomessa (tukialue 1).

Myönnettyjen *yrityksen kehittämisavustusten* koko vaihtelee muutamasta sadasta eurosta yli viiteen miljoonaan euroon. Myönnettyt avustukset ovat keskimäärin 60 000–80 000 euroa. Avustusten keskimääräinen koko on jonkin verran kasvanut ajan kuluessa. Myös yrityksen kehittämisavustushakemusten läpimenoaste on tarkasteltavana ajanjaksona kasvanut vuosi vuodelta. Suurimmat läpimenoasteet (yli 80 %) ovat teollisuus-, koulutus- sekä asiantuntija-aloilla. Avustukset kasautuvat Etelä- ja Länsi-Suomessa (tukialue 3) muita alueita harvemmin samoille asiakkaille. Kasautuminen on asiantuntija-aloja ja muita aloja yleisempää teollisuudessa toimiville yrityksille.

Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustushakemuksia on tehty vuosina 2007–2011 yhteensä 316. Hakemusten määrä on kasvanut vuoteen 2009 ja ollut sen jälkeen laskussa. Avustusta on haettu yleisimmin ulkopuolisiin palveluihin ja asiantuntijoihin sekä henkilöstön palkkoihin ja matkoihin.

Lähes puolet (48 %) *yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksista* on haettu Etelä- ja Länsi-Suomessa (tukialue 3). Yritysten *toimintaympäristön kehittämisavustushakemukset* kasautuvat samoille hakijoille yleisemmin kuin yrityksen kehittämisavustushakemukset. Tukialueiden välillä ei ole eroja hakemusten kasautumisessa.

Myönnettyjen *yritysten toimintaympäristön kehittämisavustusten* koko vaihtelee noin 10 000 eurosta satoihin tuhansiin euroihin. Keskimäärin avustukset ovat suuruudeltaan 110 000–186 000 euroa. *Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustushakemusten* läpimenoaste on vuosina 2007–2011 pysynyt tasaisen korkeana, 85–97 prosentissa. Myönteisten ja kielteisten päätösten suhteissa ei ole tukialuekohtaista vaihtelua, eivätkä avustuksen myöntökertojen kasautumista koskevat tukialueittaiset erot ole tilastollisesti merkitseviä.

3 Avustusten vaikutukset

Yritystukien vaikutuksia arvioitaessa voidaan erotella hankkeiden tuotokset, tulokset sekä lyhyen ja pitkän aikavälin vaikutukset. Nämä realisoituvat hankkeen eri vaiheissa.

Myös yritystasolla yritystukien vaikuttavuuden tutkimus on haasteellista, sillä harvoin pystytään aidosti vertailemaan kehitysmahdollisuuksiltaan täysin samankaltaisia yrityksiä, joista toiset ovat saaneet tukea ja toiset eivät. Vertailutilanteessa tulisi pystyä lisäksi varmistamaan, etteivät tukea saaneet ja tukea saamattomat eroa toisistaan jonkin sellaisen tekijän mukaan, joka jo itsessään ennustaa yrityksen kasvua tai muuten hyvää menestystä. (Storey 1998, Koski & Ylä-Anttila 2011.)

Yritystasolla vaikutusten arviointi perustuu yleensä yritysten omaan arvioon toteutettujen hankkeiden vaikutuksista, mitä onkin pidetty ulkopuolisen arvioitsijan arviota tarkempana mittarina (Tokila & Haapanen 2009). Toki tulee muistaa, että subjektiivisessa arvioinnissa on aina useita virhemahdollisuuksia.

Tarkastelemme tässä selvityksessä arvioitavan yritystukilain vaikuttavuutta suhteessa sille laissa asetettuihin tavoitteisiin. Yritystukilaki sekä yritystuen yleisistä ehdoista annettu laki (786/1997) asettavat tuen tavoitteeksi kansantalouden kasvun tukemisen, yritysten tehokkuuden edistämisen, markkinapuutteen korjaamisen, aineettomien investointien tukemisen, työllisyyden edistämisen sekä EU:n ja kansallisen alue- ja rakennepolitiikan tukemisen.

Käymme tässä luvussa läpi yritystukien sekä oletettuja, odotettuja että toteutuneita vaikutuksia. Luvun aluksi käymme läpi, miltä *yrityksen kehittämisavustusta* ja *yritysten toimintaympäristön kehittämisavustusta* hakenneet yritykset ja muut organisaatiot näyttävät kyselyaineistomme valossa. Avustusten vaikutusten tarkastelun aloitamme keskustelulla siitä, millaisiin kohteisiin yritystukia on perusteltua suunnata. Tarkastelu perustuu ELY-keskusten edustajien ja sidosryhmien näkemyksiin julkisten yritystukien tarpeellisuudesta ja vaikuttavuudesta sekä yritysten raporttoimiin vaikutuksiin. Luvun lopussa vertaamme yritystukilain perusteella tuettujen hankkeiden tavoitteita ja niillä saavutettuja vaikutuksia keskenään ja syvennämme yrityksen kehittämisavustuksen vaikuttavuustarkastelua, jotta saamme selville, millaiset yritykset hyötyvät avustuksista eniten ja millaisia vaikutuksia erityyppiset yritykset hankkeillaan saavuttavat.

3.1 Avustusta hakenneet kyselyaineiston valossa

Tutkimusta varten keräsimme neljä kyselyaineistoa. Ensimmäisen kyselyn suunnasimme yrityksille, jotka ovat hakenneet *yrityksen kehittämisavustusta* vuosina 2007–2011. Toisen kyselyaineiston keräsimme organisaatioilta, jotka ovat hakenneet *yritysten toimintaympäristön kehittämisavustusta* nykyisin voimassaoloaikana.

Kolmanteen kyselyyn vastanneet ovat ELY-keskusten edustajia, joiden työnkuvaan kuuluu avustusten hallinnointi. Neljännen kyselyaineiston keräsimme sidosryhmien edustajilta. Tässä alaluvussa esittelemme taustatietoja kustakin vastaajaryhmästä.

Kyselyyn vastanneet yritykset

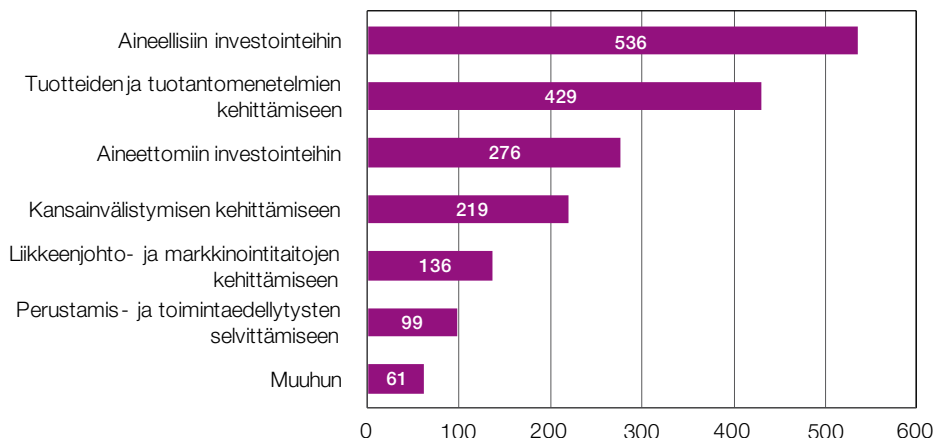
Vastanneista yrityksistä yli puolet (57 %) ilmoitti saaneensa avustusta kerran, 26 prosenttia kaksi kertaa ja 12 prosenttia useammin kuin kaksi kertaa. Yrityksistä 48 (5 %) ilmoitti, ettei ollut saanut *yrityksen kehittämisavustusta* kertaakaan. Saimme kyselyyn liittyen paljon myös yhteydenottoja yrityksiltä, jotka väittivät, etteivät ole koskaan ko. avustusta hakeneetkaan. Vastauksista näkyi myös, että vastaajan mielessä on saattanut olla jokin muu avustus tai peräti laina kyselyyn vastatessaan. Osalle yrityksistä on vaikea muistaa erilaisten tukien ja rahoitusmuotojen nimiä, mikä tukikentän moninaisuuden huomioon ottaen on ymmärrettävää. Aineistosta on poistettu yritykset, jotka ilmoittivat saaneensa avustusta, vaikka eivät olleet sitä rekisteritietojen mukaan saaneet, koska he ovat vastanneet tukea saaneille suunnattuihin kysymyksiin ja heidän vastauksensa olisivat näin vääristäneet tuloksia. (Taulukko 17.) Aineistossamme avustusta saaneiden yritysten osuus on suurempi kuin todellisuudessa. Myös useamman kerran avustusta saaneita yrityksiä on enemmän kuin rekisteriaineisto antaisi odottaa. Näin ollen voimme olettaa yritysten arvioiden olevan hieman todellisuutta myönteisempiä.

Taulukko 17. Avustuksen myöntökerrat kyselyyn vastanneilla yrityksillä

Myöntökerrat	Yritysten ilmoitus		Rekisteritieto	
	lkm	%	lkm	%
Ei kertaakaan	48	5	49	5
Kerran	581	57	726	71
Kaksi kertaa	267	26	173	17
Kolme kertaa tai useammin	118	12	74	7
Yhteensä	1 014	100	1 022	100

Yritysten on mahdollista hakea *yrityksen kehittämisavustusta* samalla kerralla useampaan kohteeseen. Kuviossa 8 kuvaamme vastanneiden yritysten osalta eri käyttökohteiden kappalemäärät. *Yrityksen kehittämisavustuksen* hakukohteena aineelliset investoinnit ja tuotteiden ja tuotantomenetelmien kehittäminen muodostavat yritysten ilmoittamista kulukohteista suurimmat kategoriat.

Kuvio 8. Yrityksen kehittämisavustuksen käyttökohteet (avustusten lkm, yritysten n=1 022)

Yrityksen kehittämisavustus kohdistuu erilaisiin hankkeisiin: investointeihin, tuotteiden ja tuotantomenetelmien kehittämiseen, muuhun kehittämistoimintaan sekä pienen yrityksen palkka- ja muihin toimintamenoihin – ja niitä käyttävät yritykset eroavat toisistaan samoin kuin toteutettujen hankkeiden tavoitteet. Taulukkoon 18 on koottu avustusta saaneiden yritysten profiilit.

Taulukko 18. Yrityksen kehittämisavustusta saaneiden yritysten profiilit hanketyypeittäin (n=659–726, herran hakeneet)

Yritysprofiilit hanketyypeittäin
Aineellisen investoinnin tehneet yritykset • Vanhempia, 30 % on ollut ensimmäisellä hakemuskerralla jo yli 20-vuotiaita • Ei aivan pieniä (liikevaihdoltaan alle 100 tuhatta euroa vain 22 %) • Teollisuusalan yrityksiä (46 %) • Elinkaaren vakiintumisvaiheessa (50 %) • Tukialue 1 (43 %) • Hankkeen tavoite: tuotannon kehittäminen
Tuotteita ja tuotantomenetelmiä kehittäneet yritykset • Asiantuntija-alat (40 %) • Hankkeen tavoite: tuotannon kehittäminen
Muita kehittämistoimenpiteitä tehneet yritykset • Ei juurikaan ensimmäistä vuotta toiminnassa olevia (8 %) • Liikevaihto vähintään 2 milj.euroa (30%) • Kasvuvaiheessa olevia yrityksiä (59 %) • Hankkeen tavoite: osaamisen ja verkostoitumisen kehittäminen, tuotannon kehittäminen tai kansainvälistymisen kehittäminen
Pienen yrityksen palkka- ja muihin toimintamenoihin avustusta saaneet yritykset • Nuoria (54 % ensimmäisen vuoden yrityksiä) • Hyvin pieniä (liikevaihto alle 100 tuhatta euroa 56 %) • Asiantuntija-alat (58 %) • Kasvuvaiheessa (58 %) • Tukialue 3 (63 %) • Ei profiloivaa tavoitetta

Investointiin sekä tuotteiden ja tuotantomenetelmien kehittämishankkeeseen avustusta saavat yritykset tavoittelevat hankkeillaan ensisijaisesti tuotantonsa kehittämistä. Näihin kahteen hanketyyppiin avustusta saaneet yritykset ovat profiileiltaan melko erilaisia. Investointiin avustusta saaneet yritykset profiloituvat jo pitkään toimineiksi ja vakiintuneiksi yrityksiksi. Investointeihin saadaan avustusta useimmiten teollisuudessa ja Itä- ja Pohjois-Suomen tukialueella 1. Tuotteiden ja tuotantomenetelmien kehittämisavustus suuntautuu enemmän asiantuntija-alan yrityksiin. Iän, koon ja sijainnin osalta nämä yritykset ovat melko heterogeeninen joukko.

Muita kehittämistoimenpiteitä tehneet yritykset ovat suurimmaksi osaksi kasvuyrityksiä. Aivan liiketoiminnan alkuvaiheessa olevia yrityksiä on joukossa vain alle kymmenen prosenttia. Näissä hankkeissa tavoitellaan leimallisesti useita asioita samanaikaisesti: osaamisen ja verkostoitumisen, tuotannon sekä kansainvälistymisen kehittymistä.

Pienen yrityksen palkka- ja muihin toimintamenoihin avustusta saaneet yritykset ovat odotetusti nuoria ja hyvin pieniä. Yli puolet yrityksistä on avustusta hakiesaan toiminut alle vuoden ja samaten yli puolella yrityksistä liikevaihto on vielä alle 100 000 euroa vuodessa. Näille yrityksille on tyypillistä, että ne toimivat asiantuntija-aloilla, hakevat kasvua sekä sijoittuvat valtiontukialueiden ulkopuoliseen Etelä- ja Länsi-Suomeen. Ohessa kuvattu case Mobiilisovellukset Oy on esimerkki yrityksen kehittämisavustuksen roolista nuoren yrityksen alkuvaiheen tukijana.

CASE: TUKEA YRITYSTOIMINNAN ALKUVAIHEESSA

Älypuhelinsovelluksia valmistava Mobiilisovellukset Oy haki yrityksen kehittämisavustusta yritystoiminnan käynnistämiseen, pääasiassa omistajien palkkakustannuksiin. Lisäksi yritys on käyttänyt avustusta investointeihin ja hankintoihin, kuten älypuhelimien uusimiseen ja tietokoneiden leasingvuokraukseen, tilitoimistopalveluihin sekä vuokriin. Hankkeen kokonaisrahoitus on muodostunut yrityksen kehittämisavustuksesta, Finnveran pienlainasta ja omistajien omista sijoituksista. Finnveran rahoituksen ja yrityksen kehittämisavustuksen saaminen ovat olleet riippuvaisia toisistaan, tahot neuvottelivat keskenään hankkeen rahoituksesta. Alueen yrityskehityspalvelut olivat suositelleet saatuja julkisia instrumentteja, eikä yritys harkinnut muita rahoitusvaihtoehtoja.

Toimitusjohtaja pitää kehittämisavustusta elintärkeänä yritykselle. Hän uskoo, että ilman sitä yritys-toiminta olisi lopetettu vuonna 2011. Avustus on kattanut puolet omistajien palkkoista ja mahdollistanut uusien sovellusten kehittämisen, mikä on yrityksen olemassaololle kriittistä, koska ne tuovat yrityksen liikevaihdon. Tältä osin hankkeella on ollut juuri sellaiset vaikutukset kuin omistajat olettivatkin olevan. Sovellusten kehittämisen he uskoivat sujuvan nopeammin. Uuden sovelluksen kehittäminen vie noin 6–12 työkuukautta. Yritys kehittää yhtä uutta sovellusta kerrallaan, mutta samanaikaisesti myös vanhoja sovelluksia ylläpidetään. Hankkeen myötä omistajien osaaminen tuotekehityksessä on kasvanut merkittävästi. Liikevaihdon ollessa vielä pientä yrityksen on tarkoitus hakea avustusta palkkamenoihin ja tuotekehitykseen uudelleen. Mikäli he eivät saa rahoitusta, he harkitsevat pääomasi-joittajan ottamista mukaan toimintaan.

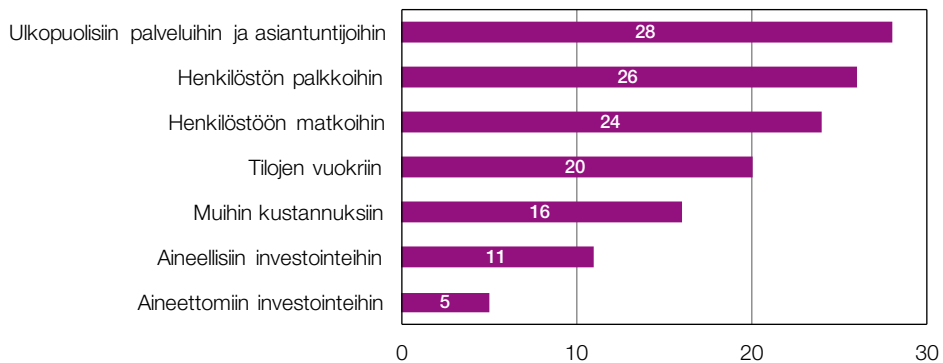
Miten avustusta ilman jääneet yritykset eroavat avustusta saaneista yrityksistä aineistossamme? Yritykset, jotka eivät ole saaneet avustusta kertaakaan, ovat keskimäärin pienempiä kuin avustusta saaneet yritykset. Kun avustusta saaneet yritykset ovat useimmiten teollisuusyrityksiä, ovat ilman avustusta jääneet useimmiten

teollisuuden ja asiantuntija-alojen ulkopuolisilta toimialoilta, kuten rakennus-, logistiikka- sote- ja kaupan alalta. Ilman avustusta jääneet ovat hieman useammin tukialueiden 1 ja 2 ulkopuoleisesta Etelä- ja Länsi-Suomesta ja hieman vähemmän innovatiivisia kuin tukea saaneet yritykset yrityksen innovatiivisuusmittarillamme mitattuna. Yrityksiä, jotka eivät olleet saaneet yrityksen kehittämisavustusta, pyydettiin avoimella kysymyksellä kertomaan, miksi he eivät olleet saaneet avustusta. Avoimissa vastauksissa hankkeen kilpailua vääristävät vaikutukset, suureksi arvioitu riski (juuri alkanut yritystoiminta tai hankkeen muuhun rahoitukseen liittyvät puutteet) sekä hakijayrityksen kannalta liian raskas prosessi olivat yritysten mukaan avustuksen saantia estäneitä tekijöitä.

Kyselyyn vastanneet organisaatiot

Kaikki organisaatiokyselyyn vastanneet ovat saaneet avustusta ainakin kerran, yli puolet useammin kuin kerran. Kyselyn perusteella avustusta on haettu ulkopuolisiin palveluihin ja asiantuntijoihin sekä henkilöstön palkkoihin ja matkoihin. Vastaajat ovat hakeneet avustusta suhteellisen harvoin aineellisiin investointeihin, jos verrataan yrityksen kehittämisavustusta hakeneiden vastauksiin, joissa aineelliset investoinnit tavoiteltuina avustuskohteina korostuivat. (Kuvio 9.)

Kuvio 9. Kohteet, joihin yritysten toimintaympäristön kehittämisavustusta on haettu (lk, n=31)

Avoimista vastauksista (N= 27) käy ilmi, että organisaatiot ovat pääasiallisesti tavoitelleet hankkeillaan uusien toimintamallien ja toimintaympäristöjen luomista, aloitavien yritysten tukemista ja verkostoitumista. Erilaisia selvityksiä tai kartoituksia organisaatiot ovat toteuttaneet vain vähän. Pääasiallisiksi kohderyhmikseen organisaatiot tunnistavat paikalliset pk-yritykset sekä yritystoiminnasta kiinnostuneet henkilöt. Erityisesti alkuvaiheessa olevat innovatiiviset ja kasvuhakuiset yritykset ja yrittäjät ovat monen organisaation pääkohderyhmä.

Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksen lisäksi organisaatiot ovat rahoittaneet kehittämissankkeitaan useimmin organisaation oman rahoituksen

(18 organisaatiota) tai kunnan taikka kuntataustaisen organisaation rahoituksen (18 organisaatiota) avulla.

3.2 Mitä on perusteltua tukea julkisin varoin?

Usein julkisiin yritystukiin liitetään pelkoja, että avustukset vääristävät yritysten välistä kilpailua tai kulutus- sekä rahoitusmarkkinoiden toimintaa tai että tuet ovat tehottomia, eli ne eivät edesauta tavoiteltujen hyötyjen saavuttamisessa. Yritystukien oikeutuksena nähdään markkinoiden toimintapuutteet, jotka ilmenevät muun muassa ulkoisvaikutuksina ja sopivan yksityisen rahoituksen puutteena hankkeille, joiden rahoitus olisi kuitenkin yhteiskunnan kannalta perusteltua. Ulkoisvaikutuksilla tarkoitetaan tilannetta, jossa hankkeen yhteiskunnallinen tuotto ylittää yksittäisen yrityksen saaman tuoton, eikä yksittäinen yritys näin ollen ole halukas sijoittamaan hankkeeseen itse koko tarvittavaa summaa. Yritys ei pystyisi saamaa markkinoilta takaisin investoimiaan varoja esimerkiksi korkeampina hintoina tai myynnin kasvuna. Yhteiskunnalla on tällöin intressi sijoittaa hankkeeseen, koska hankkeen tuotot leviävät yksittäiseltä yritykseltä myös muiden käytettäväksi ja hyödyttävät näin kansantaloutta. (Koski & Ylä-Anttila 2011.)

Toinen peruste julkisille yritystuille on rahoitusmarkkinoiden toimimattomuus. Rahoitusmarkkinat voivat toimia puutteellisesti, jolloin yksityinen rahoitus ei ohjaudu yhteiskunnan kannalta parhaisiin kohteisiin epäsymmetrisestä informaatiosta johtuen. Tällaisessa tilanteessa rahoittaja ei tiedä hankkeesta yhtä paljon kuin yritys ja tiedon hankinta olisi rahoittajalle liian kallista tai mahdotonta (Koski & Ylä-Anttila 2011). Esimerkiksi aloittavat yritykset tai harvinaisella toimialalla toimivat yritykset voivat kärsiä epäsymmetrisen informaation aiheuttamista ongelmista rahoituksen saannissa.

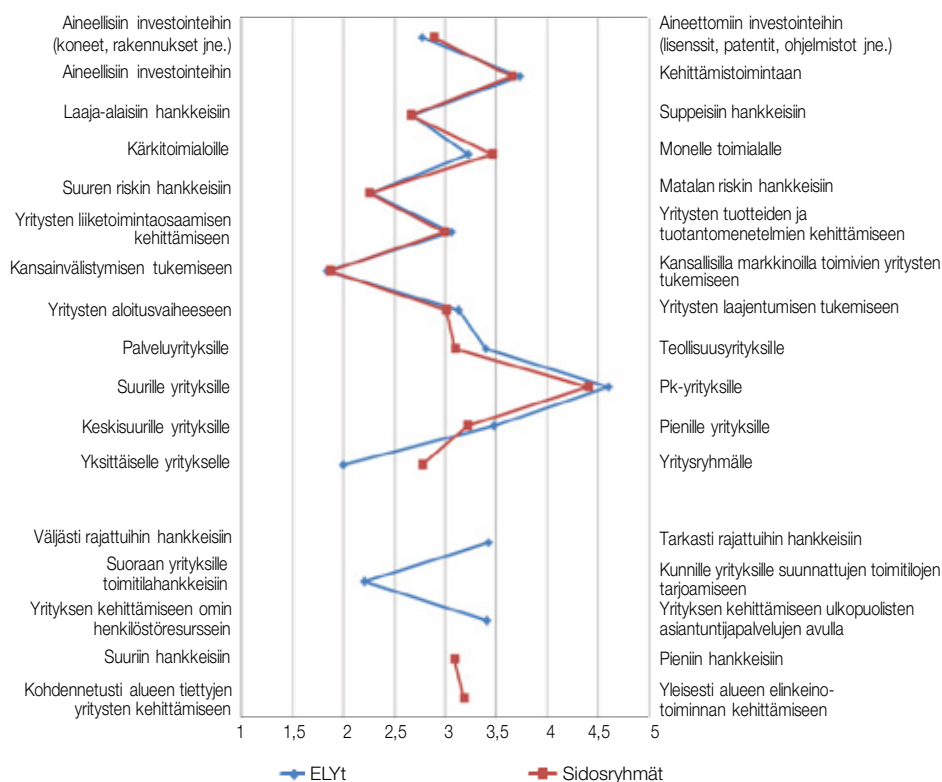
Vaikuttavuusarvointien haasteena on, että on hyvin vaikea arvioida, missä määrin julkinen tuki kohdistuu nimenomaan markkinapuutteiden korjaamiseen. Oleellista on, että yritystuella ei vääristetä kilpailua eikä syrjäytetä yksityisen sektorin markkinaehtoista toimintaa (ks. esim. Heinonen ym. 2012).

Kysymme ELY-keskusten ja sidosryhmien edustajien mielipidettä siitä, mitä julkisilla varoilla olisi syytä tukea. Tuloksia tulkittaessa tulee muistaa, että ELY-keskukset toimivat yritystukilain mukaisten avustusten jakajana ja suuri osa sidosryhmistä edustaa avustuksesta hyötyviä tahoja. Näiden ryhmien edustajat ovat asiassa melko samoilla linjoilla. Erityisesti vastauksissa korostuu se, että julkista tukea tulisi suunnata pk-yritysten riskipitoisiin hankkeisiin. ELY-keskusten ja sidosryhmien mielipiteistä huolimatta osa kyselyyn vastanneista yrityksistä ei ollut saanut avustusta juuri siksi, että yrityksen toteuttaman hankkeen riski nähtiin hankearvion perusteella liian suureksi. Julkista rahoitusta on viime aikoina moitittu riskinottohalukkuuden puutteesta (Heinonen ym. 2012). Halukkuutta rahoituksen uudelleen suuntaamiseen tuntuisi siis olevan. Riskipitoisten kohteiden rahoittaminen olisi myös perusteltua yksityisten rahoittajien haluttomuudella rahoittaa riskipitoisia hankkeita. Myös pankkien kiristyneet vakavaraisuussäännökset (ml. Basel 3) ajavat pankkeja keskittymään vähäriskisiin hankkeisiin, jolloin erityisesti pk-yritysten markkinaehtoinen rahoitus vähenee. Riskirahoitukseen liittyy

luonnollisesti riskejä ja viime kädessä erityinen julkinen riskirahoitus jää veronmaksajien maksettavaksi. Tiukkenevien budjettien aikana on perustellusti keskusteltu siitä, miten suuren osan yhteiskunta voi riskeistä kantaa. Tällöin erityisesti punnitaan hankkeiden ulkoisvaikutuksia markkinapuutteen ohella.

Kyselymme perusteella sekä ELY-keskusten että sidosryhmien edustajat halusivat suunnata julkista yritystukea kansainvälistymisen tukemiseen sekä ennemmin kehittämishankkeisiin kuin aineellisiin investointeihin. Tahtotilaa osaamisen kehittämiseen aineellisten investointien sijaan on ollut jo pidempään. Esimerkiksi nykyisellä yritystukilailla (1336/2006) pyrittiin juuri siirtämään rahoituksen painopistettä pois pelkistä kone- ja toimitilainvestoinneista kokonaiskehittämisen suuntaan, mutta tässä ei ole nähtävästi kovinkaan hyvin onnistuttu, kuten edellä luvussa 2.3. huomasimme. ELY-keskusten edustajat halusivat suunnata tukea yksittäisille yrityksille yritysryhmien sijaan hieman enemmän kuin sidosryhmien edustajat. (Kuvio 10.)

Kuvio 10. ELY-keskusten ja sidosryhmien edustajien näkemykset siitä, miten yrityksen kehittämisavustusta olisi tarkoituksenmukaisinta suunnata (painopisteet asteikolla 1–5, ELYt n=79, sidosryhmät n=93)⁵

5 ELY-keskusten ja sidosryhmien kyselyt erosivat hieman toisistaan, joten kaikkiin kuvion kohtiin meillä ei ole molempien ryhmien arvioita.

ELY-keskusten edustajia pyydettiin myös käymään läpi kaikki nykymuotoisen *yrittäjien kehittämisavustuksen* ja *yrittäjien toimintaympäristön kehittämisavustuksen* kohteet (pl. kyläkauppatuki) ja arvioimaan niiden tärkeyttä. *Yrittäjien kehittämisavustus* tulisi ELY-keskusten edustajien mukaan suunnata erityisesti osaamisen lisäämiseen ja kehittämiseen. Tärkeimpinä avustettavina kohteina (keskiarvot välillä 4,1–4,5 asteikolla 1–5) ELY-keskusten edustajat pitävät tietotaidon hankintaa, teknologian ja tuotantomenetelmien kehittämistä, uuden tuotteen / tuotantomenetelmän / palvelun synnyttämistä, yritysten kansainvälistymisvalmiuksien parantamista sekä yritysten liikkeenjohto-osaamisen lisäämistä. Vähiten ELY-keskusten edustajat kannattavat maa-alueisiin ja rakennuksiin liittyviä hankkeita (keskiarvot alle 3 asteikolla 1–5). Jos toimitilahankkeita rahoitetaan, tulisi rahoitus suunnata mieluiten suoraan yrityksille kuin kunnille. (Taulukko 19.)

Taulukko 19. ELY-keskusten edustajien näkemys yrityksen kehittämisavustuksen suuntaamisesta (keskiarvo asteikolla 1–5, n=67–69)

Avustuksen kohde	Keskiarvo
Yritysten kansainvälistymisvalmiuksien parantaminen	4,5
Tuotantomenetelmien kehittäminen	4,4
Teknologian kehittäminen	4,3
Uuden tuotteen / tuotantomenetelmän / palvelun synnyttäminen	4,3
Tietotaidon hankinta	4,2
Yritysten liikkeenjohto-osaamisen lisääminen	4,2
Yritysten myynti- ja markkinointiosaamisen lisääminen	4,0
Koneet ja laitteet	3,9
Olemassa olevien tuotteiden tai palvelujen laadun parantaminen	3,7
Patenttioikeudet	3,4
Ohjelmistot	3,3
Lisenssit	3,2
Rakennukset	2,7
Maa-alueet	1,6

Yrittäjien toimintaympäristön kehittämisavustus tulisi ELY-keskusten edustajien mukaan suunnata myös erityisesti osaamisen lisäämiseen ja kehittämiseen. Tärkeimpinä avustettavina kohteina (keskiarvot välillä 4–4,2 asteikolla 1–5) ELY-keskusten edustajat pitävät uuden teknologian käyttöönoton edistämistä, palvelukonseptien kehittämistä, yritysten välisen yhteistyön kehittämistä sekä tuotekehitystoiminnan tukemista. Vähiten ELY-keskusten edustajat kannattavat kunnallistekniikkaan (esim. teollisuusalueet) liittyviä hankkeita (keskiarvot 2,7 asteikolla 1–5). (Taulukko 20.)

Taulukko 20. ELY-keskusten edustajien näkemys yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksen suuntaamisesta (keskiarvo asteikolla 1–5, n=66–67)

Avustuksen kohde	Keskiarvo
Uuden teknologian käyttöönoton edistäminen	4,2
Palvelukonseptien kehittäminen	4,2
Yritysten välisen yhteistyön kehittäminen	4,1
Tuotekehityspalvelut	4,0
Tuotekehitystoiminnan tukeminen	4,0
Liiketoimintakäytäntöjen kehittäminen	4,0
Yritysten ja oppilaitosten välisen yhteistyön kehittäminen	3,9
Tutkimusten ja selvitysten tekeminen	3,7
Testaus- ja mittauspalvelut	3,7
Verkkopohjaiset neuvonta- ja tietopalvelut	3,6
Hautomotoiminta	3,6
Tieto- ja viestintäteknisten ratkaisujen kehittäminen	3,5
Yritysten ja muiden julkisten organisaatioiden välisen yhteistyön kehittäminen	3,4
Konsultointi ja koulutuspalvelut	3,4
Kunnallistekniikka (esim. Teollisuusalueeseen liittyen)	2,7

Pyysimme ELY-keskusten ja sidosryhmien edustajia arvioimaan myös tarkemmin *yrityksen kehittämisavustuksella ja yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksella* tuettavia kohteita sen mukaan, miten suureksi he arvioivat kunkin avustuskohteen ulkoiset vaikutukset sekä miten hyväksi markkinaehtoisen rahoituksen saatavuuden eri hanketyypeille. Näin pyrittiin tunnistamaan ELY-keskusten edustajien sekä sidosryhmien näkökulmasta tulevaisuudessa perustelluimmat avustuskohteet.

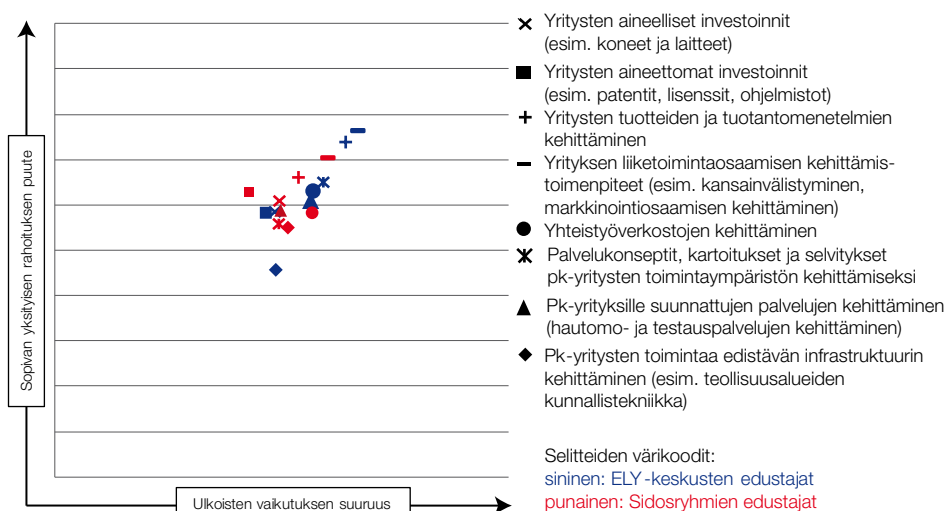
ELY-keskusten vastauksissa on enemmän vaihtelua kuin sidosryhmien. Molempien ryhmien vastaukset ovat kuitenkin samansuuntaisia. Sekä ELY-keskusten edustajat että sidosryhmät arvioivat yritysten liiketoimintaosaamisen kehittämiseen kohdistuvat hankkeet ulkoisilta vaikutuksiltaan suurimmiksi. Niihin ei myöskään koeta olevan tarjolla yksityistä rahoitusta tarpeeksi. Yksityisen rahoituksen tarjontaa osaamisen kehittämishankkeisiin olisikin mielenkiintoista tarkastella lähemmin. Onko niin, että esimerkiksi pankit tai sijoittajat eivät tarjoa rahoitusta hankkeille, jotka kasvattavat yritysten henkistä pääomaa? Toisin sanoen, ovatko yritykset testanneet rahoituksen saatavuutta vai onko kyse pikemminkin siitä, että yritykset mielellään tukeutuvat ilmaiseen julkiseen avustukseen kehittämistoiminnassaan? Lyhyesti kyse on siitä, missä määrin yritys liiketoimintaosaamista hankkiessaan kohtaa markkinapuutteen. Tiedämme, että yksityisiltä markkinoilta löytyy 'kovalla rahalla' ratkaisuja liiketoimintaosaamisen kehittämiseen, jota yritykset joko eivät pysty tai halua käyttää. Vastaavatko ELY-keskusten ja sidosryhmien mielikuvat todellisuutta? Vastaajien mielessä saattaa myös sekoittua muun julkisen tuen saatavuus ja markkinaehtoisin rahoituksen saatavuus.

Yrityksen tuotteiden ja tuotantomenetelmien kehittäminen koetaan tärkeäksi, mutta ELY-keskusten ja sidosryhmien edustajien käsitys näiden hankkeiden ulkoisvaikutuksista sekä muun rahoituksen saatavuudesta eroavat toisistaan.

ELY-keskusten edustajat näkevät hankkeiden julkisen rahoittamisen tarpeellisemmaksi kuin sidosryhmien edustajat.

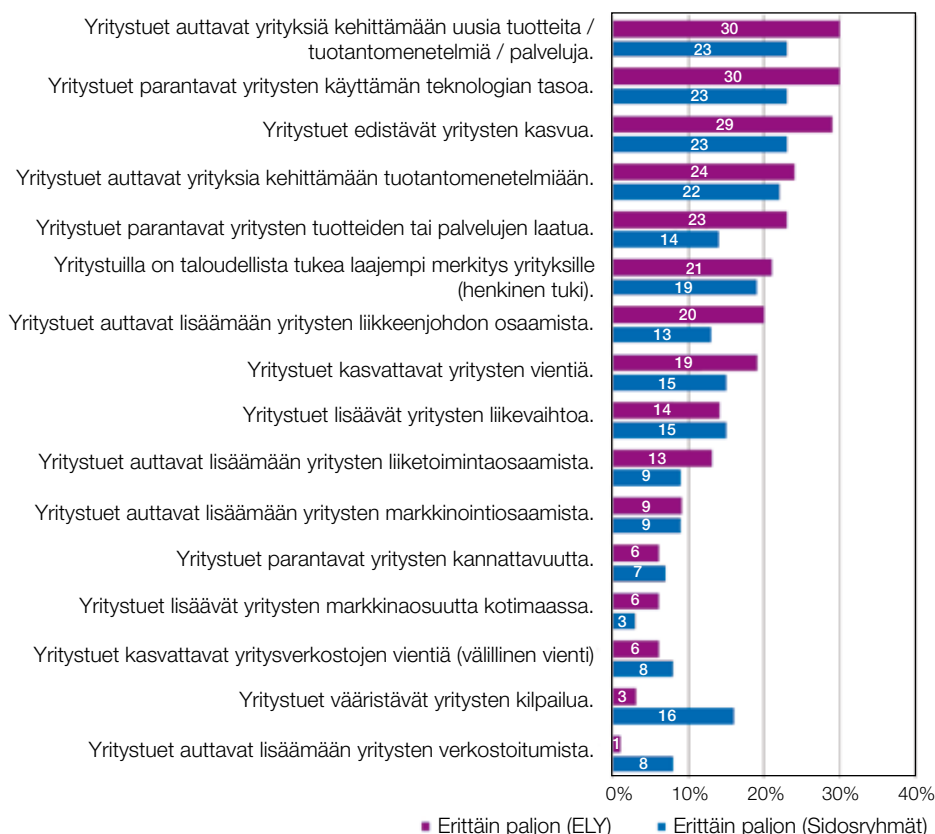
Molemmat ryhmät arvioivat, että pk-yritysten toimintaa edistävän infrastruktuurin kehittämiseen saa parhaiten myös markkinaehtoista rahoitusta. Tämä johtuu pitkälti teollisen toiminnan reaalivakuuksista. ELY-keskusten edustajat eivät usko, että infrastruktuuriin kohdistuvilla hankkeilla on myöskään juuri ulkoisvaikutuksia. Toinen tuen kohde, jonka arvellaan molemmissa ryhmissä auttavan pääasiassa vain avustettavaa yritystä itseään, ovat yritysten aineettomat investoinnit kuten ohjelmistot, patentit ja lisenssit. (Kuvio 11.)

Kuvio 11. ELY-keskusten ja sidosryhmien edustajien arviot avustuskohhteiden ulkoisvaikutusten suuruudesta ja sopivan yksityisen rahoituksen puutteesta (ELYt n=64; sidosryhmät n=89)

On mielenkiintoista katsoa myös, millaisia vaikutuksia yritystuilla uskotaan olevan ELY-keskuksissa sekä eri sidosryhmissä. Uskomme erityisesti ELY-keskusten näkemysten avustusten vaikutuksista heijastuvan tuen käytön linjauksiin ja tukipäätöksiin. ELY-keskusten edustajat uskovat yritystukien vaikuttavuuteen jonkin verran enemmän kuin sidosryhmien edustajat. ELY-keskusten edustajat näkevät yritystukien vaikutukset suurimpina uusien tuotteiden ja palvelujen kehityksessä, teknologian tason nostamisessa sekä kasvun tukemisessa. Noin joka neljäs vastannut arvioi yritystukien vaikutukset näihin tulemiin hyvin suuriksi. Nämä ovat myös sidosryhmien arvion mukaan kolme tärkeintä vaikutusta, vaikkakin täysin tätä mieltä olevien osuus on sidosryhmien edustajien joukossa noin 20 prosentin luokkaa. Vastajat arvioivat osaamiseen ja kansainvälistymiseen liittyvät vaikutukset yllättävän pieniksi. (Kuvio 12.)

Kuvio 12. Sidosryhmien ja ELY-keskusten edustajien arviot yritystukien vaikutuksista ('hyvin paljon', %, ELYt n=69; sidr. n=95)

ELY-keskusten vastaajissa ei ole juurikaan (3 %) heitä, jotka ovat selkeästi sitä mieltä, että yritystuet vääristävät yritysten välistä kilpailua. Sidosryhmien edustajien joukossa tätä mieltä on kuitenkin lähes joka kuudes (16 %).

Yritysten näkökulmasta avustusten tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa on yksinkertaistaen katsottava, miten oleellinen avustus on hankkeen toteutumiselle. Julkisen avustuksen deadweight-osuudella tarkoitetaan osuutta, jolta avustus on ”turha”. Rahoituksen deadweight-osuuden sanotaan olevan nolla, kun hanketta ei toteutettaisi lainkaan ilman ko. avustusta. Käänteisesti deadweight on 100 prosenttia silloin, kun hanke toteutettaisiin samassa mittakaavassa ja aikataulussa vaikka avustusta ei saataisikaan. Tilanteissa, joissa hankkeen laajuus, sisältö tai aikataulu on riippuvainen saatavasta avustuksesta, deadweight-osuus vaihtelee 0–100 prosentin välillä. (Tokila & Haapanen 2009.)

Deadweight-osuuden määrittäminen on haasteellista, sillä usein määrittely perustuu rahoituksen hakijan omaan arvioon ja on näin ollen spekulatiivinen. Myöskään, jos arvio tehdään ulkopuolisen ELY-keskuksen virkailijan toimesta osana

hakuprosessia, eivät tulokset ole luotettavia. Yrityksen ja ELY-keskuksen edustajien arvioiden on aiemmissa tutkimuksissa havaittu poikkeavan toisistaan, mitä on selitetty ensisijaisesti epäsymmetrisellä informaatiolla (Tokila & Haapanen 2009), ja näin ollen ulkopuolisen tekemää arviota voidaan pitää epäluotettavampana kuin yrityksen edustajan omaa arviota.

Yrityksen kehittämisavustusta ja yritysten toimintaympäristön kehittämisavustusta hakeneet yritykset arvioivat hankkeiden deadweight-osuuksia yhteistyössä ELY-keskusten kanssa osana hakuprosessia. Tällöin arvioidaan, mikä vaikutus haettavalla avustuksella tulee olemaan hankkeen toteutukselle: jätettäisiinkö hanke toteuttamatta ilman avustusta tai pystytäänkö hanke toteuttamaan avustuksen vuoksi laajempaan, laadukkaampaan tai aikaisemmin. Hakuvaiheessa tarjolla ei ole vaihtoehtoa, että hanke toteutettaisiin suunnitellusti vaikka avustusta ei saataisikaan siitä huolimatta, että tämä on yksi peruste kielteiseen avustuspäätökseen. Hallinnon läpinäkyvyyden ja avustuksen kohdentuvuuden arvioinnin kannalta olisi perusteltua sisällyttää tällainen vaihtoehto hakemuslomakkeeseen. Kaiken kaikkiaan *yrityksen kehittämisavustusta* hakeva yritys arvioi toteutettavan hankkeen vaikutukset useassa eri vaiheessa: avustusta haettaessa, jokaisen maksatuksen yhteydessä sekä viimeistään kahden vuoden kuluttua hankkeen viimeisestä maksuerästä. Deadweight-osuutta ei arvioida enää maksatusvaiheessa eikä hankkeen päätyttyä. Jotta saimme luotettavamman arvion avustuksen tärkeydestä hankkeen toteutumiselle, kysyimme asiaa myös avustusta hakeneille yrityksille suunnatussa kyselyssä, jolloin arviointi tapahtui erillään rahoitusprosessista. Kahdessa tapauksessa kolmesta (63 %) hanke oli jo loppunut.

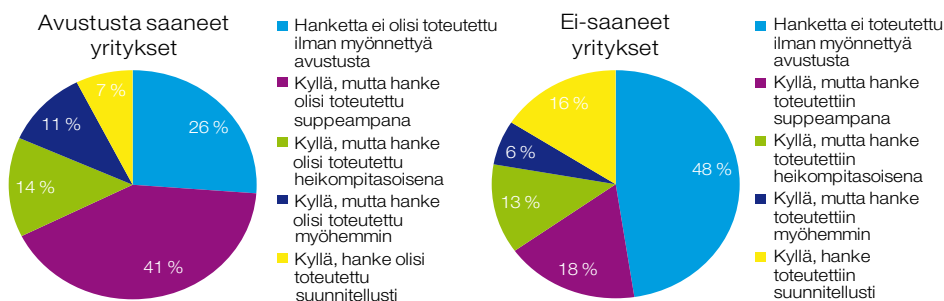
Tutkimukseen osallistuneet yritykset arvioivat hankerahoituksen tärkeäksi hankkeiden toteuttamisen kannalta. Rahoitusta saaneista yrityksistä joka neljäs (26 %) ei olisi toteuttanut hanketta, ellei olisi saanut siihen *yrityksen kehittämisavustusta*. Osuus on lähes sama kuin ELY-keskusten keräämässä rekisteriaineistossa, jossa tukea hakeneilta on kysytty tuen merkitystä hankkeen toteuttamiselle. Rekisteriaineistossa tukea saaneista hankkeista⁶ 25 prosenttia ei olisi oman ilmoituksensa mukaan toteuttanut hanketta lainkaan ilman avustusta. Kyselyyn vastanneista yrityksistä yhteensä yli puolet arvioi, että hanke olisi toteutettu suppeampana (41 %) tai heikompiteisena (14 %), jos avustusta ei olisi myönnetty. Vastanneista yrityksistä 11 prosenttia arvioi, että hanke olisi toteutettu suunnitellusti, mutta ajankohdaksi olisi pitänyt myöhentää. On luonnollista, että yritykset, jotka ovat saaneet hankkeeseensa avustusta, raportoivat avustuksella olleen vaikutusta hankkeen toteuttamiseen. Tästä syystä osittaisia deadweight'iä mittaaviin vaihtoehtoihin (hanke toteutettiin laajempaan, laadukkaampaan tai aikaisemmin) tuli paljon vastauksia. Vastaavasti rekisteriaineiston etukäteisarvioissa hankkeen toteuttamisessa painottuvat 'harmaan alueen' osittaisia deadweight'iä implikoivat vaihtoehdot. Vastaa- jista 7 prosenttia sen sijaan ilmoittaa, että olisi toteuttanut hankkeen suunnitellussa

6 Sama yritys voi olla useampaan kertaan hankerekisterissä.

mittakaavassa ja aikataulussa myös ilman avustusta. Avustusta saaneiden yritysten osalta tulokset ovat hyvin samansuuntaisia aiemman Tokilan ja Haapasen (2009) tutkimuksen kanssa, jossa tehtiin vastaavanlainen kysely vuosina 2000–2003 yritystukea saaneille yrityksille. On kuitenkin muistettava, että vastaukset perustuvat yritysten edustajien arvioon siitä, mitä olisi tapahtunut, jos hankkeelle ei olisi saatu avustusta. Tällainen arvio on aina spekulatiivinen.

Tarkoituksenmukaisempaa on tarkastella sellaisten hankkeiden deadweight-osuuksia, jotka eivät saaneet yrityksen kehittämisavustusta. Näissä tapauksissa vastaukset eivät jää spekulatiivisiksi, vaan yrityksiltä saadaan todellisuuteen perustuva tieto hankkeen kohtalosta kielteisen avustuspäätöksen jälkeen. Tältä osin tutkimuksemme tarkentaa aiempien tutkimusten tuloksia. Ilman tukea jääneistä yrityksistä lähes puolet (48 %) jätti toteuttamatta hankkeen, jolle haki *yrityksen kehittämisavustusta*. Hankkeista 37 prosenttia toteutettiin, mutta niitä pienennettiin tai siirrettiin myöhempään ajankohtaan. Joka kuudes hanke (16 %) kuitenkin toteutettiin suunnitellusti, vaikka sille ei saatukaan *yrityksen kehittämisavustusta*. (Kuvio 13.) Vastavaa vertailulukua ei ole saatavilla aiemmista tutkimuksista. Vertailukohtaa ei myöskään saada rekisteriaineistosta, koska vaihtoehto ”hanke toteutetaan suunnitellusti” ei ole etukäteisarvioinnissa tarjolla. Varovasti arvioiden ilman avustusta hankkeen toteuttaneiden osuutta voidaan pitää korkeahkona ottaen huomioon, että hylättyjen hankkeiden joukossa on todennäköisesti myös heikkotasoisia hankkeita, jotka jäävät perustellusti vaille avustusta ja toteuttamatta. Vastaavasti laadukkaiden hankkeiden joukossa ilman avustusta toteutettavien hankkeiden osuus lienee suurempi. Toteutetut hankkeet rahoitettiin pääasiassa yrittäjien tai osakkaiden omalla rahoituksella sekä yrityksen tulorahoituksella. Kuten oheinen tapauskuvaus Ohjelmistokehittäjät Oy:stä havainnollistaa, kielteisten avustuspäätösten koetaan herkästi vaikuttavan negatiivisesti yrityksen kehitykseen.

Kuvio 13. Yrityksen kehittämisavustusta saaneiden ja ei-saaneiden yritysten arviot hankkeiden toteuttamisesta (Avustusta saaneet yritykset, $n=951$, Ei-saaneet yritykset, $n=63$)

CASE: KIELTEINEN AVUSTUSPÄÄTÖS KEHITYKSEN HIDASTAJANA

Ohjelmistokehittäjät Oy on hakenut yrityksen kehittämisavustusta kahdesti, ensimmäisellä kerralla perustamisvaiheessa avainhenkilön palkkakustannuksiin ja toisella kerralla ICT-sovelluksen tuotteistamiseen ja kehittämiseen. Rahoituspäätös on ollut molemmilla kerroilla kielteinen.

Toimitusjohtaja kokee, että kielteiset avustuspäätökset ovat hidastaneet yrityksen kasvua ja kehitystä erityisesti tuotekehityksen osalta. Negatiiviset päätökset ovat myös heijastuneet muiden tukien saamiseen, lähinnä Tekes-hakemuksiin. Ilman avustusta jäänyttä ICT-sovelluksen kehittämistä on viety yrityksessä eteenpäin täysin yrityksen omalla rahoituksella. ELY-hankkeena tuotekehitys olisi toimitusjohtajan arvion mukaan pystytty paketoimaan kompaktimmaksi kokonaisuudeksi, koska ulkopuolista asiantuntija-apua olisi pystytty hyödyntämään paremmin.

Yrityksen kokemukset ELY-keskuksen kanssa asioimisesta eivät ole erityisen positiiviset. Toimitusjohtaja kokee yrityksen jääneen avustusta vaille ilman pätevää perustetta. Rahoituksen myöntämisen kriteerit eivät toimitusjohtajan mukaan ole riittävän selkeät saati yhdenmukaiset. Yritys on kuitenkin hakenut avustusta nyt uudelleen toiselle tuotteelleen kansainvälistymiseen. Tavoitteena on kasvattaa liiketoimintaa entisestään.

Hankkeen deadweight-kerrointa ennustavia tekijöitä on kirjallisuudessa löydetty mm. seuraavat: tukilaji, yrityksen koko, aiempien avustusten lukumäärä (Lenihan 2004), yrityksen toimiala, sijainti ja avustuksen koko sekä osuus kokonaisrahoituksesta (Tokila & Haapanen 2009). Aineistomme tukee osittain aiempia löydöksiä.

Itä- ja Pohjois-Suomen 1-tukialueella sijaitsevien yritysten hankkeissa deadweight on pienempi kuin muualla sijaisevien yritysten hankkeissa. Liikevaihdon koolla, yrityksen toimialalla tai elinkaaren vaiheella ei ole yhteyttä siihen, kuinka merkityksellisenä avustusta pidettiin hankkeen toteutuksessa. *Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustusta* hakeneiden hankkeiden toteutus on selvästi riippuvaisempi avustuksen saamisesta kuin *yrityksen kehittämisavustusta* hakeneiden hankkeiden toteutus.

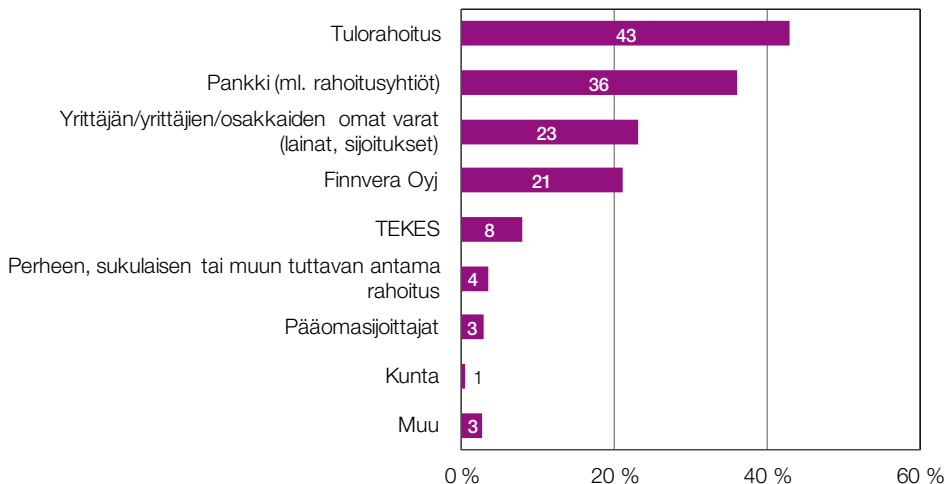
Aiemmissa tutkimuksissa on saatu ristiriitaisia tuloksia siitä, mikä on julkisen rahoituksen rooli suhteessa yksityiseen rahoitukseen – korvaava, vipuraha vai ei minkäänlaista vaikutusta (ks. kirjallisuuskatsaus David et al 2000). Kysyimme *yrityksen kehittämisavustusta* saaneilta yrityksiltä, oliko avustuspäätöksellä vaikutusta muun rahoituksen saamiseen heidän hankkeessaan. Avustuspäätöksellä oli vaikutusta muuhun rahoitukseen joka neljännessä hankkeessa (26 %). Yleisimpinä vaikutuksina mainitaan, että *yrityksen kehittämisavustuksen* saaminen toimi ehtona pankin tai Finnveran lainalle. Kielteinen päätös taas toimi toisin päin. Avustuksen epäämisen kerrotaan nousseen esteeksi muun rahoituksen saamiselle. Vaikutus on hieman pienempi asiantuntija-alojen yrityksissä sekä Etelä- ja Länsi-Suomessa. Ehkä hieman yllättäen yrityksen koolla (liikevaihdon mitattuna) ei ole yhteyttä avustuksen vaikutukseen.

CASE: YRITYKSEN KEHITTÄMISAVUSTUS OSANA HANKKEIDEN RAHOITUSPAKETTIA

Talovalmistaja Talo Oy on hakenut yrityksen kehittämisavustusta toistuvasti, sekä kehittämissankkeisiin että investointeihin. Kehittämissankkeet ovat liittyneet pääasiassa markkinointiin ja verkostoitumiseen, viimeisin investointi puolestaan uuden tuotantolinjaston käyttöönottoon ja tuotemalliston tuotekehitykseen. Viimeisimmän koneinvestoinnin pääasiallinen rahoittaja oli Finnvera, jonka laina kattoi hieman yli puolet investoinnista. Lisäksi investoinnin rahoituksessa käytettiin pankkilainaa, yrityksen kehittämisavustusta ja tulo-rahoitusta, joka kattoi noin kolmasosan koko investoinnin rahoituksesta. Kehittämissankkeissa taas yritys on maksanut itse puolet ja yrityksen kehittämisavustus on kattanut toisen puolen. Muista rahoitusvaihtoehdoista Tekesin rahoitus investointiin olisi voinut olla mahdollinen, mutta yritys ei huomannut hakea sitä ajoissa. Pääomasijoittajia ei toimialalla juurikaan ole. Talo Oy:n perustaja näkee, että yrityksen kehittämisavustus on ollut aina oleellinen osa investoinnin tai kehittämissankkeen rahoituspaketin. Yleensä Finnvera tai pankki ei lähde mukaan rahoittamaan hanketta ilman myönteistä avustuspäätöstä. Perustaja uskoo, että iso osa hankkeista, etenkin investointien puolella, olisi jäänyt tekemättä ilman avustuksia.

Yrityksen kehittämisavustusta saaneiden hankkeiden muu rahoitus koostuu useimmiten yrityksen omasta tulorahoituksesta (43 % hankkeista) tai pankin lainasta (36 % hankkeista). Yrittäjät tai osakkaat ovat sijoittaneet varojaan miltei joka neljanteen hankkeeseen. Joka viidennessä hankkeessa on mukana myös Finnvera Oyj:n rahoitusta. Edellä esitetty casekuvaus on esimerkki yrityksen kehittämisavustuksesta hankkeen rahoituspaketin yhtenä osana. Kuviossa 14 esitämme yritysten hankkeisiin käyttämät muut rahoitusmuodot.

Kuvio 14. Yritysten hankkeiden muu rahoitus (% , n=1 022)

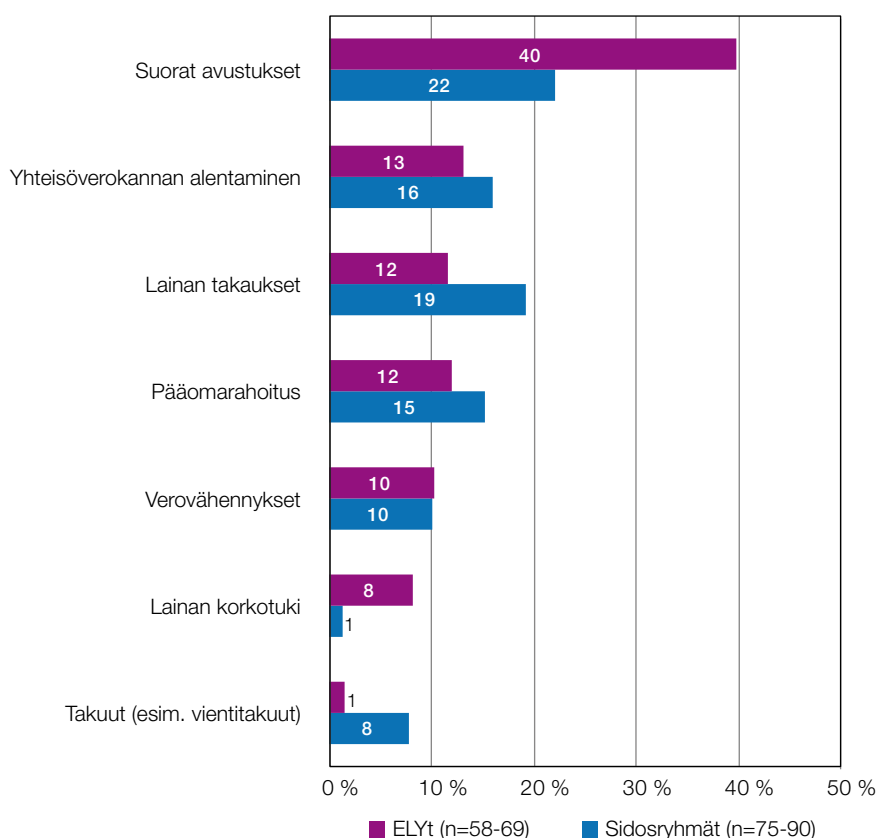

Miten yritystukea tulisi kanavoida?

Kysyimme ELY-keskusten ja sidosryhmien edustajien näkemyksiä siitä, mikä olisi paras tapa kanavoida yrityksille suunnattu julkinen tuki. Vastaajat saivat laittaa paremmuusjärjestykseen erilaisia julkisen tuen kanavia.

Sekä ELY-keskusten että sidosryhmien edustajien keskuudessa suorat avustukset saavat eniten 1-sijoja (kuvio 15). Seuraavaksi eniten 1-sijoja saavat yhteisöverokannan alentaminen, pääomarahoitusta ja lainan takaukset. ELY-keskusten edustajien keskuudessa erilaiset takuut saavat vähiten 1-sijoja. Tämä on ymmärrettävää, koska esimerkiksi vientitakuut koskevat vain pientä joukkoa suomalaisia suurviejiä. Sidosryhmien keskuudessa vähiten 1-sijoja annettiin lainan korkotuille, minkä hyödyt varsinkin nykyisellä varsin alhaisella korkotasolla onkin hankalasti perusteltavissa (ks. Heinonen ym. 2012).

Kuvio 15. ELY-keskusten edustajien ja sidosryhmien näkemys siitä, mikä olisi paras tapa kanavoida yrityksille suunnattu julkinen tuki (1-sijojen %-osuus)

Vaikka 1-sijoja annettiin molemmissa ryhmissä eniten suorille avustuksille, niin keskiarvojen perusteella tarkasteltuna painotus on hieman erilainen. ELY-keskusten edustajat haluaisivat yritystuen kanavoitukseksi mieluiten suorina tukina, mutta sen jälkeen suosituimpia ovat yrityksille suunnattu pääomarahoitusta sekä lainan takaukset (keskiarvot 3,5 ja 3,9 asteikolla 1-7, jossa 1 on paras vaihtoehto). ELY-keskusten

edustajat näkevät yhteisöverokannan alentamisen huonoimpana tapana kanavoida julkisia tukia yrityksille (keskiarvo 4,9 asteikolla 1–7, jossa 1 on paras vaihtoehto).

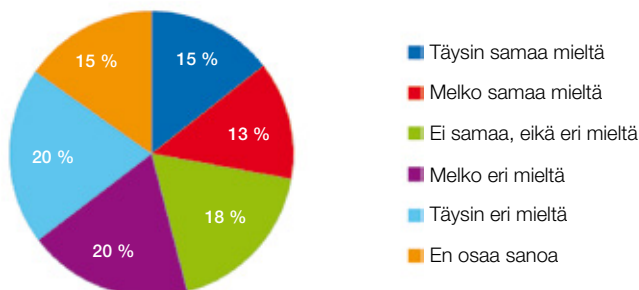
Sidosryhmien edustajien keskuudessa eniten kannatusta julkisen tuen jakelukanavana saavat lainan takaukset ja pääomarahoitus (keskiarvot 3,2 ja 3,8 asteikolla 1–7, jossa 1 on paras vaihtoehto). Tällä mittarilla suorat avustukset jäävät vasta neljänneksi parhaaksi tuen kanavointikeinoksi, mikä tarkoittaa sitä, että sidosryhmien mielipiteissä suorien tukien tehokkuudesta oli paljon hajontaa – joukossa oli sekä selkeästi myönteisiä että jyrkästi kielteisiä mielipiteitä. (Taulukko 21.)

Taulukko 21. ELY-keskusten ja sidosryhmien edustajien näkemys siitä, mikä olisi paras tapa kanavoida yrityksille suunnattua julkista tukea (keskiarvo, asteikolla 1.sija – 7.sija)

Julkisen tuen kanava	ELY-keskusten edustajien keskiarvot	Sidosryhmien edustajien keskiarvot
Suorat avustukset	3,1	4,1
Lainan takaukset	3,9	3,2
Yhteisöverokannan alentaminen	4,9	4,3
Pääomarahoitus	3,5	3,8
Verovähennykset	4,7	4,5
Takuut	4,1	3,9
Lainan korkotuki	4,0	4,8

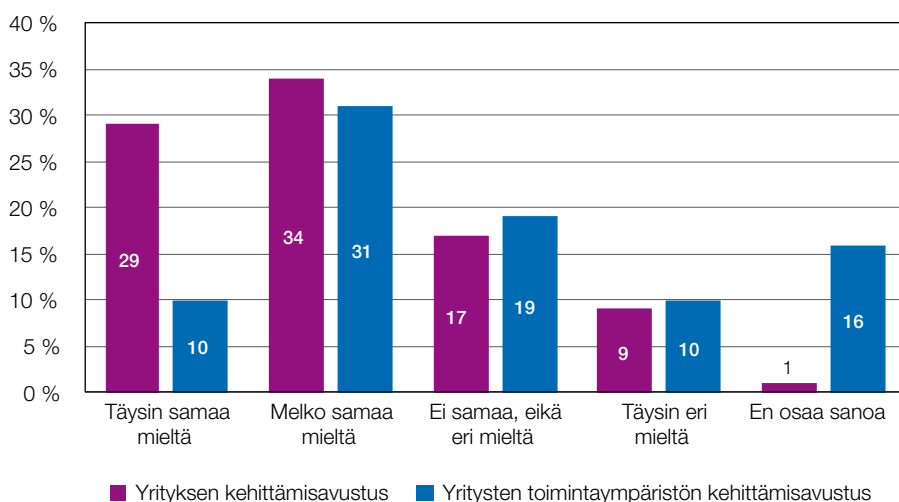
Kysyimme yrityksiltä myös, olisiko verohelpotus avustusta tehokkaampi tapa tukea yritysten kehittämis- ja investointitoimenpiteitä. Kysymys oli yritykselle selvästi vaikea, sillä 15 prosenttia vastanneista ilmoitti, ettei osaa arvioida asiaa. Suurta suosiota verohelpotukset eivät saa. Vastanneista 28 prosenttia on sitä mieltä, että verohelpotus olisi suoraa avustusta parempi tapa tukea yrityksiä. Eri mieltä olevien osuus on selvästi suurempi. Vastanneista 40 prosenttia ei haluaisi korvata suoria avustuksia verohelpotuksilla. (Kuvio 16.)

Kuvio 16. Yritysten näkemys väitteestä ”verohelpotus olisi avustusta tehokkaampi tapa tukea yritysten kehittämis- ja investointitoimenpiteitä” (% , n=992)

ELY-keskusten edustajista yli puolet on sitä mieltä, että *yrityksen kehittämisavustuksen* tukiprosentin tulisi olla suurempi heikommin menestyvillä alueilla. *Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksen* kohdalla puolestaan yhteensä 42 prosenttia ELY-keskusten edustajista on täysin samaa tai melko samaa mieltä siitä, että tukiprosentti tulisi olla korkeampi heikommin menestyvillä alueilla. *Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksen* kohdalla vastaukset jakautuvat kuitenkin tasaisemmin eri vastausvaihtoehtojen kesken kuin *yrityksen kehittämisavustuksen* kohdalla. On kuitenkin huomattava, että kysymys yritysten toimintaympäristön tukiprosenteista on ELY-keskusten edustajille selvästi vaikea, sillä vain viisi vastaajaa kuudesta osaa sanoa asiaan mielipiteensä. (Kuvio 17.)

Kuvio 17. ELY-keskusten edustajien näkemys väitteestä ”heikommin menestyvillä alueilla tukiprosentin tulisi olla korkeampi kuin paremmin menestyvillä alueilla”

3.3 Hankkeiden tavoitteet ja vaikutukset

Yritysten hankkeille asettamat tavoitteet

Yrityksen kehittämisavustuksella tuetuilla hankkeilla yritykset tavoittelevat yleisimmin yrityksensä olemassa olevan tuotteen tai palvelun laadun parantamista, yleisesti kasvua (liikevaihtoa, kannattavuutta ja toimintaa kasvattamalla), uuden tuotteen synnyttämistä, teknologian tason tai tuotantomenetelmien parantamista. Yrityksistä puolet tavoittelee hankkeellaan tuotteen tai palvelun laadun parantumista. Samoin liikevaihdon kasvattaminen on tavoitteena joka toisessa hankkeessa (48%). Toiminnan (46%) tai kannattavuuden (44%) kasvattaminen ovat seuraavaksi yleisimmät tavoitteet⁷. Tuotantovälineisiin, menetelmiin ja tuotteisiin liittyviä tavoitteita on noin

⁷ Yrityksellä voi olla samanaikaisesti useita tavoitteita, joten prosenttiosuudet eivät summaudu sataan.

40 prosentilla yrityksistä. Osaamisensa kehittämistä tai verkostoitumien lisäämistä ei tavoitella yhtä usein kuin kasvuun, tuotantoon ja tuotteisiin liittyviä tavoitteita.

Yritysten toteutettaville hankkeille asettamat tavoitteet eroavat hieman sen mukaan, millainen yritys on kyseessä. Teollisuusyritykset tavoittelevat muita toimialoja useammin viennin kasvattamista sekä käytettävän teknologian tason korottamista. Asiantuntija-alojen yritykset puolestaan painottavat tavoitteissaan muita toimialoja enemmän uusien tuotteiden tai palvelujen kehittämistä sekä verkostoitumista. Asiantuntija-alan yritysten tavoitteissa tuotantomenetelmien kehittäminen, yrityksen tuotteen tai palvelun laadun parantaminen tai kannattavuuden parantaminen ei painotu yhtä paljon kuin muiden toimialojen yrityksillä.

Elinkaaren vaiheen mukaan tarkasteltaessa huomataan, että erityisesti kasvuvaiheessa olevat yritykset tavoittelevat muita yrityksiä useammin liikkeenjohdon osaamisen kehittämistä. Kasvun tiedetäänkin edellyttävän yrityksiltä ja yrittäjiltä uudenlaista osaamista. Aloittaneilla yrityksillä verkostoitumisen lisääminen sekä kansainvälistymisvalmiuksien parantaminen nousevat esiin muita yrityksiä enemmän. Sekä alkavilla että kasvavilla yrityksillä painottuvat kasvuun liittyvät tavoitteet kuten yrityksen toiminnan ja liikevaihdon kasvattaminen.

Kansainvälistymistä tavoittelevat erityisesti yritykset, joiden liikevaihto on yli 2 miljoonaa. Suuremmissa yrityksissä painottuvat myös pienempiä enemmän tuotannon kehittämiseen liittyvät tavoitteet. Alueellisia eroja tarkasteltaessa huomataan, että kansainvälistymishankkeita on enemmän Etelä- ja Länsi-Suomen tukialueilla kaksi ja kolme, kun taas tuotannon kehittämiseen tähtäviä hankkeita Itä- ja Pohjois-Suomessa (tukialue 1).

Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksella on tavoiteltu eniten uuden yritystoiminnan aikaansaamista sekä yritysten välisten verkostojen luomista. Myös yritysten liikevaihdon kasvattaminen oli kolmen tavoitelluimman vaikutuksen joukossa.

Vaiikutukset

Arvioinnissa on oleellista tarkastella erityisesti sitä, millaisia vaikutuksia toteutetuilla hankkeilla on ollut. Yritysten saavuttamat hyödyt vastaavat melko hyvin tavoiteltuja vaikutuksia. (Kuvio 24.) Puolet yrityksistä on kasvattanut toimintaansa toteutetun hankkeen myötä. Hankkeilla on myös parannettu yritysten käytössä olevan teknologian tasoa. Osittain tavoitteiden ja saavutettujen vaikutusten vastaavuutta saattaa selittää se, että tutkimuksessa tavoitteita ja vaikutuksia kysyttiin yrityksiltä samalla kertaa.

Työllisyyden kasvu on yksi yritystukilaissa määritellyistä tavoitteista. Kyselyyn vastanneita yrityksiä, jotka arvioivat hankkeiden vaikutusten jo näkyvän, pyydettiin arvioimaan hankkeen työllisyysvaikutuksia. Yritysten oman arvion avulla pystymme parhaiten erottamaan hankkeen henkilöstövaikutukset yrityksen muista henkilöstömäärän muutoksista.

Toteutettujen hankkeiden henkilöstövaikutukset kohdistuivat pääasiassa vakituisiin ja kokoaikaisiin työsuhteisiin (taulukko 22). Vakituisten, kokopäivätyötä tekevien määrä lisääntyi yhtä paljon kaikilla toimialoilla. Hanke oli lisännyt vakituudessa

kokopäivätyössä olevien työntekijöiden määrää noin puolessa (52 %) yrityksistä. Toimialoiltaista eroa on osa- ja määräaikaisten työsuhteiden lisääntymisessä. Teollisuusyrityksissä ei henkilöstön lisäyksiä juurikaan toteutettu osa- ja määräaikaisia työntekijöitä lisäämällä, vaan vakituisin työsuhtein. Keskimäärin vakituisten osapäivätyöntekijöiden määrä lisääntyi 17 prosentissa yrityksistä. Määräaikaisten kokopäivätyösuhteiden määrä lisääntyi 13 prosentissa hankkeita toteuttaneista yrityksistä ja osapäiväisten työsuhteiden 8 prosentissa. Kokonaisuudessaan työvoiman määrä lisääntyi hankkeen myötä 60 prosentissa yrityksistä.

Taulukko 22. Hankkeen vaikutukset henkilöstön määrään (% , n=620)

Työsuhteiden määrä	Vakituiset työsuhteet		Määräaikaisten työsuhteet	
	kokopäivätyö (%)	osapäivätyö (%)	kokopäivätyö (%)	osapäivätyö (%)
Lisääntyi	52	17	13	8
Väheni	1	<1	<1	0
Pysyi ennallaan	47	82	87	92
Yhteensä	%	100	100	100
	lkm	751	639	620

Kasvuyritykset rekrytoivat työntekijöitä muita useammin vakituisen, kokopäiväiseen työsuhteeseen. Alkavat yritykset puolestaan ovat varovaisempia ja palkkaavat ennemmin määräaikaisiin ja osa-aikaisiin työsuhteisiin. Hyvin pienissä, liikevaihdoltaan alle 100 000 euron yrityksissä investointi-/kehittämishankkeet eivät johda uusiin rekrytointeihin yhtä usein kuin suuremmissa yrityksissä.

Pyysimme yrityksiä arvioimaan toteutettujen investointi- ja kehittämishankkeiden vaikutuksia 16-kohtaisen kysymyspatteriston avulla. Kohdistimme kysymykset niille yrityksille, joiden hankkeet olivat jo päättyneet ja hankkeiden vaikutukset olivat jo havaittavissa. Vastajat pisteyttivät hankkeiden vaikutukset asteikolla ”ei lainkaan vaikutusta” – ”erittäin paljon vaikutusta”. Saadaksemme selkeämmän kuvan toteutettujen hankkeiden vaikutuksista faktorioimme kysymyksistä muodostetut muuttujat. Syntyneiden faktoreiden perusteella ryhmittelemme vaikutukset seuraavassa neljään ryhmään: (1) vaikutukset kasvuun (2) vaikutukset tuotantoon, (3) vaikutukset kansainvälistymiseen ja (4) vaikutukset osaamiseen ja verkostoitumiseen. Nämä ryhmät muodostavista muuttujista muodostamme summamuuttujat⁸, joita käytämme tarkastellessamme millaisilla hankkeilla saavutetaan mitään vaikutuksia, millaiset yritykset tavoittelevat ja saavuttavat hankkeillaan ja investoinneillaan mitään vaikutuksia ja mitkä tekijät yrityksessä ja sen ympäristössä ennustavat mitään vaikutuksia.

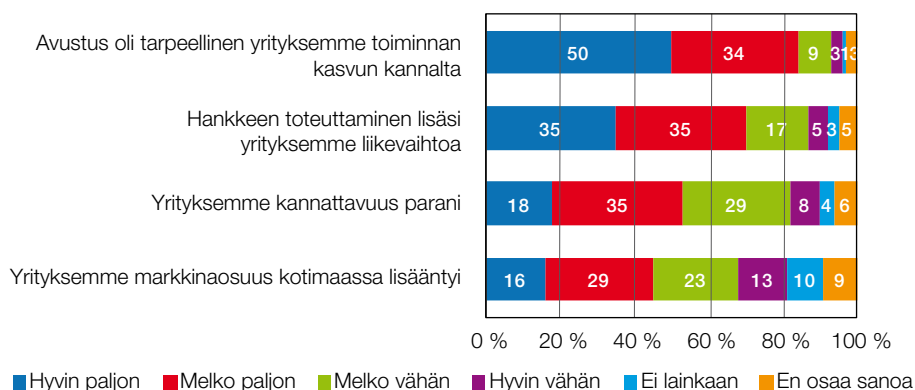
Tarkastelemme yritysten ja niiden toimintaympäristön ominaisuuksien ja saatujen avustusten yhteyttä hankkeiden vaikutuksiin keskiarvoanalyysien ja regressioanalyysin

8 Syntyneiden summamuuttujien alpha-kertoimet ed. järjestyksessä ovat 0,77; 0,80; 0,84; 0,91.

avulla. Keskiarvoanalyysit paljastavat meille, *millaiset yritykset* saavuttavat hankkeillaan kasvua, tuotannon kehittymistä, kansainvälistymistä tai osaamisen karttumista. Eteneminen keskiarvojen tarkastelusta useamman muuttujan samanaikaiseen tarkasteluun ja vakioimiseen regressioanalyysin avulla antaa meille tietoa siitä, mitkä tekijät *ovat yhteydessä eli selittävät* edellä mainittuja vaikutuksia. Näin me pystymme ottamaan huomioon muuttujien keskinäiset suhteet, kuten esimerkiksi sen, että teollisuusyritykset ovat yleensä suurempia kuin asiantuntijayritykset tai että ikä, koko ja elinkaaren vaihe korreloivat keskenään. Otamme malleihin mukaan myös toimialaa kuvaavia muuttujia (toimialan kilpailutilanne, globaalius sekä asiakasuskollisuus toimialalla) sekä tiedon siitä, minkä tyyppisen hankkeen⁹ yritys on toteuttanut. Regressiomalleihin otamme mukaan vain yritykset, jotka ovat saaneet *yrityksen kehittämisavustusta* yhden kerran, jotta pystymme kohdentamaan toteutetun hanketyypin ja hankkeen vaikutukset toisiinsa.

Tuotantomäärien tai kannattavuuden kasvattaminen on usein hankkeen lopullinen tai päätavoite yrityksen näkökulmasta. Henkilöstön määrän lisääntymisen lisäksi tukea saaneiden yritysten toiminta kasvoi monella tavalla. Puolet *yrityksen kehittämisavustusta* saaneista yrityksistä on selkeästi sitä mieltä, että avustus on ollut tarpeellinen yrityksen kasvun kannalta. Joko melko tai hyvin paljon sitä mieltä on yli 80 prosenttia vastanneista. Hankkeen toteuttaminen on kasvattanut liikevaihtoa hyvin paljon joka kolmannessa yrityksessä. Yritysten kannattavuus on parantunut noin joka toisessa yrityksessä jonkin verran. Tarkemmassa tarkastelussa vain 18 prosenttia yrityksistä pystyi parantamaan kannattavuuttaan hyvin paljon. Osuus on pienempi kuin niiden yritysten osuus, jotka ilmoittivat tavoitelleensa hankkeellaan kannattavuuden parantamista (44%). Markkinaosuus kotimaassa ei ole merkittävästi kasvanut. (Kuvio 18.) Avustusta saaneiden ja sitä ilman jääneiden yritysten keskimääräisessä vuotuisessa kasvuvauhdissa ei ole aineistomme perusteella havaittavissa eroa. Ilman avustusta jääneet yritykset ovat hyvin vaihtelevan kokoisia ja avustusta saaneisiin verrattuna vaihtelu kasvuvauhdissa on suurta.

Kuvio 18. Yritysten arviot avustuksen vaikutuksista kasvuun (%; n=779–783)

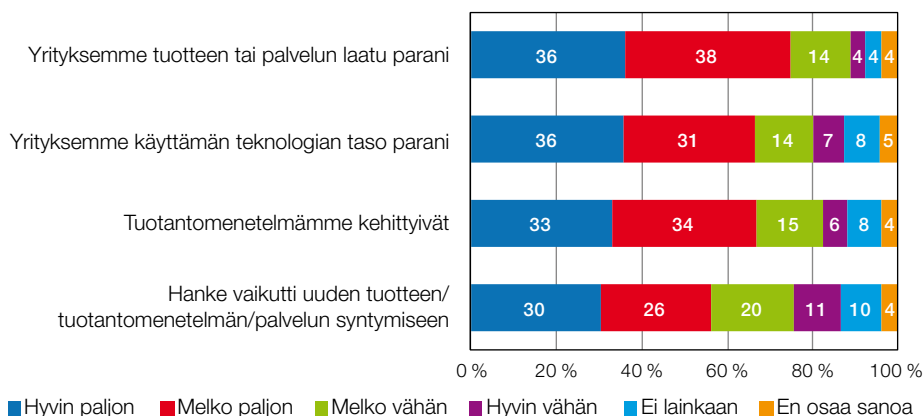

⁹ Investointiavustusta, avustusta tuotteiden ja tuotantomenetelmien kehittämiseen, avustusta muihin kehittämistoimenpiteisiin tai avustusta pienen yrityksen palkka- ja muihin toimintamenoihin.

Hankkeiden vaikutukset kasvuun ovat suurimmat Itä- ja Pohjois-Suomen 1-tuki-alueella ja pienimmät Etelä- ja Länsi-Suomen yrityksissä (ks. liitetaulukko 7). Kasvuvaiheen yritykset raportoivat muita yrityksiä enemmän toteutettujen hankkeiden lisänneen yrityksen kasvua, mikä onkin odotettua. Teollisuuden ja asiantuntija-alojen ulkopuolisilla toimialoilla toteutetut hankkeet ovat saaneet aikaan hieman enemmän kasvua kuin näillä aloilla. Muuten hankkeilla ei ole erilaisia vaikutuksia kasvuun erilaisissa yrityksissä. Kun vakioimme taustamuuttujat, huomaamme, että tukialueen vaikutus häviää ja merkitykselliseksi kasvun selittäjäksi nousee yrityksen elinkaaren vaihe. Alkavien ja kasvavien yritysten hankkeet saavat aikaan eniten kasvua. Tarkastelluilla muuttujilla ei kuitenkaan pystytä selittämään kuin aivan pieni osa yrityksen kasvusta (liitetaulukko 11).

Kasvua haetaan usein joko tuotantoa, markkinoita tai osaamista kehittämällä tai laajentamalla. *Yrityksen kehittämisavustus* on edesauttanut yrityksiä uudistamaan ja kehittämään *tuotantoaan* yrityksen arvion mukaan ”hyvin paljon” noin kolmanneksessa yrityksistä. Tuotannolliset uudistukset kohdistuvat yrityksissä useammin jo olemassa oleviin tuotteisiin ja palveluihin uusien tuotteiden ja palveluiden kehittämisen sijaan. (Kuvio 19.)

Kuvio 19. Yritysten arviot avustuksen vaikutuksista tuotantoon (% , n=780–785)

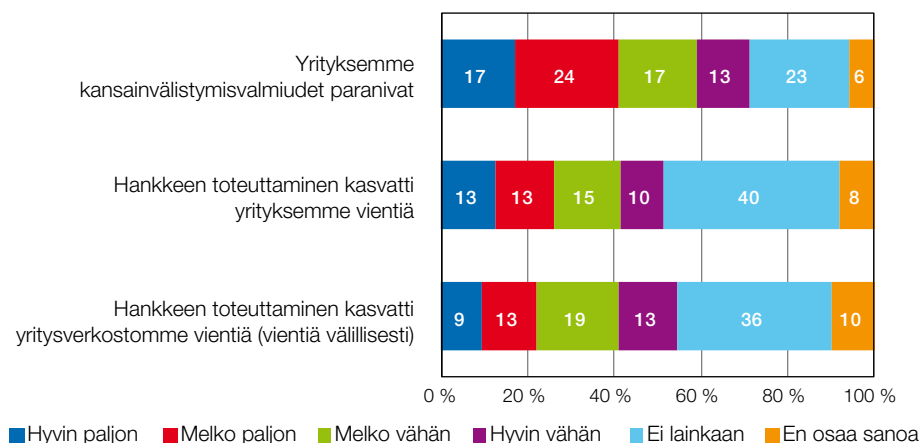

Muodostetun summamuuttujan avulla huomaamme, että tuotannolliset vaikutukset ovat selvimät liikevaihdoltaan yli 500 000 euron yrityksissä sekä Itä- ja Pohjois-Suomen tukialue 1:llä. (Liitetaulukko 9.) Yritystuen vaikutukset eivät kohdistu niinkään nuoriin yrityksiin, vaan vaikutukset ovat voimakkaampia vanhemmissa, yli 10-vuotiaissa yrityksissä. Vakioimalla taustamuuttujat (liitetaulukko 13) havaitsemme, että yrityksen koko tai ikä ei selitä tuotannon tai tuotevalikoiman kehitystä, vaan ennemminkin hanketyyppi eli se, että toteutettuun hankkeeseen on liittynyt myös investointi. Siitä enemmän edempänä.

Yrityksen kehittämisavustuksen vaikutukset kansainvälistymiseen kohdistuvat melko pieneen osaan yrityksistä (Kuvio 20). Suuria vaikutuksia on joka kuudennessa

tuetuista yrityksistä. Kansainvälisille markkinoille suuntautumista tukevista vaikutuksista suurin osuus on kansainvälistymisvalmiuksien paranemisella, kun taas konkreettinen viennin kasvu on jäänyt vähäisemmäksi.

Kuvio 20. Yritysten arviot avustuksen vaikutuksista kansainvälistymiseen (% , n=770–768)

Kansainvälistymisvaikutuksia on teollisuusyrityksissä muita aloja enemmän. (Liitetaulukko 8.) Teollisuusyritykset onnistuvat kasvattamaan vientiään arvionsa mukaan muiden toimialojen yrityksiä useammin. Tämä vastaa sitä, mitä ne tavoittelevatkin. Kansainvälistymiseen liittyvät vaikutukset kohdistuvat selkeästi vanhempiin ja liikevaihdoltaan yli 2 miljoonan euron yrityksiin. Kansainvälistymiseen liittyviä vaikutuksia raportoivat yritykset ovat hakeneet *yrityksen kehittämisavustusta* jo useammin kuin kaksi kertaa. Kansainvälistyminen liittyy yritysten kasvuun, sillä kansainvälistymistä investointi- ja kehittämishankkeilla tavoittelevat sekä näitä vaikutuksia raportoivat yritykset mieltävät olevansa yritystoiminnan kasvuvaiheessa. Kun vakioimme kansainvälistymistä selittävät muuttujat, huomaamme, että yrityksen toimintaympäristö ja markkinat selittävät kansainvälistymistä enemmän kuin koko, ikä tai toimiala. (Liitetaulukko 12.) Globaalissa toimintaympäristössä toimivat yritykset kansainvälistyvät selvästi useammin kuin muut yritykset. Oheinen case-kuvaus kansainvälisillä markkinoilla toimivasta Muoviteknologia Oy:stä on esimerkki yrityksen kehittämisavustuksella aikaan saaduista kansainvälistymisvaikutuksista.

CASE: YRITYKSEN KEHITTÄMISAVUSTUKSELLE MAAILMALLE

Muoviteknologia Oy:n pääasiakkaat toimivat Etelä-Amerikassa, Afrikassa, Venäjällä ja Keski-Aasiassa. Yrityksellä on huoltotehtaat Afrikassa, Väli- ja Etelä-Amerikassa. Uudet tuotteet valmistetaan aina Suomen toimipaikassa. Yrityksessä työskentelee noin 40 työntekijää maailmanlaajuisesti, Suomessa yritys työllistää kymmenkunta henkeä. Lisäksi yrityksellä on viisi alihankkijaa. Saamistaan neljästä *yrityksen kehittämisavustuksesta* kolme yritys on käyttänyt eri markkina-alueiden markkinatutkimuksiin.

Kulttuurierot ovat niin valtavia eri maiden välillä, että avustuksilla tuetut markkinatutkimukset ovat olleet hyvin keskeisiä yrityksen kansainvälistymisen kannalta. Yritys palkkasi markkinatutkimusten tekemiseksi kaksi henkilöä. Yritys hyödynsi hyvin vähän ulkopuolisia asiantuntijoita tutkimuksen toteutuksessa, sillä sopivia henkilöitä ei ollut saatavilla ja osa tarjolla olevista palveluista oli yritykselle liian kalliita. Toimitusjohtaja arvioi, että yhden markkina-alueen selvitykseen kului aikaa noin vuosi. Selvitykset sisälsivät käyntejä maassa paikan päällä sekä osallistumisia messuille.

Markkinatutkimusten rahoituksesta noin puolet on tullut kehittämisavustuksista ja puolet yrityksen omista varoista. Yritys ei hakenut muuta rahoitusta markkinaselvitysten tekemiseen. Yhden tutkimuksen kustannukset olivat noin 65 000 euroa. Toimitusjohtaja näkee, että ilman kehittämisavustuksia markkinoiden selvittäminen olisi ollut käytännössä mahdotonta. Yritys ei olisi todennäköisesti uskaltanut lähteä tekemään tutkimusta pelkästään oman rahoituksen turvin. Tai ainakaan se ei olisi päässyt näin pitkälle eli saanut selvitykset tehtyä ja näiden tuloksena avattua huoltoyhtiöt kohdemiin. Pelkästään yksille messuille osallistuminen maksaa noin 50 000 euroa, eikä yritys olisi pystynyt investoimaan näin paljon itse. Toimitusjohtaja kokee markkinatutkimusten toimineen ennen kaikkea oven avaajina uusille markkinoille. Niiden avulla yritys on saanut luotua keskusteluyhteydet kohdemiin, ilman niitä uusille markkinoille pääsy olisi ollut hyvin vaikeaa. Markkinatutkimusten myötä yrityksen ajattelumaailma on toimitusjohtajan arvion mukaan muuttunut täysin ja on ymmärretty se, että ellei itse mennä ulkomaille ja kertoa omista tuotteista, ei kukaan tule niitä ostamaan pieneltä suomalaiselta paikkakunnalta. Yrityksen tulevaisuuden odotukset ovat korkealla, koska he ovat vasta hiljattain päässeet kunnolla vauhtiin kansainvälisessä markkinoinnissa.

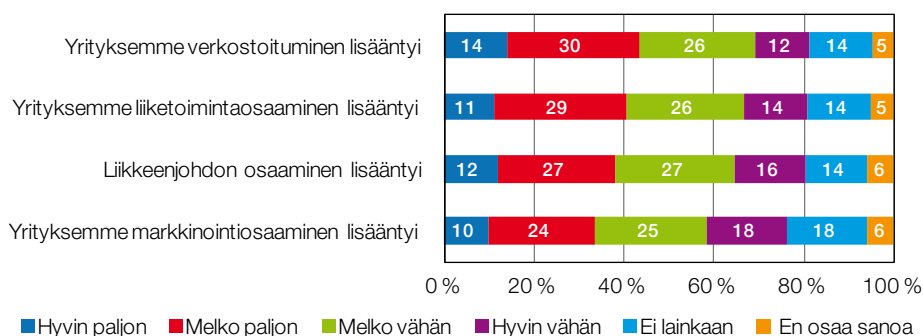
Kehittämishankkeiden lisäksi yritys on hakenut ja saanut kerran yrityksen kehittämisavustusta investointiin eli laserhitsauslinjan hankintaan, mikä on vahvistanut näin entisestään sen kilpailukykyä kansainvälisillä markkinoilla. Yritys on patentoinut osia laserhitsaustekniikastaan kuten myös tuotteistaan 27 maassa. Laserhitsauslaite nähtiin keskeiseksi investoinniksi, jotta yritys pystyisi erottautumaan kilpailijoista ainutlaatuisella tuotteella. Yrityksen kilpailijoilla ei ole käytössään lasertekniikkaa. Hitsauslaite parantaa selvästi yrityksen tuotteiden laatua, mikä näkyy tuotteiden vaatimassa huoltovälissä. Kun kilpailijoiden tuotteita täytyy huoltaa 3–6 kuukauden välein, yrityksen tuotteiden huoltoväli on 3–6 vuotta.

Yritys rahoitti investoinnin kehittämisavustuksen lisäksi pankin osamaksulla. Avustus kattoi vajaa 30 prosentin kokonaisinvestoinnista. Toimitusjohtaja pitää kehittämisavustuksen saamista merkittävänä. Ilman sitä hitsauslaitteen hankinta olisi siirtynyt myöhemmäksi tai jopa peruuntunut kokonaan riippuen yrityksen sen hetkisestä taloudellisesta tilanteesta.

Investoinnin lopputuloksena yritys on saanut parantuneen tuotteen lisäksi varmuutta tulevaisuudelleen ja markkinointiin. Kehittämis- ja investointihankkeiden vaikutukset liikevaihtoon alkavat pikku hiljaa todentua. Toimitusjohtaja uskoo, että yrityksen liikevaihto tulee kasvamaan huomattavasti tulevaisuudessa. Alun perin yrityksessä odotettiin hankkeiden vaikutusten olevan suurempia ja konkritisoituvan nopeammin. Nyt yritys näkee kehitysvauhdin juuri sopivana, mikä mahdollistaa yrityksen kehittämisen rauhassa kaikilla osa-alueilla. Pienelle yritykselle liian nopeat muutokset toimintaan olisivat voineet olla tuhoisia.

Avustuksen vaikutukset yritysten osaamiseen ja verkostoitumiseen ovat melko vaatimattomia. Verkostoituminen on lisääntynyt tukea saaneissa yrityksissä selkeästi 14 prosentissa ja osaaminen on yritysten ilmoituksen mukaan lisääntynyt ”paljon” vain noin joka kymmenennessä yrityksessä. (Kuvio 21.) Saatua tulosta ei ole samansuuntainen lain tavoitteiden kanssa. Nykymuotoista lakia suunniteltaessa haluttiin kiinnittää huomiota erityisesti osaamisen kehittämiseen investointihankkeiden ohella.

Kuvio 21. Yritysten arviot avustuksen vaikutuksista osaamiseen ja verkostoitumiseen (%; n=776–781)

Osaamisen lisääntyminen on ollut suurinta nuorissa ja kasvuyrityksissä. (Liitetaulukko 10.) Osaamisen lisääntymistä tapahtuu vähiten teollisuudessa. Kun taustamuuttajat vakioidaan, huomataan myös, että hankkeet, jotka toteutetaan tukialueella 2 saavat aikaan hieman enemmän osaamisen karttumista kuin muut hankkeet. (Liitetaulukko 14.) Puuttuvan osaamisen täydentämistä yrityksen kehittämisavustuksella on tavoitellut myös esimerkkiyrityksemme Metalliratkaisut Oy kehittämishankkeellaan, joka on kuvattu ohessa. Kuvauksen perusteella voi kysyä, missä määrin hankkeessa on ollut kyse osaamisen täydentämisestä ja missä määrin yrityksen toiminnan uudelleen järjestelyistä ja sopeuttamisesta uuteen tilanteeseen. Niin ikään kuvaus yrityksen kehittämisavustusta jatkuvaan kehittämiseen saaneesta Talo Oy:stä nostaa kysymyksen yrityksen vuosittaisten markkinointitoimenpiteiden tukemisen tarkoituksenmukaisuudesta. Vaikka avustus on ollut yritykselle kiistatta tärkeä, sen rooli näyttäisi olleen yrityksen normaalin toiminnan tukeminen pikemmin kuin uuden kehittäminen. Toisaalta avustuksen konkreettisia vaikutuksia on jo nähtävillä ja avustuksen vaikutukset koskettavat varsin laajasti yrityksen toimintaa.

CASE: PUUTTUVAN OSAAMISEN TÄYDENTÄMISTÄ YRITYKSEN KEHITTÄMISAVUSTUKSELLE

Metalliratkaisut Oy on metallialan yritys, jossa finanssikriisin myötä heikentyneen taloudellisen tilanteen vuoksi on nähty tarpeellisenä ulkopuolisen avun hakeminen. Tarkoituksena on ollut saada uutta näkemystä organisaation uudelleenjärjestelyyn, erityisesti talouspuoleen. Kilpailutuksen kautta valitut konsultit ovat olleet perehdyttämässä erityisesti yhtä työntekijää talouspuolen hoitoon sekä tuke-
massa toimitusjohtajaa tulevaisuuden suunnittelussa.

Toimitusjohtaja kokee, että yrityksen *kehittämisyavustus* on ollut erittäin tarpeellinen yrityksen tilanteeseen nähden. Hän arvioi, että ilman avustusta moni asia olisi jäänyt tekemättä ja vanhat toimintatavat olisivat jatkuneet, millä olisi pitkällä tähtäimellä ollut huonoja seurauksia. Konsulttien avustuksella yrityksessä on käyty läpi kaikki hankinnat. Osa ostoista kilpailutettiin uudelleen ja osasta luovuttiin. Suurimpana on ollut tilitoimistosta luopuminen hinnan ja tiedon saamisen hitauden vuoksi. Nykyisin yritys hoitaa kirjanpidon ja laskutuksen itse.

Yrityksen kehittämishanke jatkuu vuoden 2013 loppuun, joten pysyviä vaikutuksia on vielä mahdollon arvioida. Hanke on edennyt suunnitellusti ja tehdyt toimenpiteet ovat olleet sitä mitä odotettiin. Toimitusjohtaja arvioi, että kehittämishankkeen myötä yrityksen taloudellinen puoli, sisältäen niin tilioinnit, palkanlaskennan, kirjanpidon kuin pidemmän aikavälin taloudellisen suunnittelun, on yrityksessä omissa käsissä ja vahvemmissa kantimissa kuin aiemmin. Toimitusjohtajan työaika on jakautunut jotakuinkin tasan tuotannon sekä myynnin ja markkinoinnin ja hallintoasioiden kesken. Ajatuksena on lähitulevaisuudessa palkata henkilö hoitamaan yrityksen myyntiä ja markkinointia, jolloin toimitusjohtaja pystyisi siirtymään pois operatiivisesta toiminnasta ja jatkossa keskittämään työajastaan enemmän organisaation strategiseen kehittämiseen.

Kehittämishanke ei ole eikä tule toimitusjohtajan arvion mukaan suoranaisesti vaikuttamaan yrityksen liikevaihtoon. Talouden hallinnan parantuminen ja talousosaamisen lisääntyminen sen sijaan vaikuttavat selvästi yrityksen kannattavuuteen. Koska hanke pääsääntöisesti suuntautuu talouspuoleen, se ei suoranaisesti ole vaikuttanut yrityksen muuhun henkilöstöön kuin toimitusjohtajaan ja talouspuolesta vastaavaan työntekijään. Toki vaikutusten voi nähdä säteilevän myös muualle henkilöstöön erilaisten rutiinien parantuessa yrityksessä.

CASE: JATKUVA YRITYKSEN KEHITTÄMISTÄ YRITYKSEN KEHITTÄMISAVUSTUKSELLE

Talo Oy on ollut aktiivinen *yrityksen kehittämisavustuksen* hakija. Nykyisellä ohjelmakaudella yritys on hakenut avustusta lähes vuosittain. Talo Oy on hakenut avustusta sekä investointeihin että kehittämishankkeisiin.

Yrityksen kehittämishankkeet ovat liittyneet pääsääntöisesti markkinointiin ja verkostoitumiseen, mikä sisältää messuille osallistumista ja esittelymateriaalien laadintaa. Yhtenä vuotena yritys osallistuu noin kymmenille messuille, joista puolet on keskitetty yhteen Euroopan maahan. Alan kilpailussa mukana pysymiseksi yrityksen on tärkeä uudistaa mallistoaan. Viimeisin investointi on liittynyt uuden tuotantolinjaston käyttöönottoon ja sitä kautta uuden tuotemalliston tuotekehitykseen, josta odotetaan toista tukijalkaa yritykselle. Uusi, käytettynä ostettu monitoimikone edistää yrityksen talotuotantoa, sillä se on mahdollistanut erikoistyöstöjen tekemisen. Koneen avulla on pystytty myös luomaan uusi tuotelinja yritykselle. Se on yrityksen tulevaisuuden kannalta merkittävä laajennus, sillä uudella tuotelinjalla yritys pystyy vastaamaan eri puolelta maailmaa tuleviin rakennus- ja energiamääräyksiin. Se on yritykselle myös aiempaa edullisempi rakennusjärjestelmä. Koneen käyttöikä on noin 10–15 vuotta.

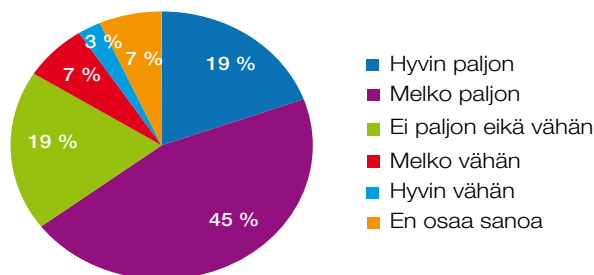
Vuonna 2012 uusi tuotelinja saatiin kehitettyä ja vuonna 2013 sitä on päästy markkinoimaan, joten konkreettisia vaikutuksia ei vielä ole saatu. Jatkossa on arvioitu, että uusi tuotelinjasto toisi noin 20–30 prosentin lisäyksen perustuotantoon. Koneinvestointi on jo nyt lisännyt henkilökunnan osaamista ja tuonut monipuolisuutta toimintaan. Vaikka yritys on jo toiminut yli 30 maassa, joista vakituisemmin myyntiä on ollut 15 maahan, uusi tuotelinja mahdollistaa markkina-alueen laajentamisen entisestään. Investointien ja kehittämishankkeiden vaikutukset ovat nähtävissä 3–5 vuoden kuluttua. Vaikutukset koskevat niin yrityksen myyntiedustajia, raaka-ainetoimittajia kuin alihankkijoita.

Perustaja uskoo, että ilman kehittämispuolen avustuksia yrityksen markkinointi- ja myyntitoimenpiteiden määrä ja laatu olisivat kärsineet. Ilman avustusta yrityksen osallistuminen messuille ja muihin tapahtumiin olisi ollut paljon vähäisempää. Myös näkyvyys messuilla olisi jäänyt ilman avustusta vaatimattomammaksi, koska yritys ei olisi pystynyt panostamaan messuosastojen keskeiseen sijaintiin, mikä puolestaan olisi heikentänyt mahdollisuuksia saada uusia asiakkaita.

Talo Oy:n perustaja kokee *yrityksen kehittämisavustuksen* hyvin merkittäväksi yrityksen kehittämisen kannalta. Karkeimmillaan avustusten saamatta jääminen olisi voinut johtaa yritystoiminnan lopumiseen. Perustaja uskoo, että ilman taantumaa avustuksilla olisi kasvatettu yrityksen liikevaihtoa ja parannettu taloudellista tilannetta. Nykyisessä taloudellisessa tilanteessa avustuksilla on pystytty pitämään liikevaihto ja markkinaosuudet jotakuinkin ennallaan toisin kuin on käynyt monille muille alan toimijoille.

Yritystuet eivät saisi vääristää yritysten välistä kilpailua. Kilpailun vääristymistä on kuitenkin vaikea määritellä ja mitata. Kysymme yritysten edustajilta, kokevatko he saamansa avustuksen vaikuttaneen yrityksensä kilpailuasemaan markkinoilla ja uskoivatko he yleisesti, että yritystuet vääristävät heidän alansa kilpailua. Yritykset kokevat toteutettujen hankkeiden parantaneen heidän yrityksensä kilpailuasemaa hyvin tai melko paljon 2/3 tapauksista. (Kuvio 22.) Taustamuuttujittain katsottuna huomataan, että yrityksen elinkaaren vaihe on yhteydessä kilpailuaseman parantamiseen. Kasvuyrityksiksi itsensä arvioivat yritykset ovat parantaneet markkina-asemaansa muita yrityksiä enemmän.

Kuvio 22. Yritysten arviot avustuksen vaikutuksista kilpailuaseman parantamiseen (% , n=767)

Yritysten vastauksissa yritystuen vaikutuksella oman yrityksen kilpailuasemaan ja käsityksellä yritystukien yleisestä vaikutuksesta toimialan kilpailutilanteeseen ei ole yhteyttä. Vastanneista yrityksistä 17 prosenttia näkee yritystukien vääristävän toimialan kilpailua. Yritykset, joiden toimialalla kilpailu on kovaa¹⁰, ovat muita useammin sitä mieltä, että yritystuet vääristävät alan kilpailua. Toisaalta, mitä kansainvälisimmillä markkinoilla yritys toimii¹¹, sitä vähemmän se näkee yritystukien vääristävän alan yritysten välistä kilpailua.

Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksen vaikutukset ovat hieman erilaiset kuin hankkeiden tavoitteet. Useimmiten tavoitellut uuden liiketoiminnan synnyttäminen tai yritysten verkostoitumisen lisääminen eivät ole yleisimpien vaikutusten joukossa. Yleisimmin hankkeilla synnytetään uusia tuotteita, tuotantomenetelmiä tai palveluja. Toiseksi yleisin vaikutus, joka hankkeilla saadaan aikaan, kohdistuu hankkeen toteuttajaorganisaatioon itseensä. Organisaation verkostot laajenevat toteutetun hankkeen myötä. (Kuvio 23.) Oheinen case-kuvaus Creve-yrityshautomosta on osuva esimerkki avustuksen myönteisistä vaikutuksista paitsi aloittaville yrityksille myös kehittäjäorganisaatiolle itselleen. Yrityshautomon perustanut Humanistinen ammattikorkeakoulu on saanut hankkeen myötä medianäkyvyyttä. Koska hautomon perustaminen on ollut Humak:n perustehtävän eli aluekehityksen suorittamista, sen voi nähdä osaltaan tukeneen ammattikorkeakoulun olemassaolon vakiinnuttamista alueella.

¹⁰ Toimialaluokituksen mukainen tarkastelu ei erottele toimialoja toisistaan kilpailun kovuuden perusteella muuten kuin, että teollisuusyrityksen arvioivat toimialansa kilpailun kovemmaksi kuin ammatillisen, tieteellisen ja teknisen alan yritykset. Muuten toimialojen välille ei synny tilastollisesti merkitseviä eroja.

¹¹ Kansainvälisimmäksi toimialansa kokevat informaatio ja viestintä -alan yritykset. Rakennusalan yritykset arvioivat markkinansa selvimmän kansalliseksi.

CASE: CREVE-YRITYSHAUTOMON PERUSTAMINEN

Humanistisen ammattikorkeakoulun (Humak) luovien alojen yrityshautomo Creve perustettiin vuonna 2009 vastauksena tutkimus- kehitys- ja innovaatiotoiminnan (TKI) kautta nousseelle tarpeelle. Hautomotarve oli kirjattu myös ammattikorkeakoulun strategiaan. Creven tavoitteena on ollut avustaa luovan alan yrityksiä niiden alkuvaiheessa. Hautomo on tarjonnut kaikille luovan alan yrityksille avointa yritysneuvontaa ja tiedottanut luovien alojen yritystoiminnasta eri oppilaitoksissa. Lisäksi hankkeessa on järjestetty yleisiä koulutustilaisuuksia. Humak:n TKI- ja opetushenkilöstö on osallistunut yritysten neuvontaan ja kouluttamiseen. Yritykset on valittu yrityshautomoon hakemusten perusteella. Hautomokriteereinä ovat olleet yritysten kasvuhalukkuus, kansainvälisyys ja innovatiivisuus, joita on arvioitu liiketoimintasuunnitelman, siihen liittyvien laskelmien ja yrityksen oman esityksen (ohjausryhmä) perusteella. Hautomo tarjoaa hautomoyrityksille toimiloja ja kilpailutettuja palveluja, kuten lakimies- ja kirjainpitopalveluja sekä koulutusta ja neuvontaa. Yritys voi olla hautomossa maksimissaan kolme vuotta. Lisäksi hautomo on tarjonnut hankesuunnitelman mukaisesti palveluja ja koulutusta myös muille luovan alan yrityksille alueella. Toiminta on toteutettu pääosin yhteistyössä yrityspalvelukeskus Potkurin kanssa. Muille kuin hautomoyrityksille tarjotut palvelut ovat olleet osa hankkeen tavoitetta luoda uutta avoimempaa hautomotoiminnan konseptia.

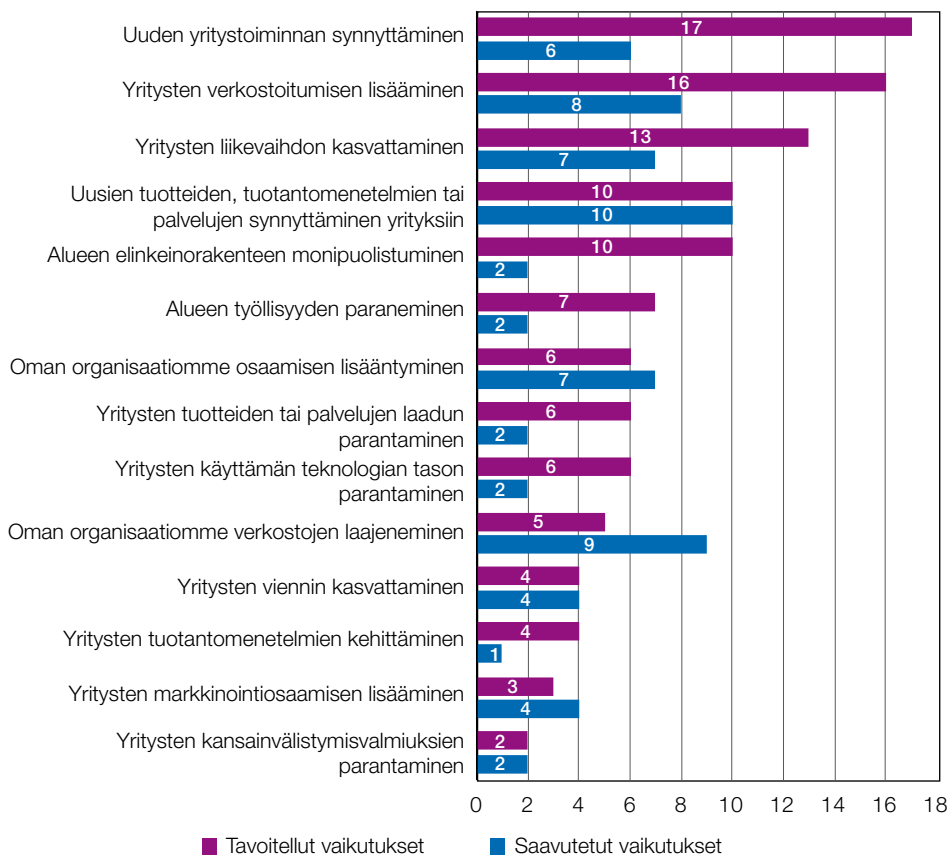
Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustus on kattanut 60 prosenttia hankkeen reilun puolen miljoonan euron kokonaiskustannuksista. Loppuosa rahoituksesta on tullut Turun seudun kehittämisskeskuksesta ja alueen muilta kunnilta sekä mukana olevilta yrityksiltä hautomomaksuina. Hankekokoaisuudessa on käytetty myös Humak:n omaa rahoitusta. Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksella hankkeeseen on palkattu päätoiminen hautomopäällikkö. Lisäksi avustusta on käytetty tiloihin sekä koneisiin ja laitteisiin, matkoihin ja ostopalveluihin.

Yrityshautomossa on ollut vuosittain noin kymmenen yritystä, joista valtaosa on yhä toiminnassa. Hankkeen järjestämiin koulutustilaisuuksiin on osallistunut muutama sata ihmistä. Creve-hautomo on ollut myös benchmarkauskohde muille vastaaville toimijoille. Hankkeesta vastaava TKI-päällikkö näkeekin Creven vaikutusten ulottuvan laajemmalle kuin vain hankkeessa suoraan mukana olleisiin yrityksiin. Hän näkee, että Creve on ollut mukana vaikuttamassa koko yrityskehityskentän uudistamiseen kuin myös liiketoimintakoulutukseen kulttuurialalla kaikissa alueen korkeakouluissa. Creve on ollut mukana esimerkiksi TEM:n luovien alojen verkostossa. Sillä on ollut myös ns. henkistä merkitystä luovan toimialan kehittämiseen, mikä näkyy esimerkiksi yksityisen rahoituksen lisääntymisenä alan yrityksille. Creven tähänastiset vaikutukset ovat olleet positiivisia ja odotettuja, mutta TKI-päällikkö olisi odottanut vaikutusten tulevan esiin nopeammin kuin nyt on tapahtunut. Yritysten kasvu on ollut hitaampaa kuin alun perin ajateltiin.

Humak:lle Creve-hautomon perustaminen on ollut osa sen aluekehitystehtävän suorittamista, mikä tukee ammattikorkeakoulun olemassaoloa alueella. Creven yritykset ovat olleet mukana muissa koulun TKI-hankkeissa, joiden kautta ne saavat lisää mahdollisuuksia toimintansa kehittämiseen. Esimerkiksi kansainvälisten hankkeiden kautta yritykset ovat saaneet kontakteja ulkomaille. TKI-puolen lisäksi Creve on hyödyttänyt Humak:n opetusta; yrityksistä saadaan jatkuvasti uutta tietoa opetuksen. Hautomoyritykset ovat lisäksi tarjonneet työharjoittelupaikkoja koulun opiskelijoille. Creve on saanut paljon näkyvyyttä julkisuudessa, joten mediahyötyäkään ei sovi unohtaa. Ammattikorkeakoulun auditoinnissa Creve ja sitä kautta syntynyt yhteistyö alueen eri toimijoiden kanssa nostettiin esiin hyväksi käytännöksi alueen toimintaympäristön kehittämisessä.

Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustus on ollut oleellinen hankkeen toteuttamiselle, eikä TKI-päällikön mukaan hautomon perustaminen olisi ollut mahdollista ilman sitä. Creve-yrityshautomon toiminta jatkuu heinäkuuhun 2013 saakka, jonka jälkeen jatko on vielä epäselvä Turun kaupungin uudistaessa yrityshautomokenttäänsä kokonaisuudessaan.

Kuvio 23. Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksella tavoitellut ja saavutetut vaikutukset ('hyvin paljon', lkm, n=28–31)

Case-kuvaus kieliteknologiaklusterin synnyttämisestä yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksen myötävaikutuksella on esimerkki yritysten verkostoitumisen ja keskinäisen yhteistyön edistämisestä. Hanke on kuitenkin vielä niin nuori, että todellisia vaikutuksia on mahdotonta arvioida.

CASE: KIELITEKNOLOGIAKLUSTERIN SYNNYTTÄMINEN

Vuonna 2011 Culminatum Innovation Ltd Oy haki ja sai yritysten toimintaympäristön kehittämisavustusta hankkeeseen, jonka tarkoituksena on kieliteknologiaklusterin synnyttäminen. Klusterihankkeen tavoitteena on kehittää kielen ja kulttuurin, teknologian sekä viestinnän toimialojen pk-yritysten toimintaympäristöä luomalla yrityksille uusia liiketoimintamahdollisuuksia ja yhteistyömalleja. Tarve hankkeeseen tuli yrityksiltä, jotka kontaktoivat Culminatumiä hankkeen kehittämiseksi. Kieliteknologiatoimiala ei ole suoranaisesti Culminatumin toiminnan ytimessä, mutta Culminatumilla on kokemusta vastaavanlaisten verkostoitumishankkeiden hakemisesta ja vetämisestä eri toimialoille.

Hankkeen tavoitteen saavuttamiseen eli yritysklusterin synnyttämiseen on pyritty erilaisten verkottamis- ja aktivointitoimenpiteiden avulla. Pyrkimyksenä on ollut saada toimialan yritykset tutustumaan toisiinsa ja miettimään yhdessä yhteisiä liiketoimintamahdollisuuksia. Toimialan yritykset ja yhteisöt ovat muodostaneet hankkeessa yritysveltoisia teemaryhmiä, joissa on voitu keskittyä kullekin keskeisiin aihealueisiin ja suunnitella myös uusia yritysveltoisia kehittämishankkeita yhteistyössä yliopistojen ja muiden toimijoiden kanssa. Teemaryhmien toiminnan ohella hankkeessa on järjestetty koko klusteria palvelevia yhteisiä tilaisuuksia useamman kerran vuodessa. Hankkeessa on myös osallistuttu yhdessä alan messuille ja laadittu yhteisiä markkinointimateriaaleja kansainvälistymisen tueksi ja tietoisuuden lisäämiseksi toimialan palveluista.

Hankkeeseen on pyritty saamaan mukaan valtaosa toimialan yrityksistä. Kieliteknologiatoimialalla toimii Suomessa 50–300 yritystä. Pääosa alan yrityksistä sijaitsee Uudellamaalla ja Turussa, ja hankkeen tapahtumia onkin toteutettu näillä alueilla. Tilaisuuksissa on ollut mukana satoja osallistujia. Hankkeen suunnitteluun osallistuneen ohjelmajohtajan mukaan yhteistyö yritysten ja yliopistojen välillä on hankkeen myötä lisääntynyt ja tietoisuus toimialan yrityksistä on parantunut. Projektihakemuksen mukaan hankkeen tavoitteena on välittömästi vaikuttaa sataan yritykseen ja luoda 500 työpaikkaa. Näitä vaikutuksia ei vielä ole kuitenkaan arvioitu, sillä hanke on edelleen käynnissä. Tarkoituksena on, että hankkeesta syntyisi pysyvää toimintaa, josta vastaisi tulevaisuudessa Kites ry (monikielisen viestinnän ja sisällönhallinnan kansallinen yhdistys).

Hankkeen kokonaisbudjetti on noin 330 000 euroa. Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustus kattaa noin 70 prosenttia hankkeen kokonaisrahoituksesta. Loput rahoituksesta tulee mukana olevilta kaupungeilta ja hankkeeseen osallistuvilta yrityksiltä. Ilman myönteistä rahoituspäätöstä klusterihanke olisi haastatellun ohjelmajohtajan mukaan jäänyt toteuttamatta. Ohjelmajohtaja kuitenkin arvioi, että jonkinnäköistä verkottumisaktiiviteettia olisi pystytty järjestämään Osaamiskeskuksen perustoiminnan kautta. Hän toteaa myös, että osa hankkeelle suunnitelluista toiminnoista olisi voitu ohjata Tekes-hankevalmisteluun, minkä lisäksi yksi vaihtoehto olisi ollut selvittää jonkinnäköisen valmennusohjelman hakemista ESR-rahoituksella. Tällöin hanke olisi haastateltavan mukaan kuitenkin ollut hyvin erilainen tavoitteiltaan ja toimenpiteiltään kuin toteutettu klusterihanke. Ohjelmajohtaja huomauttaa, että yritysten toimintaympäristön kehittämisavustus on ainut yritysten verkottamiseen soveltuva rahoitusinstrumentti, joten sen säilyttäminen on erittäin tärkeää. Hän pitää todennäköisenä sitä, ettei kaupunkien ja yritysten rahoitus olisi järjestynyt ilman myönteistä avustuspäätöstä, tai jos olisi, niin 30 prosentin rahoituksella ei hanketta olisi kannattanut lähteä toteuttamaan, sillä vaikutukset olisivat jääneet pieniksi.

3.4 Millaisilla hankkeilla saavutetaan mitäkin tuloksia?

Eri tyypisillä hankkeilla – investoinneilla, tuotteiden ja tuotantomenetelmien kehittämisellä, muulla kehittämistoimilla sekä pienten yritysten kehittämistoimilla – on erilaisia vaikutuksia osaamisen ja tuotannon kehittymiseen, kasvuun ja kansainvälistymiseen. (Liitetaulukko 15.)

Tarkastelemme seuraavassa, millaisia vaikutuksia erilaisilla hanketyypeillä saavutetaan. Analyysiin otamme mukaan yritykset, jotka ovat hakeneet *yrittäjien kehittämisavustusta* kerran, koska näin pystymme varmuudella yhdistämään yritystuki-rekisteristä saamamme tiedon yritykselle myönnetystä avustuksesta sekä yrityksen kyselyssä antamat tiedot hankkeen vaikutuksista.

Erityisesti yhteiskunnan näkökulmasta osaamisen ja tuotantomenetelmien kehittymistä sekä kansainvälistymistä voidaan pitää välietappeina hankkeiden perustavoitteeseen, joka on yrityksen kasvu. Kasvua on syntynyt selkeimmin yrityksiin, jotka ovat toteuttaneet investointihankkeen. Investoinnin tehneiden ja muiden yritysten välillä oleva ero hankkeen vaikutuksissa kasvuun on jopa suurempi kuin avustusta pienen yrityksen palkka- ja muihin toimintamenoihin saaneilla yrityksillä suhteessa muihin yrityksiin. Tämä on yllättävää, sillä avustusta pienen yrityksen palkka- ja muihin menoihin saavat yleensä vain uudet, alkavat yritykset. Investoinnin tehneiden yritysten tuotantovälineet ja -menetelmät ovat myös kehittyneet, mikä on melko itsestään selvää.

Tuotteiden ja tuotantomenetelmien kehittämishankkeissa on saatu aikaan tuotantomenetelmien kehittymistä, mutta hieman yllättäen ei kuitenkaan muita yrityksiä suurempaa kasvua. Yritykset, jotka ovat saaneet avustusta tuotteiden ja tuotantomenetelmien kehittämiseen ovat pystyneet kansainvälistymään hieman muita yrityksiä enemmän. Yritysten arvio toteutetun hankkeen vaikutuksista yrityksen kansainvälistymiseen on kuitenkin keskimäärin vain 2,74 asteikolla 1–5 (viiden ollessa ”hyvin paljon”), joten kansainvälistymisvaikutukset ovat kuitenkin melko vaatimatonta tällaisissa hankkeissa. Kansainvälistymistä edistävät parhaiten muihin kehittämistoimenpiteisiin sijoitetut tukieurot.

Eniten yritysten osaaminen on kehittynyt hankkeissa, jotka ovat saaneet avustusta muihin kehittämistoimenpiteisiin. Yritysten osaaminen on lisääntynyt muita avustusta saaneita yrityksiä enemmän myös avustusta pienen yrityksen palkka- ja muihin toimintamenoihin saaneissa pienyrityksissä.

Kun otamme huomioon sen, että eri tyyppisiä hankkeita toteuttavat yritykset eroavat toisistaan, pääsemme lähemmäs hanketyypin ja vaikutusten yhteyden ymmärtämistä. Etenemme analyysissä siis vakioimalla yritykseen ja sen toimintaympäristöön liittyvät muuttujat, jotta saamme esiin hanketyyppien yhteyden osaamisen, tuotannon, toiminnan ja kansainvälistymien lisääntymiseen. Saamamme tulokset vahvistavat jo edellä raportoidut yhteydet.

Yrityksen kasvua ei juuri pystytty selittämään yrityksen koolla, toimialalla, maantieteellisellä sijainnilla, toimialan luonteella tai sillä millaisen hankkeen yritys on toteuttanut. Käyttämässämme mallissa mukana olevilla muuttujilla pystytään selittämään aineistomme yritysten kasvusta vain 8 prosenttia. Mallissa ainoaksi merkitseväksi muuttujaksi nousi yrityksen elinkaaren vaihe. Kasvuvaiheessa olevien yritysten hankkeet olivat luoneet kasvua muissa elinkaaren vaiheessa olevien yritysten hankkeita enemmän. (Liitetaulukko 10.)

Tarkastelluilla hanketyypeillä on selkeimmät vaikutukset yritysten tuotannon kehittämiseen. Sekä investointihankkeet että tuotteiden ja tuotantomenetelmien

kehittämiseen keskittyvät hankkeet edesauttavat yrityksen tuotannon kehittymistä. Investointihankkeen vaikutus on noin kaksinkertainen tuotteiden ja tuotantomenetelmien kehittämishankkeisiin verrattuna. Pystymme selittämään testaamallamme mallilla runsaan neljänneksen tuotantovaikutuksista. (Liitetaulukko 13.)

Osaaminen kehittyi eniten hankkeissa, joissa keskityttiin erityisesti osaamisen kehittämiseen ja kansainvälistymiseen eli ns. muihin kehittämistoimenpiteisiin kohdistuvissa hankkeissa. Myös pienen yrityksen palkka- ja muihin toimintamenoihin panostetut eurot edistivät osaamisen lisääntymistä. Tarkasteltavilla tekijöille ei kuitenkaan pystytty selittämään kuin 9 prosenttia hankkeen vaikutuksista osaamiseen. (Liitetaulukko 14.)

Avustus muihin kehittämistoimenpiteisiin vaikuttaa positiivisesti myös yrityksen kansainvälistymiseen. Toimialan globaaliudella on kuitenkin selvästi suurempi yhteys kansainvälistymiseen. Kasvuvaiheen yrityksille kansainvälistyminen on todennäköisempää kuin muille yrityksille. Tarkasteltavilla muuttujilla pystytään selittämään runsas neljännes hankkeiden kansainvälistymisvaikutuksista. (Liitetaulukko 12.)

3.5 Yhteenveto

Yritysten tukemiseen käytettävissä olevien varojen vähentyessä on tärkeää kyetä priorisoimaan erilaisia tukimuotoja niiden vaikuttavuuden ja legitimitietin mukaan. Sidosryhmien ja ELY-keskusten edustajia pyydettiin arvioimaan laajasti koko yritystukikenttää. Sidosryhmät ja ELY-keskusten edustajat ovat melko yksimielisiä siitä, että julkisen yritystuen painopistettä tulisi siirtää nykyistä riskipitoisempiin hankkeisiin. Tukea toivotaan suunnattavan enemmän kansainvälistymisen tukemiseen ja kehittämishankkeisiin kuin aineellisiin investointeihin. *Yrityksen kehittämisavustusta* saaneiden yritysten kyseilyn perusteella vaikuttaisi kuitenkin siltä, että investointiavustuksella on saatu aikaan enemmän vaikutuksia yritysten kasvuun kuin osaamiseen suunnatuilla avustuksilla.

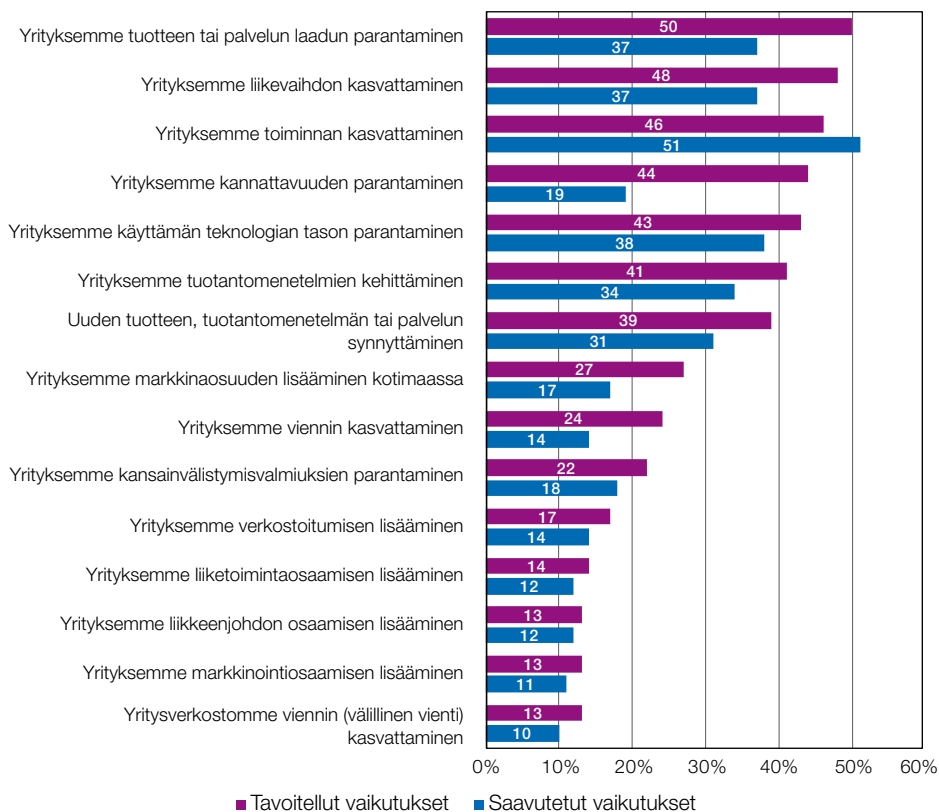
Sidosryhmien ja ELY-keskusten edustajat uskovat, että liiketoimintaosaamisen kehittämiseen kohdistuvilta hankkeilta puuttuu yksityistä rahoitusta. Epäselväksi jää, ovatko yritykset käytännössä testanneet rahoituksen järjestymistä vai onko kyse lähinnä siitä, että yrityksellä ei ole yksinkertaisesti varaa tai halua investoida liiketoimintaosaamisen kehittämiseen. Yrityskyselyn tulokset herättävät kuitenkin kysymyksen siitä, missä määrin yrityksissä on aidosti kysyntää näille hankkeille, sillä yritykset tuntuvat preferoivan investointeja aineellisiin tuotannontekijöihin. Sidosryhmät ja ELY-keskusten edustajat arvioivat näiden hankkeiden ulkoiset vaikutukset myös suurimmiksi. Maa-alueisiin, rakennuksiin ja kunnallistekniikkaan kohdistuvia hankkeita halutaan vähemmän. Niillä ei myöskään katsota olevan puutetta yksityisestä rahoituksesta eikä niiden nähdä synnyttävän ulkoisvaikutuksia.

ELY-keskusten edustajat haluaisivat yritystuen kanavoiduksi mieluiten suorina tukina. Yrityksille suunnattua pääomarahoitusta sekä lainan takauksia pidetään myös hyvinä tapoina kanavoida julkista tukea yrityksille. Tätä mieltä ovat sekä ELY-keskusten että sidosryhmien edustajat. Suorat tuet jakoivat sidosryhmien vastauksia. Osa vastaajista kannatti suoria tukia, mutta osalla on selvästi kielteinen kanta suoriin tukiin.

Yrityksen kehittämisavustuksen osalta suurin osa ELY-keskusten edustajista kannattaa korkeampaa tukiosuutta heikommin pärjääville alueille. *Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksen* kohdalla osuus on hieman pienempi. Korkeampaa tukiprosenttia voidaan perustella yritysten vaikeammalla toimintaympäristöllä taloudellisesti heikommin menestyvillä alueilla. Korkeampi tukiprosentti kompensoi yritysten heikompia toimintaedellytyksiä. Näin ollen tuen havaituissa vaikutuksissa ei pitäisi olla alueellisia eroja. Itä- ja Pohjois-Suomen tukialueella 1 on kuitenkin saavutettu muita alueita enemmän vaikutuksia kasvuun ja tuotantoon, mutta tarkempi analyysi osoittaa, että nämä vaikutukset selittyvät tukea saaneiden yritysten ominaisuuksilla, erityisesti yrityksen elinkaaren vaiheella (vrt. liitetaulukot 7, 9, 11 ja 13).

Puolet kyselyymme vastanneista avustusta saaneista yrityksistä on pystynyt hankkeen myötä kasvattamaan toimintaansa. Teknologian taso kohosi noin kahdessa yrityksessä viidestä, samoin yrityksen tuotteiden tai palvelujen laatu. Yritysten kannattavuus ei ole kuitenkaan parantunut samassa suhteessa eikä läheskään tavoitellulla tavalla. Hankkeiden vaikutukset vientiin ja osaamiseen ovat vaatimatomia. Näitä vaikutuksia ei myöskään ensisijaisesti tavoiteltu. (Kuvio 24.)

Kuvio 24. Hankkeen päättäneiden yritysten tavoitellut ja saavutetut vaikutukset ('hyvin paljon', %, n=154–778)

Toteutettujen hankkeiden henkilöstövaikutukset kohdistuivat pääasiassa vakituisiin ja kokoaikaisiin työsuhteisiin. Vakituisten, kokopäivätyötä tekevien määrä lisääntyi yhtä paljon kaikilla toimialoilla. Hanke oli lisännyt vakituisessa kokopäivätyössä olevien työntekijöiden määrää noin joka toisessa yrityksessä. Kaiken kaikkiaan henkilöstö lisääntyi hankkeen myötä 60 prosentissa tarkastelluista yrityksistä. Erityisesti uudet vakituiset työsuhteet yrityksissä ovat tyypillisesti pitkäkestoisia vaikutuksia.

Ensisijainen vaikutus avustuksella on ollut tietysti hankkeen toteuttamiseen. Ilman tukea jääneistä yrityksistä lähes puolet jätti toteuttamatta hankkeen, jolle haki *yrityksen kehittämisavustusta*. Hankkeista 37 prosenttia toteutettiin, mutta niitä pienennettiin tai siirrettiin myöhempään ajankohtaan. Joka kuudes hanke (16 %) kuitenkin toteutettiin suunnitellusti vaikka sille ei saatukaan yrityksen kehittämisavustusta. Pääasiassa nämä hankkeet rahoitettiin yrittäjien tai osakkaiden omista varoista sekä yrityksen tulorahoituksella.

Kasvuyrityksiksi itsensä määrittelevät yritykset ovat kokeneet vaikutukset selvästi vahvemmin kuin muussa elinkaaren vaiheessa olevat yritykset. Kasvuyrityksillä toteutetut hankkeet ja investoinnit ovat saaneet muita yrityksiä enemmän aikaan liikevaihdon, viennin, kannattavuuden ja kotimarkkinaosuuden kasvua, samoin myös liikkeenjohdon osaaminen, markkinointiosaaminen ja liiketoimintaosaaminen ovat lisääntyneet muita yrityksiä enemmän. Kasvuyritykset raportoivat myös muita useammin verkostoitumisen lisääntymisestä, kansainvälistymisvalmiuksien kasvusta sekä kilpailuaseman vahvistumisesta. Tutkimuksemme menetelmällisenä ongelmana on kuitenkin se, että keräsimme tiedon elinkaaren vaiheesta, hankkeiden tavoitteista ja vaikutuksista samalla kertaa hankkeiden jo loputtua.

Tukialueella 1 eli Itä- ja Pohjois-Suomessa hankkeilla nostettiin muuta maata useammin yritysten käyttämän teknologian tasoa sekä tuotteiden ja palvelujen laatua. Nämä vaikutukset olivat vähäisimmät Etelä- ja Länsi-Suomessa. Vaikutukset tuotantomenetelmien kehittymiseen tai uusien tuotteiden tai palvelujen syntyyn ovat pienimmät Etelä- ja Länsi-Suomessa (tukialue 3).

Avustuksen vaikutukset yritysten osaamiseen ja verkostoitumiseen ovat melko vaatimattomia. Selkeitä vaikutuksia näihin asioihin raportoiti 10–15 prosenttia vastanneista yrityksistä. Eniten osaamisen ja verkostoitumisen kehittymistä tapahtuu elinkaaren alkuvaiheessa olevissa yrityksissä. Kasvua, kansainvälistymistä, osaamisen tai tuotannon kehittymistä saavuttaneiden yritysten ominaispiirteet on koottu yritysprofileiksi taulukkoon 23.

Taulukko 23. Yritysten profiilit hankkeiden vaikutusten mukaan

Yritysten profiilit, jotka ovat hankkeillaan saavuttaneet seuraavia vaikutuksia:
Vaikutukset kasvuun : • yritys on kasvuvaiheessa • yritys toimii Itä- ja Pohjois-Suomessa, tukialueella 1
Vaikutukset kansainvälistymiseen : • yritys on kasvuvaiheessa • yrityksellä on yli 2 miljoonan euron liikevaihto • kyseessä on teollisuusyritys • yritys on hakenut yrityksen kehittämisavustusta useaan kertaan • yritys on toiminut jo pitkään
Vaikutukset osaamiseen : • yritys elinkaaren alkua- tai kasvuvaiheessa • yritys toimii muulla toimialalla kuin teollisuudessa
Vaikutukset tuotantoon : • yrityksellä on yli 500 000 euron liikevaihto • yritys on toiminut jo pitkään • yritys toimii Itä- ja Pohjois-Suomessa, tukialueella 1

Mitä suurempi yritys on ja mitä useammin se on hakenut *yrityksen kehittämisavustusta*, sitä todennäköisemmin toteutetuilla hankkeilla on pystytty vaikuttamaan vientiä kasvattavasti tai yrityksen käyttämän teknologian tasoa parantavasti. Pienemmissä ja vain kerran avustusta hakeneissa yrityksissä on muita suurempi osuus niitä yrityksiä, jotka ovat hankkeen myötä verkostoituneet muita enemmän, mutta myös niitä, joiden verkostoituminen on lisääntynyt erityisen vähän. Vain yhden *yrityksen kehittämisavustuksella* tuetun investoinnin tai hankkeen toteuttaneissa yrityksissä on liiketoimintaosaaminen sekä liikkeenjohdon osaaminen lisääntynyt useamman kerran hakeneita enemmän.

Mikään *yrityksen kehittämisavustuksella* tuetuista hanketyypeistä ei ennusta yrityksen kasvua, kun yritys- ja toimialakohtaiset tekijät vakioidaan eli otetaan huomioon, että tukea saaneet yritykset ovat jo valmiiksi valikoitunut joukko koko yrityskannasta. Tuotannon kehittymistä pystytään edistämään investointihankkeilla ja tuotteiden ja tuotantomenetelmien kehittämiseen kohdistuvilla hankkeilla. Osaamisen lisääntyminen on selvintä hankkeissa, jotka ovat saaneet avustusta muihin kehittämistoimenpiteisiin tai avustusta pienen yrityksen palkka- ja muihin toimitamenoihin. Muut kehittämistoimenpiteet (mm. liiketoimintaosaamisen, kansainvälistymisvalmiuksien ja markkinointiosaamisen lisäämiseen tähtäävät hankkeet) edesauttavat yritysten kansainvälistymistä.

Suurimmassa osassa hankkeista avustuspäätökselle ei ollut vaikutusta muun rahoituksen saamiseen. Avustuspäätöksellä oli vaikutusta muuhun rahoitukseen joka neljännessä hankkeessa. Yleisimpinä vaikutuksina mainitaan, että *yrityksen kehittämisavustuksen* saaminen toimi ehtona pankin tai Finnveran lainalle. Kielteinen päätös taas toimi toisin päin. Avustuksen epäämisen kerrotaan nousseen esteeksi muun rahoituksen saamiselle. Vaikutus on hieman pienempi asiantuntija-alojen

y yrityksissä sekä Etelä- ja Länsi-Suomessa. Ehkä hieman yllättäen yrityksen koolla¹² ei ole yhteyttä avustuksen vaikutukseen.

Julkiset yritystuet eivät saisi vääristää markkinaehtoista kilpailua. ELY-keskusten vastaajat eivät juuri usko, että yritystuet vääristävät yritysten välistä kilpailua. Sidosryhmien edustajien joukossa tätä mieltä on kuitenkin lähes joka kuudes. Yritykset kokevat toteutettujen hankkeiden parantaneen heidän yrityksensä kilpailuasemaa jonkin verran 2/3 tapauksista. Taustamuuttujittain katsottuna huomataan, että yrityksen elinkaaren vaihe on yhteydessä kilpailuaseman parantumiseen. Kasvuyrityksiksi itsensä arvioivat yritykset ovat parantaneet markkina-asemaansa muita yrityksiä enemmän.

Yritysten vastauksissa yritystuen vaikutuksella oman yrityksen kilpailuasemaan ja käsityksellä yritystukien yleisestä vaikutuksesta toimialan kilpailutilanteeseen ei ole yhteyttä. Yritystukien näkee vääristävän toimialan kilpailua vajaa viidennes vastanneista yrityksistä. Yritykset, joiden toimialalla kilpailu on kovaa, ovat muita useammin sitä mieltä, että yritystuet vääristävät alan kilpailua. Toisaalta, mitä kansainvälisimmillä markkinoilla yritys toimii, sitä vähemmän se näkee yritystukien vääristävän alan yritysten välistä kilpailua.

Yli puolessa *yritysten toimintaympäristön kehittämishankkeista* on tavoiteltu yritysten verkostoitumisen lisäämistä. Yritysten liikevaihdon kasvattaminen, uuden yritystoiminnan synnyttäminen, alueen elinkeinorakenteen monipuolistuminen ja uusien tuotteiden, tuotantomenetelmien tai palvelujen synnyttäminen yrityksiin ovat myös usein tavoitteena. Ehkä yllättävän harvoin yritysten toimintaympäristön kehittämishankkeilla tavoitellaan kansainvälistymisvalmiuksien parantamista. Näiden hankkeiden lisääminen saattaisi olla perusteltua.

Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksella tuetuissa hankkeissa ei saada aikaiseksi niin paljoa uutta liiketoimintaa tai yritysten verkottumista kuin hankkeilla tavoitellaan. Onkin yllättävää, että juuri toimintaympäristön kehittämisavustuksella tuotetut hankkeet raportoivat vaatimattomia ulkoisia vaikutuksia. Yleisimmin hankkeet johtavat uusien tuotteiden, tuotantomenetelmien tai palvelujen syntymiseen. Hankkeet kehittävät merkittävästi erityisesti toteuttajaorganisaatioita itseään.

12 Liikevaihdon mitattuna.

4 Tukiprosessien käytäntöjen arviointi

Tässä luvussa tarkastelemme yrityksen kehittämisavustuksen sekä yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksen eri vaiheiden toimivuutta avustusta hakeneiden ja ELY-keskusten näkökulmasta. Avustusten toimivuutta kartoitimme yrityksille, organisaatioille ja ELY-keskuksille suunnatuissa kyselyissä, joissa pyysimme vastaajia arvioimaan tukiprosessin eri vaiheita. Avustusta hakeneilta yrityksiltä ja organisaatioilta pyysimme arviota myös ELY-keskuksen toiminnasta tukiprosessin eri vaiheissa. Luvussa luomme katsauksen nykyisten käytäntöjen toimivuuteen sekä kuvaamme eri osapuolten vastauksissa esiin nousseita kehittämistarpeita.

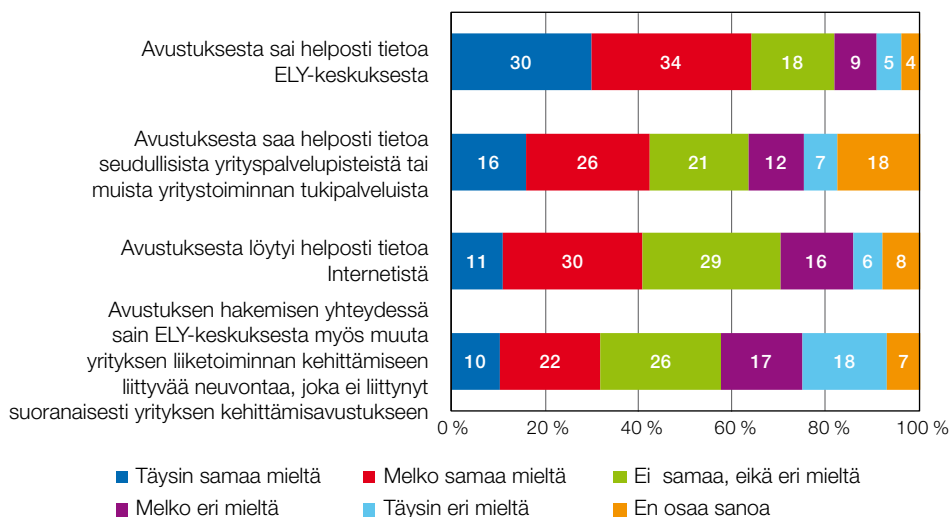
4.1 Yrityksen kehittämisavustuksen käytännöt

Vastanneiden yritysten arviot tuen kokonaisvaltaisesta toimivuudesta ovat pääasiallisesti positiivisia, mutta avoimissa vastauksissa yritykset toivat esille myös kritiikkiä ja kehittämisehdotuksia avustukseen liittyen. ELY-keskusten edustajien vastaukset ovat yritysten vastausten kanssa samansuuntaisia ja myös ELY-keskusten edustajat ovat selvästi halukkaita kehittämään avustusta ja sen toimivuutta.

Hakuprosessi ja neuvonta

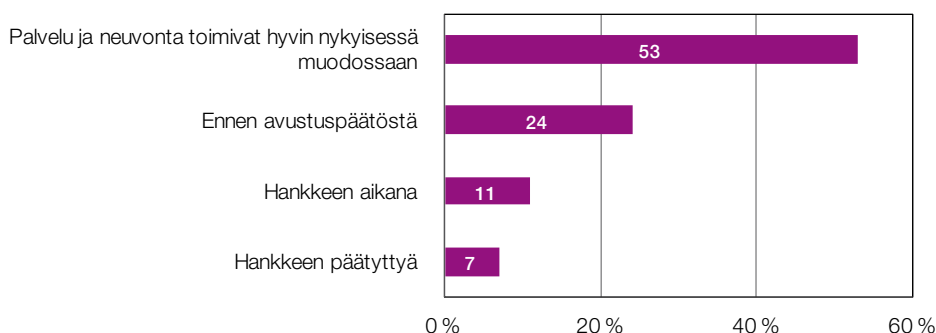
Yrityksistä suurin osa kokee, että *yrityksen kehittämisavustuksesta* on saatavilla helposti tietoa ELY-keskuksesta. Tämä tulee esiin myös yritysten avoimissa vastauksissa, joissa mm. henkilökohtaiset neuvontakäynnit ja oma asiakasneuvoja korostuvat tärkeinä ELY-keskusten tarjoamina palveluina. Yritykset kuitenkin kokevat, ettei tietoa *yrityksen kehittämisavustuksesta* ole yhtä helposti saatavissa internetistä, seudullisista yrityspalvelupisteistä tai muista yritystoiminnan tukipalveluista. Lisäksi lähes kolmannes vastaajista on melko tai täysin eri mieltä siitä, että he saivat *yrityksen kehittämisavustukseen* liittyvän neuvonnan yhteydessä myös muuta yrityksen liiketoiminnan kehittämiseen liittyvää neuvontaa ELY-keskuksessa asioi-
dessaan. (Kuvio 25.)

Kuvio 25. Yritysten näkemyksiä tiedon ja neuvonnan saamisesta (n=983–990)

Avoimissa vastauksissa yritykset toivat esille lähinnä positiivisia asioita hakuprosessista. Avointen vastausten perusteella vastaajat pitivät erityisesti paikallista ja henkilökohtaista neuvontaa ja avustuksen hakuvaiheessa saatua tukea toimivana ja tärkeänä. Suurin osa yrityksistä kokee palvelun ja neuvonnan toimivan hyvin nyky-muodossaan. Vastaajien mukaan lisäneuvonnan tarve kohdistuu ensisijaisesti avustuspäätöstä edeltäviin palveluihin ja tiedon tarpeeseen. (Kuvio 26.)

Kuvio 26. Yritysten arvio ELY-keskuksen antaman lisäneuvonnan tarpeesta (% , n=1 022)

Yritykset antoivat ELY-keskuksille saamastaan palvelusta kokonaisarvosanan 8-. ELY-keskusten toiminnan arvioinnissa syntyi pieniä tilastollisesti merkitseviä eroja teollisuusyritysten ja muiden toimialojen yritysten välille. Teollisuusalan yritykset antoivat hieman korkeamman arvosanan (8) kuin muut yritykset. Niiden yritysten,

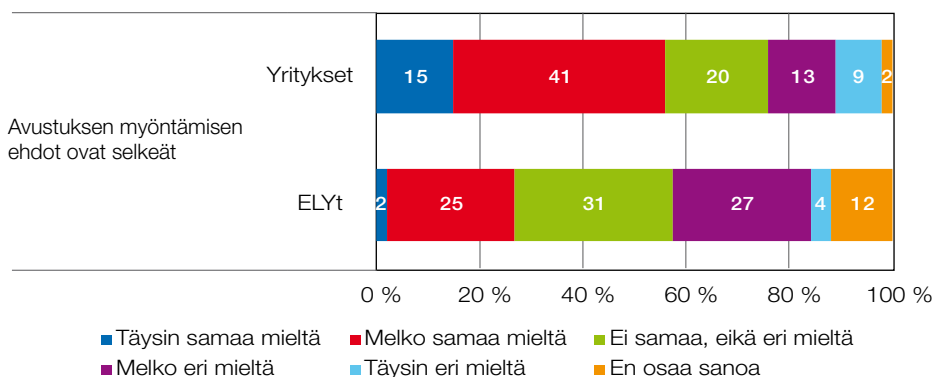
jotka eivät olleet saaneet avustusta, arvio ELY-keskuksen toiminnasta oli selvästi alhaisempi (6-) kuin tukea saaneiden yritysten. Yrityksen koon mukaan tarkasteltuna eroja löytyy vasta, kun verrataan liikevaihdoltaan yli kahden miljoonan yrityksiä pienempiin yrityksiin. Suurimman kokoluokan yritykset ovat hieman tyytyväisempiä ELY-keskusten toimintaan kuin pienemmät. Itä- ja Pohjois-Suomen tukialueella 1 toimivat yritykset ovat hieman muiden alueiden yrityksiä tyytyväisempiä paikallisen ELY-keskuksen toimintaan, mutta erot eivät ole suuria.

ELY-keskusten edustajat puolestaan kaipaavat hakuprosessiin erityisesti sähköisen asiointin lisäämistä sekä hakemuksen ja hakuprosessin selkeyttämistä ja yksinkertaistamista. Avointen vastausten perusteella hakuprosessin resurssit tulisi keskittää erityisesti hakijoiden ohjeistamiseen ja neuvontaan. Vaikutuksia koskevat tutkimustulokset antavat olettaa, että neuvontaa pitäisi kohdentaa erityisesti nuoriin ja kasvaviin yrityksiin, jotta saadaan hyviä hakemuksia. Haasteena on, etteivät tällaiset pienet yritykset valikoidu hakuprosessista, koska eivät tunne järjestelmää.

Avustuspäätös

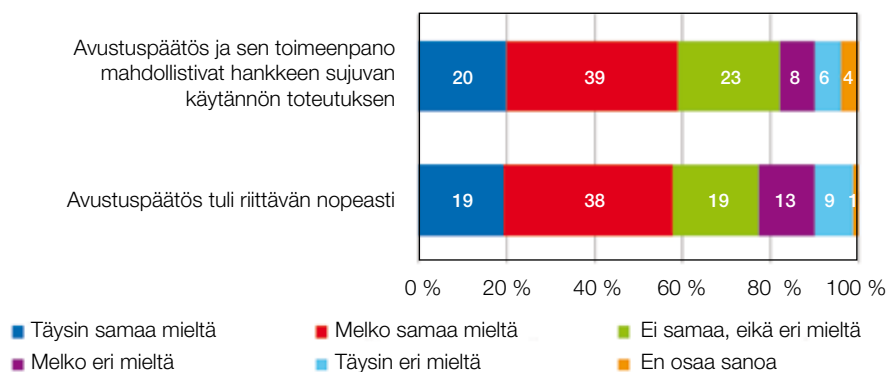
Yritykset kokevat avustuksen myöntämisen ehdot pääasiassa selkeiksi. ELY-keskusten edustajat puolestaan näkevät ehdoissa kehittämisen varaa. (Kuvio 27.)

Kuvio 27. Yritysten ja ELY-keskusten edustajien näkemykset yrityksen kehittämisavustuksen myöntämisen ehtojen selkeydestä (% , yritykset n=989, ELYt n=69)

Yritykset kokevat saaneensa avustuspäätöksen suhteellisen nopeasti; tieto avustuspäätöksestä on useimpien yritysten mielestä tullut riittävän nopeasti, ja vain neljännes vastaajista olisi kaivannut päätöstä nopeammalla aikataululla. Moni yritys kokee myönteisen avustuspäätöksen ja sen toimeenpanon mahdollistaneen hankkeen sujuvan käytännön toteutuksen. (Kuvio 28.)

Kuvio 28. Yritysten näkemykset avustuspäätöksen sujuvuudesta
(%, n=987–1 000)

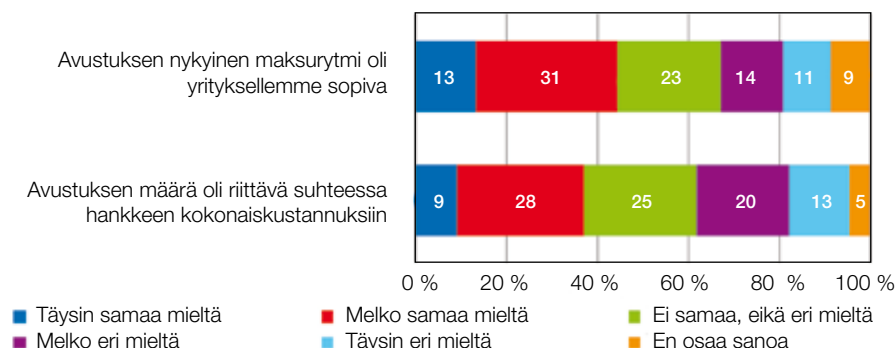

Avoimista vastauksista käy ilmi, että ELY-keskusten edustajista osa pitää päätösprosessia aliresursoituna. ELY-keskusten edustajat myös kaipaavat päätösprosessiin yhtenäisempiä ohjeistuksia, jopa koko Suomen tasolla. Vastaajien mukaan päätösprosessissa tulisi huomioida joustavammin yksittäisen hakijayrityksen tarpeita, mutta samalla säilyttää selkeät ja yhtenäiset raamit. Avointen vastausten perusteella vaikuttaa siltä, että prosessien selkeyttäminen ja yhtenäistäminen saattaisi mahdollistaa avustuspäätöksen nopeamman läpiviemisen. ELY-keskusten edustajat eivät kuitenkaan näe asioiden hallinnoinnin nopeutta välttämättä hyvänä asiana, vaan korostavat vastauksissaan myös päätöksenteon harkinnanvaraisuutta ja tapauskohtaisuutta.

Maksatus

Yrityksistä lähes puolet (45 %) pitää *yrityksen kehittämisavustuksen* nykyistä maksurytmiä yritykselleen sopivana. Yritysten keskuudessa väittämä, jossa pyydettiin arvioimaan sitä, onko avustuksen suuruus riittävä suhteessa hankkeen kokonaiskustannuksiin, jakaa melko voimakkaasti vastaajien mielipiteitä. Vain 9 prosenttia yrityksistä oli väittämän kanssa täysin samaa mieltä. (Kuvio 29.)

Kuvio 29. Yritysten näkemykset yritysten toimintaympäristön kehittämistä-
vustuksen nykyisestä maksurytmistä ja määrästä (% , n=989–991)

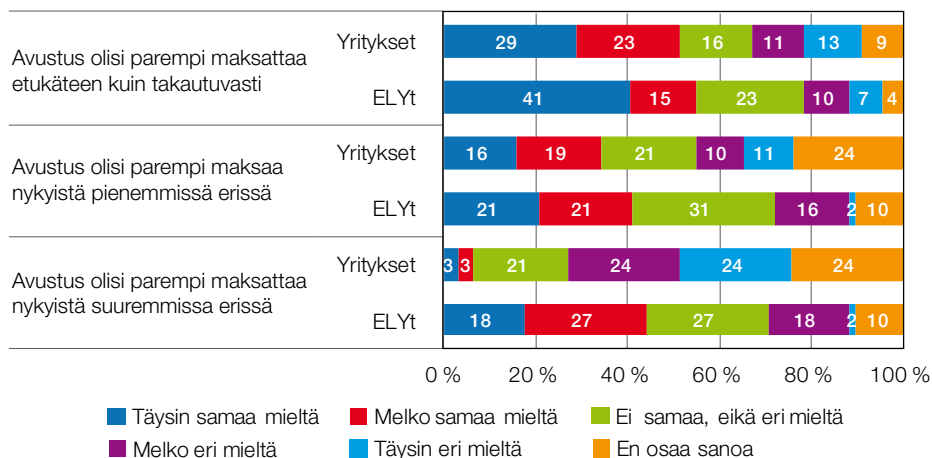

Maksatusprosessiin yritykset suhtautuvat hieman muita avustukseen liittyviä prosesseja kriittisemmin ja vastaajat näkevät, että erityisesti maksatukseen liittyviä prosesseja ja palveluita tulisi kehittää. Alle puolet (45 %) yrityksistä kokee, että avustus on yrityksen käytettävissä riittävän nopeasti. Myös avoimissa vastauksissa korostui se, että yritys saa avustuksen käyttöönsä melko myöhäisessä vaiheessa, millä nähdään olevan vaikutusta myös hankkeen aloittamiseen tai etenemiseen.

Nykyisessä maksutavassa ja maksurytmissä sekä yritykset että ELY-keskusten edustajat näkevät kehitettävää. Hieman yli puolet (52 %) yrityksistä on sitä mieltä, että avustus tulisi maksaa ennemmin ennakoon kuin takautuvasti, vaikka tämä johtaisikin mahdollisesti takaisinperintään. ELY-keskusten edustajat suhtautuvat yrityksiä epäileväisemmin ja negatiivisemmin etukäteen tapahtuvaan maksatukseen, mutta joissain tapauksissa se nähdään toimivana ja hanketta paremmin edistävänä ratkaisuna. Erityisesti avoimissa vastauksissa ELY-keskusten edustajat tuovat esille tilanteita, joissa avustuksen maksaminen osittain etukäteen olisi tarpeellista. Useat yritykset ovat myös sitä mieltä, että ainakin osa avustuksesta olisi hankkeen käynnistymisen ja etenemisen kannalta hyvä maksaa ennakoon.

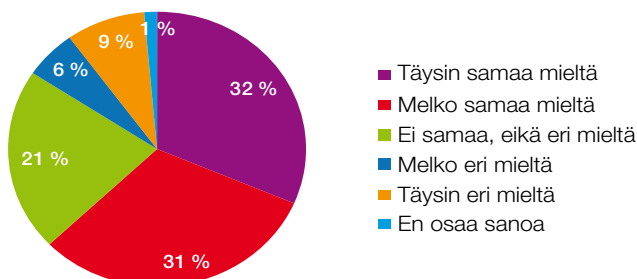
Avustuksen maksamista suuremmissa erissä harvemmin ei yritysten keskuudessa kannateta, vaan lähes puolet vastaajista (48 %) on melko tai täysin eri mieltä väitteen "avustus olisi parempi maksaa suuremmissa erissä harvemmin" kanssa. ELY-keskusten edustajien keskuudessa maksutavan ja -rytmin muuttaminen saa jonkin verran kannatusta. Avoimissa vastauksissa vastaajat ehdottavat vaihtoehtoisiksi maksutavoiksi esimerkiksi etupainotteista maksamista, maksatusta hankkeen edetessä ja kulujen realisoiduttua tai maksatusta saavutettujen tulosten perusteella. Maksatuksen muutosta koskevien kysymysten kohdalla "ei osaa sanoa"-vastausten osuus on suuri, mikä saattaa kertoa siitä, että nämä kysymykset ovat yritysten edustajille vaikeita. (Kuvio 30.) Kaiken kaikkiaan tulokset osoittavat, että maksatusprosessi on pääsääntöisesti kunnossa.

Kuvio 30. Yritysten ja ELY-heskusten edustajien näkemyksiä yrityksen kehittämisavustuksen maksatuksesta (% , yritykset n=980–993, ELYt n=69)

Yli puolet (62 %) ELY-keskusten edustajista on sitä mieltä, että avustuksen eri kustannuserien välille olisi tarpeellista lisätä liikkumavaraa, jotta hankkeen edetessä ja tarpeiden muuttuessa kustannuseriä olisi mahdollista muuttaa joustavasti. (Kuvio 31.)

Kuvio 31. ELY-heskusten edustajien näkemys väittämästä ”liikkumavaraa eri kustannusten välillä tulisi lisätä hankkeiden edetessä ja tarpeiden muuttuessa” (% , n=69)

Avoimista vastauksista käy ilmi, että ELY-keskusten edustajat kaipaavat maksatusprosessin rooliin selkeyttämistä. Maksatuksen pitäisi vastaajien mukaan pysyä tiukemmin omassa roolissaan eikä kyseenalaistaa tehtyjä päätöksiä ja jäädä sen seurauksena hidastamaan hankkeiden etenemistä. Tähän asiaan voidaan vastaajien mukaan vaikuttaa mm. maksatuskriteerien ja prosessien yksinkertaistamisella sekä sillä, että asiakkaille annetaan maksatuksesta selkeät yksiselitteiset ohjeet.

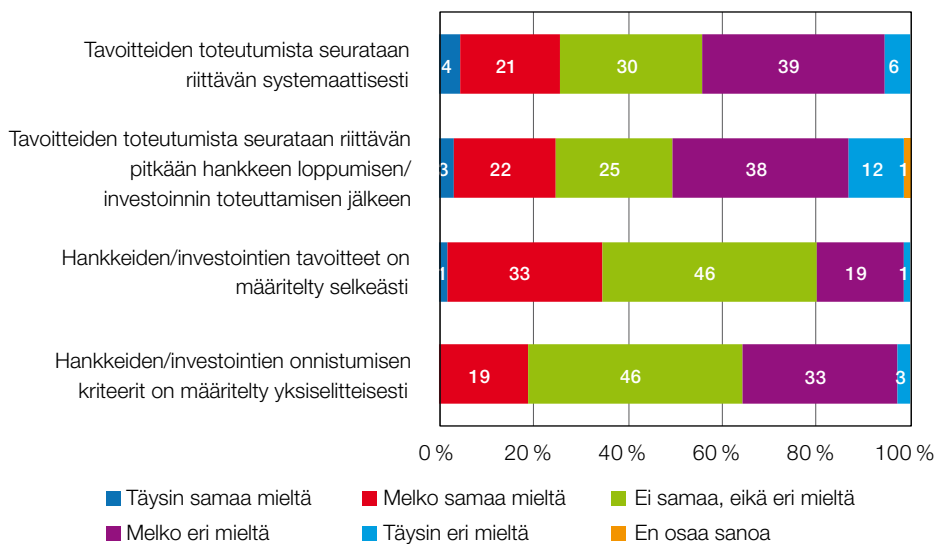
Paikallisuus, jonka yritykset näkevät ELY-keskuksilta saamansa palvelun myönteisenä piirteenä, tulee esiin myös ELY-keskusten vastauksissa. Esimerkiksi avustuksen maksatuksen keskittäminen ei ELY-keskusten edustajien keskuudessa saa kannatusta, vaan 66 prosenttia vastaajista on melko tai täysin eri mieltä siitä, että maksatus tulisi keskittää vain muutama ELY-keskukseen. ELY-keskukset ovat siis samoilla linjoilla yritysten kanssa siinä, että myös palvelun paikallisuus on hyvä ja säilyttämisen arvoinen asia tukijärjestelmän hallinnoinnissa.

Seuranta

Avointen vastausten perusteella yritykset hyväksyvät tietynasteinen byrokratian avustusprosessissa. Ainoastaan muutamissa avoimissa vastauksissa tuli esiin, että hyvin pienellä yrityksellä tai yksinyrittäjällä ei välttämättä ole tarvittavia resursseja eikä aikaa avustuksen saamiseen liittyvien prosessien läpiviemiseen. Avoimissa vastauksissa yritykset näkevät erilaisten selvitysten ja raportointien olevan työläitä ja vievän paljon aikaa.

ELY-keskusten edustajat suhtautuvat avustusta saaneiden yritysten seurantaan yrityksiä huomattavasti positiivisemmin ja seurantaprosessit nähdään tärkeinä. Tämänhetkiseen tavoitteiden toteutumisen seurantaan ELY-keskusten edustajat suhtautuvat kuitenkin melko kriittisesti. ELY-keskusten edustajien vastaukset viittaavat siihen, ettei hankkeiden tavoitteita ole määritelty riittävän selkeästi, jolloin myös niiden seuranta vaikeutuu. Kukaan vastaajista ei ole samaa mieltä väittämän kanssa, jonka mukaan hankkeiden onnistumisen kriteerit olisivat määritelty yksiselitteisesti. Myös avoimissa vastauksissa ELY-keskusten edustajat painottavat hankkeiden yksilöllisyyttä ja sitä, ettei niiden onnistumisen kriteereitä ole mahdollista määritellä yksiselitteisesti. Seurantaprosessien systemaattisuudessa vastaajat näkevät kehittämisen varaa. ELY-keskusten edustajat toivoisivat, että seurantaprosesseja kehitettäisiin ja sähköistettäisiin, jotta pienillä resursseilla olisi mahdollista toteuttaa pidemmän tähtäimen systemaattista seurantaa. Avointen vastausten perusteella ELY-keskusten edustajat kokevat, että seurantaprosessissa tulisi olla myös edellisten vaiheiden edustajat mukana. Hankkeiden seurannan pidentämistä kaipaavat noin puolet vastanneista, sillä vaikutusten nähdään toteutuvan usein pidemmällä aikavälillä. Vain neljännes vastaajista pitää seurannan toteuttamista tällä hetkellä riittävän systemaattisena. (Kuvio 32.) Hankkeiden sisällöllisessä seurannassa on kehittämisen varaa.

Kuvio 32. ELY-keskusten edustajien näkemyksiä yrityksen kehittämisavustuksella tuettujen hankkeiden seurannasta (% , n=69)

Avustusprosessi kokonaisuudessaan on tullut tutuksi ohessa kuvatulle case Talo Oy:lle, jota voi avustuksen haku- ja myöntökertojen perusteella luonnehtia ELY-keskuksen näkökulmasta kanta-asiakkaaksi. Yhteistyö ELY-keskuksen kanssa näyttää sujuneen mutkattomasti, vaikka asiakas löytää avustuksesta vahvuuksien ohella myös heikkouksia.

CASE: KANTA-ASIAKKAALLE AVUSTUKSIA JOUSTAVASTI

Talo Oy on ollut aktiivinen yrityksen kehittämisavustuksen hakija. Yrityksen perustaja muistelee hake-neensa kehittämisavustusta ensimmäisen kerran 1990-luvun lopulla. Nykyisellä ohjelmakaudella yri-tyks on hakenut avustusta lähes vuosittain. Yrityksen päätoimipaikka on Etelä-Suomessa, mutta yri-tys on tehnyt yrityksen kehittämisavustushakemuksensa aina Lapin ELY-keskukseen, jonka alueella sen tuotantolaitos sijaitsee. Avustuksen hakuprosessi on sujunut ELY-keskuksessa mutkattomasti. Yrityksellä on ELY-keskuksessa vastuuhenkilö, jonka kanssa on neuvoteltu useampaan otteeseen hankkeen tavoitteista ja budjetista ennen varsinaista päätöstä. ELY-keskuksen edustaja on tyypilli-sesti myös käynyt yrityksen tehtaalla. Nopeimmillaan yritys on saanut päätöksen kuukauden sisällä hakemuksen jättämisestä. Myös maksatusprosessi on sujunut hyvin, vaikkakin se voisi olla Talo Oy:n perustajan mielestä hiukan etupainotteisempi, jotta kassavirtaa voisi käyttää enemmän muun toimin-nan pyörittämiseen eikä investointeihin. Jälkipainotteinen maksatus toimii haastateltavan mielestä sellaisille yrityksille, joilla on jo omaa kassavirtaa. Perustaja huomauttaa myös, että sähköinen tilitys voisi nopeuttaa maksatusta.

Talo Oy aikoo myös tulevaisuudessa hakea kehittämisavustusta vuosittain, mikäli se vain on mah-dollista, sillä jatkuvaa kehittämistä pidetään yrityksessä tärkeänä. Perustajan mukaan tukia olisi hyvä suunnata erityisesti pienille yrityksille, koska suuremmilla yrityksillä on paremmat resurssit tehdä investointeja.

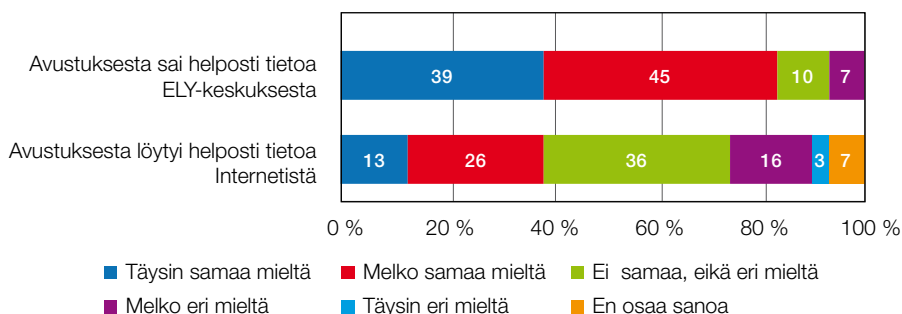
4.2 Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksen käytännöt

Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustusta hakeneiden organisaatioiden arviot tuen toimivuudesta ovat joka vaiheen osalta hieman positiivisempia kuin *yri-tyksen kehittämisavustusta* hakeneiden yritysten. ELY-keskusten edustajien näke-mykset *yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksen* käytännöistä ovat hie-man negatiivisempia kuin avustusta saaneiden organisaatioiden. *Yrityksen kehit-tämisavustukseen* verrattuna ELY-keskusten edustajien näkemykset ovat myös jon-kin verran negatiivisempia. Erityisesti maksatukseen liittyviin muutoksiin ELY-kes-kuksut suhtautuvat huomattavasti negatiivisemmin kuin *yrityksen kehittämisavus-tuksen* kohdalla.

Hakuprosessi ja neuvonta

Avustusta hakeneet organisaatiot kokevat saaneensa avustuksesta erittäin helposti tietoa ELY-keskuksista. Internetin kautta vastaajat kokevat saaneensa tietoa hie-man muita tiedonlähteitä heikommin. (Kuvio 33.)

Kuvio 33. Organisaatioiden näkemyksiä tiedon ja neuvonnan saamisesta (% , n=31)

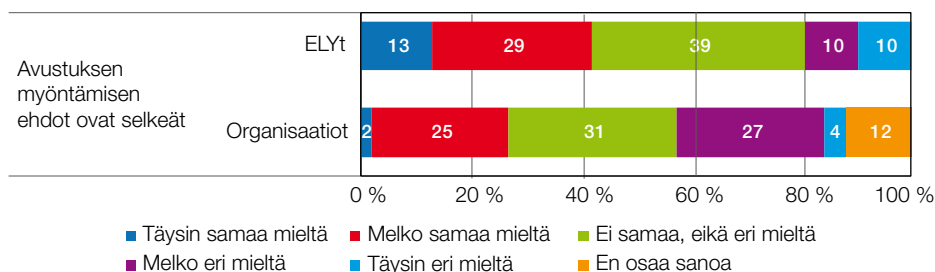
Toimintaympäristön kehittämisavustusta hakeneiden organisaatioiden edustajista suurin osa kokee palvelun ja neuvonnan toimivan hyvin nykymuodossaan. Vastaa- jien mukaan lisäneuvonnan tarve kohdistuu sekä avustuspäätöstä edeltäviin osiin että hankkeen aikana saatavaan palveluun ja informaatioon. (Kuvio 34.)

Kuvio 34. Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustusta saaneiden organisaatioiden arvio ELY-keskuksen antaman lisäneuvonnan tarpeesta (lk:n, n=32)

Vastanneista organisaatioista 52 prosenttia on täysin samaa mieltä tai melko samaa mieltä avustuksen hakeminen oli helppoa -väittämän kanssa. Kukaan vastaajista ei ollut väitteen kanssa täysin eri mieltä. Organisaatiot mieltävät myös avustuksen ehdot selkeiksi. ELY-keskusten edustajien näkemykset *yritysten toimintaympäris- tön kehittämisavustuksen* myöntöehtojen selkokieliisyydestä ovat organisaatioiden näkemyksiä negatiivisemmat. Vain 2 prosenttia ELY-keskusten edustajista on täysin samaa mieltä siitä, että avustuksen myöntämisen ehdot ovat selkeät ja 31 prosenttia vastaajista puolestaan on väittämän kanssa melko tai täysin erimieltä. (Kuvio 35.)

Kuvio 35. Organisaatioiden ja ELY-keskusten edustajien näkemykset yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksen myöntämisen ehtojen selkeydestä (% , organisaatiot n=31, ELYt n=69)

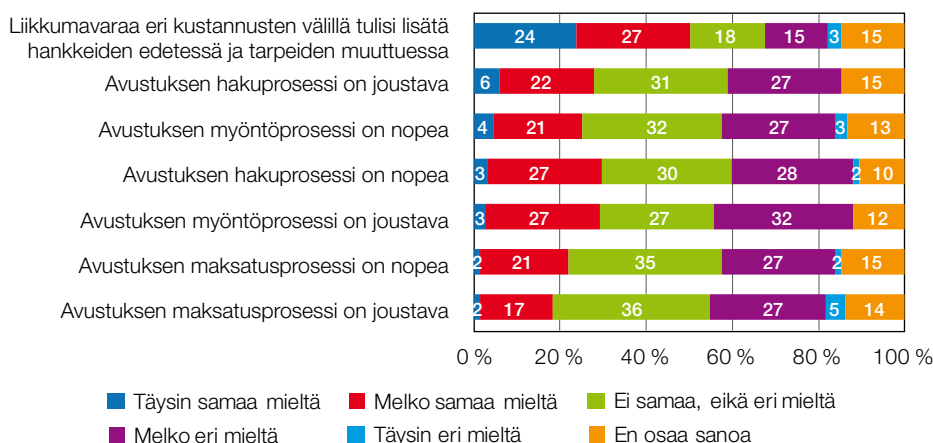

Avustuspäätös ja maksatus

Myönteisen avustuspäätöksen ja sen toimeenpanon kokee 71 prosenttia vastanneista organisaatioista useimmissa tapauksissa mahdollistaneen hankkeen sujuvan käytännön toteutuksen. Organisaatiot kokevat maksatuksen ehdot pääasiassa selkeiksi (47 %). Vain 20 prosenttia organisaatioista on sitä mieltä, että maksatuksen ehtoja tulisi selkeyttää. ELY-keskusten edustajien vastaukset jakautuvat päinvastoin, sillä 31 prosenttia ELY-keskusten edustajista näkee maksatuksen ehtojen selkeyttämisen tarpeellisenä ja vain 22 prosenttia kokee ehtojen olevan riittävän selkeitä.

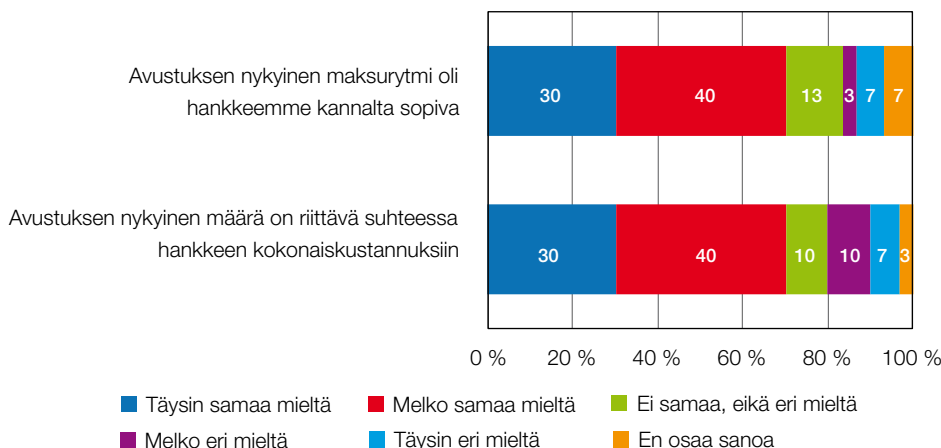
ELY-keskusten edustajien näkemykset tämänhetkisestä *yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksen* joustavuudesta ja eri vaiheiden läpivientien nopeudesta ovat hieman negatiivisia. Avointen vastausten perusteella joustavuuden lisäämisen tarpeet näyttäisivät kohdistuvan kuitenkin enemmän *yrityksen kehittämisavustukseen* kuin *yritysten toimintaympäristön kehittämisavustukseen*. ELY-keskusten edustajat näkevät tarpeellisenä lisätä liikkumavaraa eri kustannusten välille. (Kuvio 36.)

Kuvio 36. ELY-keskusten edustajien näkemykset yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksen tukiprosessin joustavuudesta ja nopeudesta (% , n=69)

Avustusta saaneet organisaatiot ovat samoilla linjoilla yritysten kanssa siinä, että avustuksen nykyinen maksatusrytmi on useimmille organisaatioille sopiva ja avustuksen suuruus riittävä suhteessa hankkeen kokonaiskustannuksiin (kuvio 37).

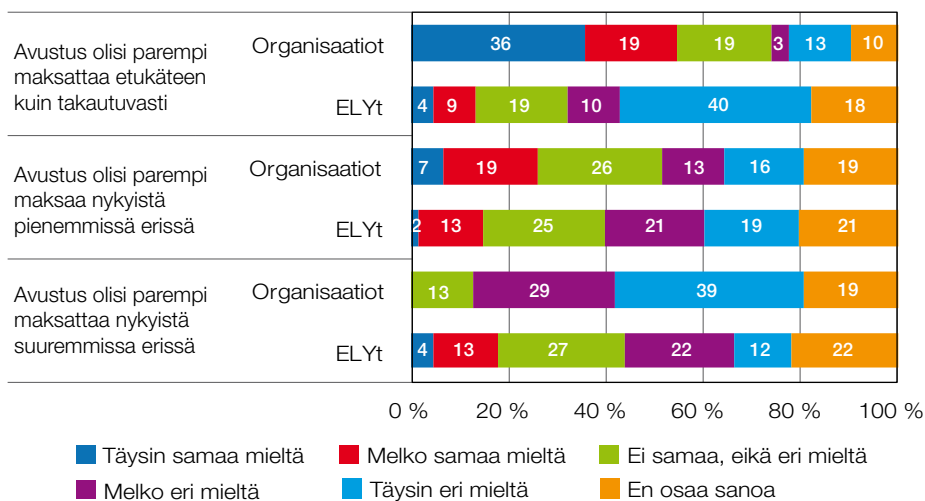
Kuvio 37. Organisaatioiden näkemykset yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksen nykyisestä maksurytmistä ja määrästä (% , n=31)

Avustuksen maksatuksessa kuitenkin organisaatiotkin näkevät kehittämisen varaa ja yli puolet vastaajista kokee, että avustus olisi parempi maksaa ennakoon, vaikka se saattaisi johtaa käyttämättömän avustuksen takaisinperintään. ELY-keskusten edustajat suhtautuvat *yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksen* osalta epäilevästi ja negatiivisesti avustuksen maksamiseen ennakkona. Organisaatioista

yksikään ei ollut samaa mieltä väittämästä, jonka mukaan avustus tulisi maksaa harvemmin suuremmissa erissä. Sen sijaan väittämä pienemmistä eristä lyhyemmällä maksurytmillä saa vastaajien keskuudessa jonkin verran kannatusta. Maksatusrytmin muuttamiseen myös ELY-keskusten edustajat suhtautuvat melko negatiivisesti. Yli puolet ELY-keskusten edustajista ei kannata *yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksen* maksatuksen keskittämistä tiettyihin ELY-keskuksiin, mutta maksatuksen keskittäminen saa kuitenkin jonkin verran myös kannatusta. ELY-keskusten edustajat suhtautuvat siihen kaiken kaikkiaan positiivisemmin kuin *yrityksen kehittämisavustuksen* kohdalla. (Kuvio 38.)

Kuvio 38. Organisaatioiden ja ELY-keskusten edustajien näkemyksiä yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksen maksatuksesta (% ,organisaatiot n=30, ELYt n=69)

Oheinen case-esimerkki kuvaa asiakkaan ja ELY-keskuksen tiivistä yhteistyötä hankkeen toteutuksen valmistelussa. Yrityshautomohankkeen suunnittelu on aloitettu jo vuonna 2007, mutta avustusta on haettu ja myönnetty vasta vuonna 2009. Vaikka yhteistyö ELY-keskuksen kanssa on sujunut hyvin, asiakas näkee avustuksessa myös joitakin kehittämistarpeita. Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksen korkeat myöntöprosentit, jotka tässä raportissa esitetään, selittynevät osaksi juuri pitkäjänteisellä hankesuunnittelulla.

CASE: HUOLELLISTA HANKESUUNNITTELUA ELY-KESKUKSEN KANSSA

Humanistisen ammattikorkeakoulun tutkimus-, kehitys- ja innovaatiopuolella (TKI) alettiin suunnitella luovien alojen yritysautomoa vuonna 2007. Suunnitteluvaihe kesti puolitoista vuotta ja sitä tehtiin alusta asti tiiviisti yhdessä Turun kaupungin ja ELY-keskuksen kanssa. Koska ELY-keskus oli mukana suunnittelemassa hanketta, sen kautta tuli ehdotus yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksesta hankkeen rahoitusmalliksi. Hankkeesta vastaavan TKI-päällikön mukaan avustuksen hakuprosessi sujui yhteisymmärryksessä ELY-keskuksen kanssa. Yhtenä haasteena nousi kuitenkin esille se, että jossain vaiheessa suunnitteluprosessia hankkeen kehittämisavustus katsottiinkin de minimis -tueksi, mikä aiheutti jonkin verran hienosäätöä rahoitukseen.

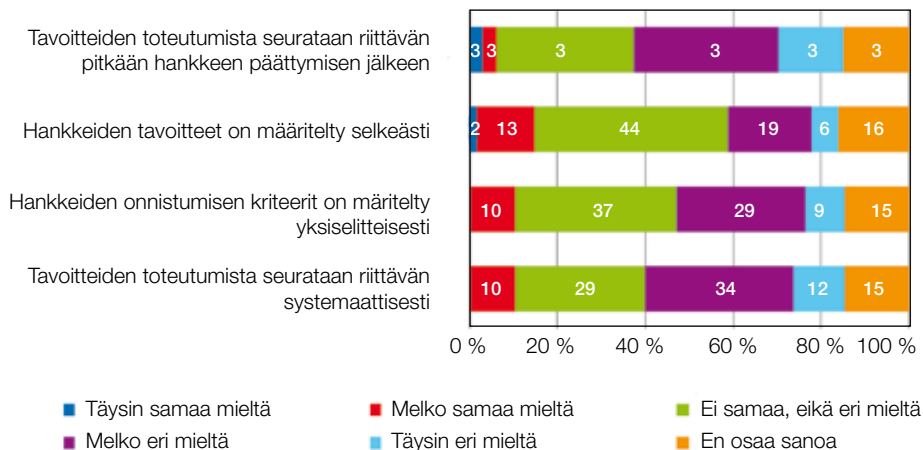
Creve-yrityshautomo aloitti toimintansa vuonna 2009, ja hanke jatkuu heinäkuuhun 2013 saakka. TKI-päällikkö näkee yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksen hyödyllisenä ja soveltuvana rahoitusinstrumenttina yritysautomotyypin toimintaan. Alueellisesti tuen myöntökriteerit eivät ole kaikille samat, ja TKI-päällikkö toivoisikin niihin yhtenäistämistä. Hän ehdottaa, että kukin ELY-keskus voisi käydä läpi toimintansa parhaat käytännöt, jotka otettaisiin käyttöön valtakunnallisesti. Näin saataisiin tasattua ELY-keskusten toiminnassa ilmeneviä alueellisia eroja ja epätasa-arvoisuuksia.

Hankkeesta vastaava TKI-päällikkö huomauttaa, että monilla aloilla tarjolla olevilla yritystuilla pyritään saamaan aikaan melko suuria vaikutuksia, jolloin pelkästään hankkeen suunnittelu vie paljon resursseja ja hanke täytyy suunnitella niin valmiiksi, että monia toimenpiteitä jää tekemättä. Hänen näkemyksensä mukaan yksi vaihtoehto olisi tarjota enemmän pieniä tukia erilaisiin kokeiluihin, jolloin kynnys tuen hakemiseen madaltuisi ja tappiot hankkeen epäonnistuessa eivät olisi niin suuria.

Seuranta

ELY-keskusten edustajat ovat varsin tyytymättömiä tapaan, jolla *yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksen* tavoitteiden toteutumista nykyisin seurataan. Kukaan vastaajista ei ole samaa mieltä väittämän kanssa, jonka mukaan hankkeiden onnistumisen kriteerit on määriteltävä yksiselitteisesti. Avoimista vastauksista käy ilmi, että ELY-keskusten edustajat tunnistavat sen, että kaikki hankkeet ovat yksilöllisiä ja niiden onnistumisen kriteereitä ei voida määritellä yksiselitteisesti. Hankkeiden seurannan pidentämistä kaipaa noin puolet vastanneista, sillä vaikutusten nähdään toteutuvan usein pidemmällä aikavälillä. Lisäksi seurannan toteuttaminen ei ELY-keskusten edustajien mukaan ole tällä hetkellä riittävän systemaattista. Nämä vastaukset mukailevat ELY-keskusten edustajien vastauksia *yrityksen kehittämisavustuksen* seurannasta. (Kuvio 39.)

Kuvio 39. ELY-keskusten edustajien näkemyksiä yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksella tuettujen hankkeiden seurannasta (% , n=69)

4.3 Yhteenveto

Erityisesti *yrityksen kehittämisavustuksen* kohdalla keskeisinä teemoina korostuvat asiakaslähtöisyys ja paikallisuus, joita yritykset pitävät tärkeinä avustusprosessin periaatteina ja joita ELY-keskusten edustajat niin ikään peräänkuuluttavat. Asiakaslähtöisyyteen liittyen kaikkien osapuolten edustajat pitävät hankkeiden etenemisen kannalta tärkeänä erityisesti asiakaskäyntejä ja henkilökohtaista yhteyshenkilöä. Tämä näkyy myös siinä, että yritysten arvioidessa ELY-keskusten toimintaa, korkeampia kouluarvosanoja antavat ne yritykset, jotka vastauksessaan nimesivät oman yhteyshenkilönsä. Huomattavasti heikompia kouluarvosanoja koko ELY-keskuksen toiminnalle antavat puolestaan ne yritykset, jotka kokivat, ettei heillä ollut henkilökohtaista yhteyshenkilöä. Avustusta hakeneiden asiakkaiden vastausten suuntaisesti myös ELY-keskusten edustajat näkevät alueellisuuden kaikissa avustusprosessin vaiheissa vahvuutena ja asiakkaiden kannalta tärkeänä ja säilytettävän arvoisena asiana.

ELY-keskusten edustajat näkevät joustavuuden lisäämisen tarpeelliseksi kaikissa avustusprosessin hallinnoinnin vaiheissa. Joustavuuden lisäämisellä voidaan heidän mukaansa parantaa asiakaslähtöisyyttä ja nopeutta eri prosessin vaiheissa. Nopeus ei kuitenkaan ole ainoa joustavuuden mittari, vaan avustuspäätösten harkinnanvaraisuudella ja yrittäjän ymmärtämisellä on ELY-keskusten edustajien näkemysten mukaan suuri merkitys joustavassa avustusprosessissa. Asiakkaiden vastauksissa joustavuuden lisääminen liittyy voimakkaammin yksittäisiin avustusprosessin vaiheisiin, kuten maksatuskäytäntöihin ja toiminnan raportointiin.

Avustusprosessin eri vaiheiden selkeyttämistä, yksinkertaistamista ja yhdenmukaistamista vastaajat pitävät tärkeänä ja tarkoituksenmukaisena. Tätä mieltä ovat

niin kumpaaakin avustusta hakeneet asiakkaat kuin ELY-keskusten edustajat. Kaikki vastaajaryhmät toivovat myös ehtoihin ja käytäntöihin lisää yhdenmukaisuutta ja systemaattisuutta. Erityisesti ELY-keskusten edustajat näkevät prosessien yhdenmukaistamisen erityisen tärkeänä sekä asiakkaiden että ELY-keskusten edustajien oman työn kannalta. Prosessien yksinkertaistamista ja keventämistä puoltaa myös avoimissa vastauksissa esiin tuotu huomio, että etenkin alkavat, kasvavat yritykset saattavat kokea *yrittäjien kehittämisavustuksen* tuki-instrumenttina liian raskaaksi. Nuorilta yrityksiltä ei välttämättä löydy resursseja avustuksen edellyttämien prosessien läpiviemiseen. Osin tästäkin johtuen hankkeet saattavat painottua suurempiin teollisuusyritysten investointihankkeisiin. Jos painopiste on olemassa olevan tavanomaisen toiminnan tukemisessa, vaarana on, ettei kehittämisavustuksella riittävästi kyetä tukemaan yritysten ja alueiden uusiutumista.

ELY-keskusten edustajat pitävät sähköisten prosessien ja palveluiden lisäämistä sekä tämän hetkisten sähköisten prosessien ja palveluiden parantamista avustusprosessin läpiviemisen kannalta tarpeellisenä ja yhtenä prosessien keventämisen keinona. He näkevät, että sähköisillä palveluilla on mahdollista vaikuttaa kaikkiin edellä mainittuihin osa-alueisiin.

Avustusprosessin toimivuuteen liittyvät arviot ovat samansuuntaisia kuin työ- ja elinkeinoministeriön tilaamissa, *yrittäjien kehittämisavustuksen* ja *yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksen* uudistamista pohjustaneissa väliarvioinneissa. Keskeisinä kehittämistarpeina väliarvioinneissa korostuivat byrokratian vähentäminen ja ns. yhden luukun periaate sekä haku- ja maksatusprosessien yksinkertaistaminen ja sähköistäminen. Prosessien keventämisen lisäksi joustavoittaminen ja seurannan parantaminen olivat niin ikään myös väliarvioinneissa korostuneita teemoja. (Pekkala, Korhonen, Valkonen & Vuorela 2012; Valtari & Jauhiainen 2011; 2012.)

5 Yhteenveto ja johtopäätökset

5.1 Yhteenveto

Tuetut hankkeet ja yritykset

Nykyisen yritystukilain voimassaoloaikana vuosina 2007–2011 on *yrittäjien kehittämisavustuksia* haettu runsaat 9 000 kertaa ja hakeneita yrityksiä on runsaat 7 000. Myönnettyjä avustuksia on noin 7 300 ja yrityksiä, jotka avustuksen ovat saaneet noin 7 000. Keskimääräinen avustussumma on noin 70 000 euroa. Yrittäjien kehittämisavustuksia on tarkasteluajanjaksolla myönnetty yhteensä runsaan puolen miljardin euron edestä.

Tyypillisiä *yrittäjien kehittämisavustusta* saaneita yrityksiä ovat Itä- ja Pohjois-Suomen teollisuusyritykset ja Etelä- ja Länsi-Suomen asiantuntijayritykset. Teollisuudessa tehdään aineellisia investointeja koneisiin ja laitteisiin, joilla kehitetään yrityksen tuotantoa. Etelä- ja Länsi-Suomen asiantuntija-alojen yrityksissä viedään läpi kehittämishankkeita, joilla tavoitellaan liiketoimintaosaamisen kehittymistä. Kansainvälistymishankkeita on melko vähän. Niitä toteuttavat yleisimmin jo pidempään toiminnassa olleet teollisuusalan yritykset, jotka ovat jo kokeneita yritysten kehittämisavustuksen käyttäjiä. Tukien suuntaaminen tietyille tukialueille ja tiettyihin avustuskohteisiin on toteutunut Suomen rakennerahastostrategian 2007–2013 linjausten mukaisesti.

Yrittäjien toimintaympäristön kehittämisavustusta on lain voimassaoloaikana vuoden 2011 loppuun mennessä myönnetty noin 42 miljoonan euron edestä. Rahoitettuja hankkeita on ollut 281. Keskimääräinen avustussumma on ollut noin 150 000 euroa. Yrittäjien toimintaympäristön kehittämisavustus on suuntautunut yritysten kehittämisavustusta useammin Etelä- ja Länsi-Suomeen. Hankkeiden tavoitteet ovat usein uuden yritystoiminnan edistämisessä ja yritysten verkostoitumisen tukemisessa. Hankkeiden budjeteissa painottuvat ulkopuolisten asiantuntijoiden ja palvelujen osto sekä toteuttajaorganisaatioiden omat kulut. Toteutettavissa hankkeissa on usein avustuksen lisäksi mukana kunnan rahoitusta sekä toteuttavan organisaation omaa rahaa.

Yrittäjien toimintaympäristön kehittämishankkeiden läpimenoaste on korkea, mikä selittyy sillä, että hakijaorganisaatio ja ELY-keskus tekevät tiivistä yhteistyötä jo hankkeen suunnitteluvaiheessa. Organisaatioiden ja ELY-keskusten välille on kehittynyt enemmän ns. kanta-asiakkuuksia kuin yritysten kehittämisavustuksen puolella, joten hankkeet ovat kasautuneet samoille organisaatioille. Suuri osa *yrittäjien toimintaympäristön kehittämisavustuksesta* menee toteuttajaorganisaation kuluihin. Tämä on ymmärrettävää, sillä varsinkin projektiorganisaatioissa organisaation olemassaolo perustuu hankerahoitukselle. Hankkeiden tavoitteet ovat kuitenkin pk-yrittäjäkenttään suuntautuvissa ulkopuolisissa vaikutuksissa.

Tukien vaikuttavuus

Yrityksen kehittämisavustus -kyselyn vastaajat arvioivat toteutettujen hankkeiden vaikutuksia yritykseensä. Toteutettujen hankkeiden työllisyysvaikutukset kohdistuvat etupäässä vakituisiin ja kokopäiväisiin työsuhteisiin. Puolella tutkituista yrityksistä palkattiin vähintään yksi uusi henkilö tällaiseen työsuhteeseen. Suurimmassa osassa hankkeista avustuspäätöksellä ei ollut vaikutusta muun rahoituksen saamiseen. Joka neljännessä muu rahoitus – useimmiten Finnveran tai pankin laina – oli sidottu avustuspäätökseen.

Yrityksen kehittämisavustuksen vaikutukset kohdistuvat kasvuun, tuotantoon, kansainvälistymiseen ja osaamiseen. Yrityksillä, joille on myönnetty *yrityksen kehittämisavustus* vain kerran, vaikutukset kohdistuivat selvimmin tuotantoon ja yrityksen kasvuun – vähiten kansainvälistymiseen.

Avustusta saaneiden yritysten hankkeet ovat tuoneet kasvua eniten Itä- ja Pohjois-Suomen kasvuyrityksille. Toteutunut kasvu näkyy enimmäkseen liikevaihdon, toiminnan ja henkilöstön kasvuna, ei niinkään kannattavuuden lisääntymisenä. Kannattavuuden heikentyminen hankkeen toteuttamisen yhteydessä on loogista. Näin lyhyellä tarkastelujaksolla emme voi vielä arvioida, mitkä tulevat olemaan hankkeiden vaikutukset yritysten kannattavuuteen pitkällä aikavälillä. Avustusta saaneiden ja sitä ilman jääneiden yritysten keskimääräisessä vuotuisessa kasvuvauhdissa ei ole aineistomme perusteella havaittavissa eroa.

Avustuksella on selvimmin vaikutusta tuotannon kehittymiseen. Nämä vaikutukset on saavutettu investointeihin sekä tuotteiden ja tuotantomenetelmien kehittämiseen keskittyvillä hankkeilla. Avustuksesta ovat hyötäneet eniten jo pitkään toimineet, liikevaihdoltaan yli 500 000 euron suuruiset Itä- ja Pohjois-Suomen yritykset. Osaamista on pystytty kehittämään erityisesti alku- ja kasvuvaiheen yrityksissä, jotka toimivat muilla toimialoilla kuin teollisuudessa.

Mitä suurempi yritys on ja mitä useammin se on hakenut *yrityksen kehittämisavustusta*, sitä todennäköisemmin toteutetut hankkeet ovat kasvattaneet vientiä tai lisänneet yrityksen käyttämän teknologian tasoa. Pienemmissä ja vain kerran avustusta hakeneissa yrityksissä on muita suurempi osuus yrityksiä, jotka ovat hankkeen myötä verkostoituneet muita enemmän, mutta myös niitä, joiden verkostoituminen on lisääntynyt erityisen vähän.

Kasvuyrityksiksi itsensä määrittelevät yritykset ovat kokeneet vaikutukset selvästi vahvemmin kuin muussa elinkaaren vaiheessa olevat yritykset. Kasvuyritysten toteuttamat hankkeet ovat saaneet muita yrityksiä enemmän aikaan liikevaihdon, viennin, kannattavuuden ja kotimarkkinaosuuden kasvua, samoin myös liikkeenjohdon osaaminen, markkinointiosaaminen ja liiketoimintaosaaminen ovat lisääntyneet muita yrityksiä enemmän. Kasvuyritykset raportoivat myös muita useammin verkostoitumisen lisääntymisestä, kansainvälistymisvalmiuksien kasvusta sekä kilpailuaseman vahvistumisesta.

Toimintaympäristön kehittämisavustuksella tuettujen hankkeiden vaikutukset voidaan jakaa kahteen ryhmään. Hankkeilla tavoitellaan useimmiten ympäröivään

pk-yrityskenttään kohdistuvia vaikutuksia. Joka kolmannessa tutkitussa hankkeessa saatiin synnytettyä uusia tuotteita, tuotantomenetelmiä tai palveluja yrityksiin. Lähes yhtä usein toteutettu hanke sai aikaan toteuttajaorganisaation verkostojen laajentumista tai osaamisen lisääntymistä toteuttajaorganisaatiossa.

Tukien tarkoituksenmukaisuus

Julkiset yritystuet eivät saisi vääristää yritysten välistä kilpailua. Tutkituista yrityksistä 2/3 arvioi, että avustuksen kohteena ollut hanke on parantanut yrityksen kilpailuasemaa. Markkina-aseman parantuminen on ollut selkeintä kasvuyrityksissä. Yritykset ja ELY-keskusten edustajat pitävät kilpailua vääristäviä vaikutuksia vähäisempinä kuin sidosryhmien edustajat, jotka ovat kriittisempiä avustusten suhteen. Joka kuudes sidosryhmäkyselyn vastaaja uskoo, että yritystuet vääristävät yritysten välistä kilpailua. Eniten avustusten nähdään vääristävän kilpailua yrityksissä, jotka toimivat erittäin kilpailluilla toimialoilla. Kansainvälisillä markkinoilla toimivat näkevät kilpailua vääristävät vaikutukset pienempinä.

Osassa tarkastelluista hankkeista on yrityksen perustoimintaan sisältyvien kehittämishankkeiden piirteitä. Jotkut hankkeet esimerkiksi vaikuttavat sellaisilta, että yrityksen olisi toteutettava se joka tapauksessa. Tällainen hanke ei saa aikaan merkittävää uudistumista tai yrityksen toiminnan uudelleen suuntaamista. Joissakin tapauksissa tarkastelemillemme hankkeille ei välttämättä yritettykään saada muuta avustukselle vaihtoehtoista rahoitusta, joten on vaikea arvioida, olisiko sitä tarjolla. Yrityksen näkökulmasta on ymmärrettävää, että haetaan mieluummin vastikkeetonta avustusta kuin että käytetään yrityksen kannattavuutta rasittavaa tulo-rahoitusta tai markkinahintaista lainaa. Juuri tällaisten toteutuneiden hankkeiden kohdalla on vaikea arvioida, onko myönnetty avustus kohdistunut markkinapuutteen korjaamiseen. Markkinapuutteesta huolimatta hankkeelle saattaa olla vaikutusta yrityksen kehittymiseen. Niukkoja ja väheneviä resursseja jaettaessa molemmat näkökulmat ovat tärkeitä tuen tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa.

Yritysten, yritysten toimintaympäristöhankkeita hallinnoivien organisaatioiden sekä ELY-keskusten ja sidosryhmien edustajien näkemykset siitä, mitä olisi tarkoituksenmukaista tukea julkisilla yritystuilla, eroavat toisistaan. Yritysten tavoitteet ja toteutuneet hankkeet antavat ymmärtää, että yritykset näkevät aineellisten investointien tukemisen tärkeäksi. Tukea ilman jääneet kaipaavat rohkeampaa riskinottoa eli riskipitoisempien hankkeiden avustamista. ELY-keskusten ja sidosryhmien mielestä tukea tulisi suunnata aineellisten investointien sijaan enemmän kehittämishankkeisiin, yritysten kansainvälistymiseen ja nykyistä selkeästi riskipitoisempiin hankkeisiin. Yritysten toimintaa edistävät infrastruktuurihankkeet sekä yritysten ohjelmisto- ja immateriaalioikeushankkeet koettiin hyödyiltään pienimmiksi.

Avustusten toimivuus

Tarkastelimme tutkimuksessa myös, miten toimivaksi nykyinen tukiprosessi (haku-, päätös-, maksatus- ja seurantaprosessit) koetaan eri toimijoiden keskuudessa.

Avustusta hakeneet yritykset sekä avustusta myöntävät ELY-keskukset ovat pääsääntöisesti tyytyväisiä avustusten toimeenpanoon. Avustusta ilman jääneet yritykset suhtautuvat avustusta saaneita yrityksiä kielteisemmin tukiprosessin toimivuuteen ja tarkoituksenmukaisuuteen.

Yrityksen kehittämisavustuksen kehittämiskohteina nousevat esiin asiakaslähtöisyys ja paikallisuus. Yritykset peräänkuuluttavat henkilökohtaista yhteyshenkilöä, joka tekisi myös asiakaskäyntejä ja oppisi näin tuntemaan asiakkaansa. Erityisesti pienet yritykset kokivat avustuksen käyttöön liittyvät prosessit raskaiksi, mikä on toiminut ajoittain jopa avustuksen hakemisen esteenä. Pienten yritysten vähäisten resurssien todettiin rajoittavan yritystuen käyttöä myös aiemmin toteutetussa yksinyrittäjätuen arvioinnissa (Aaltonen ym. 2011). Maksatuksen muuttaminen osittain etukäteiseksi saa kannatusta yritysten lisäksi myös ELY-keskuksissa. Sekä yritykset että ELY-keskukset kaipaivat myös joustavampia mahdollisuuksia muuttaa hankesuunnitelmaa hankkeen edetessä. Onnistumisen kriteerejä toivotaan myös täsmennettäväksi. Sähköisen asioimisen mahdollistavia palveluja kaivataan lisää niin asiakkaiden kuin palvelun tarjoajan puolella.

Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustusta hakeneiden organisaatioiden arviot tuen toimivuudesta ovat hieman positiivisempia kuin *yritysten kehittämisavustusta* hakeneiden yritysten. ELY-keskusten edustajien näkemykset *yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksen* käytännöistä ovat puolestaan negatiivisempia kuin avustusta saaneiden organisaatioiden. Lisäksi ELY-keskusten edustajat suhtautuvat kaiken kaikkiaan negatiivisemmin *yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksen* käytäntöihin kuin yrityksen kehittämisavustuksen käytäntöihin.

Laajoina samanaikaisina tukiprosessin kehittämisteemoina nousevat esiin joustavuuden, harkinnanvaraisuuden sekä yhdenmukaisuuden lisääminen. Ensisilmäyksellä ne vaikuttavat ristiriitaisilta tavoitteilta, mutta eivät välttämättä ole sitä. Sähköistämällä prosessia saataisiin lisättyä yhdenmukaisuutta ja samalla vapautettua työvoimaa asiakaspalveluun. Työvoima voitaisiin tällöin suunnata erityisesti prosessin niihin vaiheisiin, joissa tarvitaan ja joihin olisi perusteltua lisätä yrityksten ja toimintaympäristön tuntemukseen liittyvää harkintaa ja paikallistuntemusta.

Tutkimuskysymykset sekä vastauksemme niihin on kerätty taulukkoon 24.

Taulukko 24. Tutkimuskysymykset ja vastaukset

Tuetut hankkeet ja yritykset:	
Millaiset hankkeet ja millaiset yritykset ovat saaneet yrityksen kehittämisavustusta lain voimassaoloaikana?	Tuetut hankkeet ovat polarisoituneet: Itä- ja Pohjois-Suomen teollisuusyritykset profiloituvat investointihankkeiden toteuttajiksi. Toteutetut hankkeet kohdistuvat tuotannon kehittämiseen. Kehittämishankkeita toteutetaan Etelä- ja Länsi-Suomen asiantuntija-alojen yrityksissä. Hankkeiden tavoitteena on liiketoimintaosaamisen kehittyminen. Kansainvälistymishankkeita on melko vähän. Niitä ovat toteuttaneet yleisimmin jo pidempään toiminnassa olleet teollisuusalan yritykset.
Millaiset hankkeet ja millaiset organisaatiot ovat saaneet yritysten toimintaympäristön kehittämisavustusta lain voimassaoloaikana?	Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustus suuntautuu yrityksen kehittämisavustusta useammin Etelä- ja Länsi-Suomeen. Hankkeiden tavoitteet ovat usein uuden yritystoiminnan edistämisessä ja yritysten verkostoitumisen tukemisessa. Yritysten kansainvälistymisvalmiuksien parantamista tavoitellaan melko harvoin. Hankkeet raportoivat vaatimattomia ulkoisia vaikutuksia. Kehitystä tapahtuu erityisesti toteuttajaorganisaatiossa itsessään. Toteutettavissa hankkeissa on usein avustuksen lisäksi mukana kunnan rahoitusta sekä toteuttavan organisaation omaa rahaa. Hankkeiden läpimenoaste on korkea, mikä selittyy sillä, että hakijaorganisaatio ja ELY-keskus tekevät tiivistä yhteistyötä jo hankkeen suunnitteluvaiheessa. Organisaatioiden ja ELY-keskusten välillä on kehittynyt enemmän ns. kanta-asiakkuuksia kuin yrityksen kehittämisavustuksen puolella, joten hankkeet ovat kasautuneet samoille organisaatioille.
Tukien tarkoituksenmukaisuus ja vaikuttavuus:	
Mitä eri toimijoiden mielestä on tarkoituksenmukaista tukea?	Yritysten näkökulma Yritysten tavoitteet ja toteutuneet hankkeet luovat kuvan siitä, että yritykset näkevät aineellisten investointien tukemisen tärkeäksi. Tukea ilman jääneet kaipaavat rohkeampaa riskinottoa eli riskipitoisempien hankkeiden avustamista. Organisaatioiden näkökulma Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksella tuettujen hankkeiden tavoitteet antavat kuvan siitä, millaisia muutoksia toteuttajaorganisaatiot arvostavat. Tutkituilla hankkeilla pyrittiin useimmiten synnyttämään uutta yritystoimintaa, lisäämään yritysten välistä verkostoitumista tai kasvattamaan yritysten liiketoimintaa. ELY-keskusten ja eri sidosryhmien näkökulmat ELY-keskusten ja sidosryhmien mielestä tukea tulisi suunnata enemmän kehittämishankkeisiin, yritysten kansainvälistymiseen ja nykyistä selkeästi riskipitoisempiin hankkeisiin.
Missä määrin avustukset vääristävät yritysten välistä kilpailua?	Avustuksen kohteena ollut hanke on parantanut yrityksen kilpailuasemaa 2/3 yrityksistä. Markkina-aseman parantuminen on ollut selkeintä kasvuyrityksissä. Yritykset ja ELY-keskusten edustajat pitävät kilpailua vääristäviä vaikutuksia vähäisempinä kuin sidosryhmien edustajat, jotka ovat kriittisempiä avustusten suhteen. Joka kuudes sidosryhmäkyselyn vastaaja uskoo, että yritystuot vääristävät yritysten välistä kilpailua. Eniten avustusten nähdään vääristävän kilpailua yrityksissä, jotka toimivat hyvin kilpaillulla toimialalla. Kansainvälisillä markkinoilla toimivat näkevät kilpailua vääristävät vaikutukset pienempinä.

Vastaako avustus markkinapuutteeseen?	Osassa tarkastelluista hankkeista on yrityksen perustoimintaan sisältyvien kehittämishankkeiden piirteitä. Ne vaikuttavat hankkeilta, jotka yrityksen olisi toteutettava joka tapauksessa ja jotka eivät saa aikaan merkittävää uudistumista tai yrityksen toiminnan uudeleen suuntaamista. Tarkastelemillemme hankkeille ei välttämättä yritettykään saada muuta avustukselle vaihtoehtoista rahoitusta, joten on vaikea arvioida, olisiko sitä tarjolla. Yrityksen näkökulmasta on ymmärrettävää, että haetaan mieluummin vastikkeetonta avustusta kuin yrityksen kannattavuutta nakertavaa tulo-rahoitusta tai markkinahintaista lainaa.
Mitkä ovat yrityksen kehittämisavustuksen vaikutukset?	Toteutettujen hankkeiden työllisyysvaikutukset kohdistuvat etupäässä vakituisiin ja kokopäiväisiin työsuhteisiin. Puolessa tutkituista yrityksistä palkattiin uusi henkilö tällaiseen työsuhteeseen. Suurimmassa osassa hankkeista avustuspäätöksellä ei ollut vaikutusta muun rahoituksen saamiseen. Joka neljännessä muu rahoitus – useimmiten Finnveran tai pankin laina – oli sidottu avustuspäätökseen. Yrityksen kehittämisavustuksen vaikutukset voivat kohdistua kasvuun, tuotantoon, kansainvälistymiseen ja osaamiseen. Yrityksillä, joille on myönnetty yrityksen kehittämisavustus vain kerran, vaikutukset kohdistuivat selvimmin tuotantoon ja yrityksen kasvuun – vähiten kansainvälistymiseen. Tukea saaneiden yritysten hankkeet ovat tuoneet kasvuja eniten Itä- ja Pohjois-Suomen kasvuyrityksille. Toteutunut kasvu näkyy enimmäkseen liikevaihdon, toiminnan ja henkilöstön kasvuna, ei niinkään kannattavuuden lisääntymisenä. Kannattavuuden heikentyminen hankkeen toteuttamisen yhteydessä on loogista. Näin lyhyellä tarkastelujaksolla emme voi vielä arvioida, mitkä tulevat olemaan hankkeiden vaikutukset yritysten kannattavuuteen pitkällä aikavälillä. Avustusta saaneiden ja sitä ilman jääneiden yritysten keskimääräisessä vuotuisessa kasvuvauhdissa ei ole aineistomme perusteella havaittavissa eroa. Avustuksella on selvimmin vaikutusta tuotannon kehittymiseen, se on saavutettu investointihankkeilla sekä kehittämällä tuotteita ja tuotantomenetelmiä. Avustuksesta ovat hyötynneet eniten jo pitkään toimineet Itä- ja Pohjois-Suomen yritykset. Osaamista on pystytty kehittämään erityisesti alku- ja kasvuvaiheen yrityksissä, jotka toimivat muilla toimialoilla kuin teollisuudessa.
Millaisia vaikutuksia yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksella on saatu aikaan?	Toimintaympäristön kehittämisavustuksella tuettujen hankkeiden vaikutukset voidaan jakaa toimintaympäristöön ja toteuttajaorganisaatioon liittyviin vaikutuksiin. Ensisijaisesti tavoiteltiin ympäröivään pk-yrityskenttään kohdistuvia vaikutuksia. Kolmanneksessa tutkituista hankkeista saatiin synnytettyä uusia tuotteita, tuotantomenetelmiä tai palveluja yrityksiin. Lähes yhtä usein toteutettu hanke sai aikaan toteuttajaorganisaation verkostojen laajentumista tai osaamisen lisääntymistä toteuttajaorganisaatiossa. Tavoitteisiin suhteutettuna toteuttajaorganisaation sisäiset tavoitteet yleensä toteutettiin tai ylitettiin, mutta ulkoiset toimintaympäristöön liittyvät tavoitteet jäivät osin toteutumatta.
Avustusten toimivuus:	
Miten toimiva nykyinen tukiprosessi on eri toimijoiden näkökulmasta?	Avustusta hakeneet yritykset sekä avustusta myöntävät ELY-keskukset ovat pääsääntöisesti tyytyväisiä avustusten toimeenpanoon. Avustusta ilman jääneet yritykset suhtautuvat avustusta saaneita yrityksiä kielteisemmin tukiprosessin toimivuuteen ja tarkoituksenmukaisuuteen.

Mitkä ovat tutkittujen tukiprosessien keskeisimmät kehittämistarpeet?	Yrityksen kehittämisavustuksen kehittämiskohteina nousevat esiin asiakaslähtöisyys ja paikallisuus. Yritykset peräänkuuluttavat henkilökohtaista yhteyshenkilöä, joka tekisi myös asiakaskäyntejä ja oppisi näin tuntemaan asiakkaansa. Erityisesti pienet yritykset kokivat avustuksen käyttöön liittyvät prosessit raskaiksi, mikä on toiminut ajoittain jopa avustuksen hakemisen esteenä. Maksatuksen muuttaminen osittain etukäteiseksi saa kannatusta yritysten lisäksi myös ELY-keskuksissa. Sekä yritykset että ELY-keskukset kaipaavat myös joustavampia mahdollisuuksia muuttaa hankesuunnitelmaa hankkeen edetessä. Onnistumisen kriteerejä toivotaan myös täsmennettäväksi. Sähköisen asioimisen mahdollistavia palveluja kaivataan lisää niin asiakkaiden kuin palvelun tarjoajan puolella. Laajoina samanaikaisina kehittämisteemoina nousevat esiin sekä harkinnanvaraisuuden että yhdenmukaisuuden lisääminen. Lisäämällä sähköisten palvelujen käyttöä saataisiin lisättyä yhdenmukaisuutta ja samalla vapautettua työvoimaa asiakaspalveluun prosessin niihin vaiheisiin, joissa sallitaan ja tarvitaan yritysten ja toimintaympäristön tuntemukseen liittyvää harkintaa ja paikallistuntemusta.
--	---

5.2 Johtopäätökset

Suomalaisella yritystukijärjestelmällä on vahvat perinteet. Valtio on voimakkaasti sitoutunut turvaamaan suomalaisille yrityksille kansainvälisesti kilpailukykyisen liiketoimintaympäristön, joka kannustaa kasvuun, innovatiivisuuteen ja yrittäjyyteen. Tämän seurauksena Suomeen on vuosien saatossa kehittynyt suhteellisen mittava, joskin monelta osin varsin laadukkaaksi koettu kansallinen innovaatiojärjestelmä (Evaluation of the Finnish National Innovation System 2009). Järjestelmän yksinkertaistamisen puolesta puhuvat valtion talouden kireä tilanne, joka edellyttää voimavarojen kohdentamista vaikuttavimpiin tukimuotoihin sekä tukia hyödyntävien yritysten näkökulma, jossa painottuvat helppo saavutettavuus ja joustavuus.

Tämän tutkimuksen perusteella tuotamme johtopäätöksiä ja toimenpidesuosituksia sekä tutkimiemme tuki-instrumenttien toimivuudesta että suomalaisesta yritystukijärjestelmästä yleisemmällä tasolla. Yksittäistä tuki-instrumenttia (esimerkiksi *yrityksen kehittämisavustus* ja *yritysten toimintaympäristön kehittämisavustus*) kehittämällä voidaan saada vain marginaalisia hyötyjä avustusten toimivuuteen yritysrajapinnassa ELY-keskuksissa. Tällaiset muutokset voivat kuitenkin yritysten ja toteuttajaorganisaatioiden (ELYt) näkökulmasta helpottaa ja joustavoittaa tukiprosessia ja hakemusten käsittelyä oleellisestikin. Siksi näidenkään muutosten merkitystä ei pidä vähätellä, vaikka niillä tuskin avustusten vaikuttavuutta lisätään. Toimenpidesuositus 4 ja erityisesti 5 liittyvät suomalaisen yritystukijärjestelmän kehittämistarpeisiin yleisemmällä tasolla. Näillä tukijärjestelmään kokonaisuutena liittyvillä johtopäätöksillä on suurempi merkitys tuki-instrumentteja ja -järjestelmää kehitettäessä.

Tutkimuksemme perusteella *yrityksen kehittämisavustus* ja *yritysten toimintaympäristön kehittämisavustus* yksittäisinä tukina toimivat vähintäänkin kohtuullisesti. Erityisesti avustusta saaneet yritykset vaikuttavat tyytyväisiltä, ja tukiprosessikin toimii riittävän joustavasti. ELY-keskuksissa avustuksen kanssa työskentelevät tunnistavat käytännön toimenpiteitä, joilla prosessia voidaan entisestään kehittää ja joustavoittaa. Esimerkiksi hankkeen tavoitteiden ja onnistumiskriteereiden täsmen-täminen parantaisi mahdollisuutta arvioida hankkeiden yritystason vaikutuksia. Lisäksi sähköisen asioinnin ja käsittelyn yhdenmukaisuuden lisääminen virtaviivaistaisivat tukiprosessia. Oleellista on, että kehitystyö etenee yritysten kokemat vahvuudet – paikallisuus ja asiakaslähtöisyys – tunnustaen ja niitä edelleen kehittäen. Prosessin virtaviivaistamisen ja yhdenmukaistamisen johdosta vapautuva aika on tarkoituksenmukaista kohdentaa yrityslähtöisesti niihin vaiheisiin, jossa perehdytään yrityksen ja sen toimintaympäristön tilanteeseen (kilpailutilanne ja markkina-puute) ja kehittymismahdollisuuksiin. Tavoitteena tulee olla suomalaisen yhteiskunnan talouden ja hyvinvoinnin lisääminen kasvun ja rakenteellisen uudistumisen keinoin riittävän uskaliaita hankkeita tukemalla.

Tukiprosessien keskeisimmät kehittämistarpeet

- Yritykset ovat pääsääntöisesti tyytyväisiä yrityksen kehittämisavustuksen toimivuuteen.
- Yrityksen kehittämisavustuksen kehittämiskohteita:
 - asiakaslähtöisyys
 - paikallisuus
 - selkeämmät tavoitteet ja yksiselitteisemmät onnistumisen kriteerit hankkeelle
 - joustavampia mahdollisuuksia muuttaa hankesuunnitelmaa hankkeen edetessä
 - maksatuksen muuttaminen osittain etukäteiseksi
 - lisää sähköisen asioimisen mahdollistavia palveluja

Toimenpidesuositus 1:

Tukiprosessia tulee yhdenmukaistaa, virtaviivaistaa ja kehittää niin, että otetaan huomioon alueen toimintaympäristön vahvuudet, uhat ja mahdollisuudet. Avustuksia tulisi kohdistaa nykyistä enemmän kasvun ja riskipitoisten hankkeiden tukemiseen.

Tutkimuksessamme avustusta saaneet ovat selkeästi polarisoituneet Itä- ja Pohjois-Suomen tuotantoa kehittäviin teollisuusyrityksiin sekä Etelä- ja Länsi-Suomen asiantuntija-alojen liiketoimintaosaamisen kehittäjiin. Erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomen pitkäänkin alalle toimineet teollisuusyritykset ovat kokeneita kehittämisavustuksen hyödyntäjiä ja monet hakevat avustusta säännöllisesti varsin tavanomaisiin kehittämishankkeisiin (esimerkiksi markkinointimateriaalin suunnittelu). Alkavien, nuorten ja kasvavien yritysten kehittämishankkeet ovat tutkimuksemme perusteella saaneet aikaan eniten kasvuun ja osaamiseen liittyviä vaikutuksia. Samaten tutkimustuloksemme antavat viitteitä siitä, että pienillä (sekä alkavilla ja nuorilla) yrityksillä ei välttämättä ole hakuprosessissa tarvittavia resursseja ja osaamista. Näin ollen on vaarana, että hakuprosessista valikoituu pois potentiaalisia nuoria kasvuyrityksiä. Vastaavasti instrumentti houkuttelee kokeneita ja hyviä hakemuskokemuksia saaneita yrityksiä kerta toisensa jälkeen hyödyntämään avustusta kehittämistoiminnassaan. Tässä ei sinänsä ole mitään väärää. On kuitenkin syytä kriittisesti arvioida, missä määrin tällaisilla hankkeilla on myönteisiä ulkoisvaikutuksia tai kuinka ne edistävät kasvua ja toimialojen rakenteellista uusiutumista. Vastaavasti on kriittisesti arvioitava, missä määrin kehittämisavustuksella toteutettu hanke on yrityksen aitoa uusiutumista (investointia tulevaisuuteen) ja missä määrin yrityksen tavanomaista toimintaa, jonka kulurasitusta kehittämisavustuksella pienennetään. Yritystukilain tavoitteissa korostetaan kasvun, tehokkuuden ja työllisyyden edistämistä, aineettomien investointien tukemista, markkinapuuhteen korjaamista sekä alue- ja rakennepolitiikan toteuttamista. Lain tavoitteet on ilmaistu verrattain laveasti, mutta Suomen elinkeino- ja innovaatiopoliittisissa linjauksissa hyvinvoinnin lähteiksi on selkeästi nostettu kasvu, työllisyys ja

innovaatiot. Tämän painotuksen tulisi perustellusti näkyä myös tukipäätöksissä, ml. kehittämisavustuksen linjauksissa.

Avustusten käyttö

- Tuetut hankkeet ovat polarisoituneet:
 - Itä- ja Pohjois-Suomen teollisuusyritykset profiloituvat investointihankkeiden toteuttajiksi (tuotannon kehittäminen)
 - Kehittämishankkeita toteutetaan Etelä- ja Länsi-Suomen asiantuntija-alojen yrityksissä (liiketoimintaosaamisen kehittäminen)
- Kansainvälistymishankkeita melko vähän (pääasiassa liikevaihdoistaan yli 2 miljoonan euron teollisuusalan yritykset).
- Alkavien, nuorten ja kasvavien yritysten riskipitoisilla kehittämissankkeilla eniten kasvuun ja osaamiseen liittyviä vaikutuksia.
- Pienillä (sekä alkavilla ja nuorilla) yrityksillä ei välttämättä hakuprosessissa tarvittavia resursseja ja osaamista → vaarana, että hakuprosessista valikoituu pois potentiaalisia nuoria kasvuyrityksiä.
- Osa yrityksistä hyödyntää avustusta toistuvasti hankkeisiin, jotka yrityksen olisi toteutettava joka tapauksessa ja jotka eivät saa aikaan merkittävää uudistumista.
- Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksen vaikutukset kohdentuvat suunniteltua enemmän toteuttajaorganisaation omaan kehittämiseen.

Toimenpidesuositus 2:

Avustushakemuksia käsiteltäessä tulee ELY-keskuksissa kiinnittää erityistä huomiota avustusta hakevan yrityksen kehittämissankkeen luonteeseen: sen tavoitteisiin, onnistumiskriteereihin ja tavoiteltuihin vaikutuksiin.

Kasvulle, aidolle uusiutumiselle, kansainvälistymiselle ja työllisyydelle – niin yrityksen kuin yhteiskunnan näkökulmasta – on annettava nykyistä voimakkaampi paino. ELY-keskusten tulee aktiivisesti etsiä nuoria ja kasvavia yrityksiä ja kannustaa näitä rohkeisiin kehittämissankkeisiin.

Toimenpidesuositus 3:

Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksen tulee kohdistua voimakkaammin toteuttajaorganisaation oman kehittämistoiminnan ulkopuolelle, jotta toimintaympäristön kehittämisen kautta yritykset kehittyisivät.

Tämä edellyttää aiemmin toimenpidesuositus 1:n mukaista tukiprosessin vir-taviivaistamista sekä proaktiivisen yritys- ja asiakaslähtöisyyden korostamista yritys-yhteistyössä.

Yritystukilain pyrkimyksenä on myös korjata markkinapuutetta toimialan kil-pailutilannetta vääristämättä. Aiempien tutkimusten tavoin (esimerkiksi Heinonen ym. 2012) tutkimuksemme osoittaa, että markkinapuuteilmiöön liittyvät yksityi-sen rahoituksen puute ja ulkoisvaikutukset eivät välttämättä ole yksiselitteisesti

ymmärrettäviä kriteereitä. Tämän vuoksi muutoinkin dynaaminen markkinapuutteen ilmiö jää helposti vaille konkretiaa. Tutkimuksessamme esimerkiksi ELY-keskusten ja sidosryhmien edustajat pitivät julkista tukea perustelluimpana yrityksen liiketoimintaosaamisen kehittämiseen. Varsinkin nuorten ja alkavien yritysten resurssit hankkia markkinoilta koulutus- ja kehittämispalveluita liiketoimintaosaamisensa vahventamiseksi lienevät riittämättömät, ja yksityisten rahoittajien halu rahoittaa tällaista kehittämishanketta voi olla olematon. Toisaalta vakiintuneen yrityksen systemaattinen osaamisen kehittäminen on jo lähellä tavanomaista liiketoimintaa ja arkea. Epäilemättä avustus pienentää yrityksessä osaamisen kehittämisen nettokuluja, mutta kyseenalaista on, missä määrin tällöin korjataan markkinapuutetta.

Markkinapuutteen korjaamiseen liittyy läheisesti vaara siitä, että julkinen tuki vääristää kilpailua, ts. asettaa samalla toimialalla kilpailevat yritykset eriarvoiseen asemaan, mikäli vain toinen näistä saa tukea. Tutkimuksessamme avustuksia myöntävien ELY-keskusten edustajat ja avustuksia saavien yritysten edustajat pitivät kilpailun vääristymistä pienempänä ongelmana kuin sidosryhmien edustajat, jotka olivat kriittisempiä suorien avustusten suhteen. Johdonmukaista on, että hyvin kilpailulla toimialalla toimivat yritykset näkivät avustusten vääristävän kilpailutilannetta, ja kansainvälisillä markkinoilla toimivat yritykset eivät pitäneet kilpailutilanteen vääristymistä ongelmana. Huomattava kuitenkin on, että joka viides vastanneista yrityksistä (joista valtaosa on saanut avustusta) näkee yritystukien vääristävän kilpailua. Kielteisen avustuspäätöksen saaneet ja oletettavasti myös ne, jotka eivät ole avustusta hakeneet, suhtautuvat asiaan avustusta saaneita kriittisemmin. Tämän vuoksi on tärkeää, että avustuksia kohdennetaan aidosti riskipitoisiin hankkeisiin, joissa avustuksella tavoitellaan selkeää kasvua, uusiutumista ja/tai kansainvälistymistä tavanomaisen kehittämisen asemesta. Tällöin liikutaan alueella, jossa hankkeen ulkoisvaikutukset kasvavat ja toisaalta myös yksityisen rahoituksen saatavuus heikkenee hankkeen riskipitoisuuden vuoksi.

Markkinavaikutukset

Kilpailun vääristyminen:

- Joka viides yritys uskoo yritystukien vääristävän kilpailua.
- Avustuksen kohteena ollut hanke on parantanut yrityksen kilpailuasemaa 2/3 yrityksistä.
- Yritykset ja ELY-keskusten edustajat pitävät kilpailua vääristäviä vaikutuksia vähäisempinä kuin sidosryhmien edustajat.
- Eniten avustusten nähdään vääristävän kilpailua hyvin kilpailla toimialoilla.
- Kansainvälisillä markkinoilla toimivat näkevät kilpailua vääristävät vaikutukset pienempinä.

Markkinapuute:

- Tarkastelemillemme hankkeille ei välttämättä yritettykään saada avustukselle vaihtoehtoisia rahoitusta, joten on vaikea arvioida, olisiko sitä ollut tarjolla.
- Yrityksen näkökulmasta on ymmärrettävää, että haetaan mieluiten vastikkeetonta avustusta.

Toimenpidesuositus 4:

Markkinapuute ja kilpailutilanteen vääristyminen on nykyistä vahvemmin otettava osaksi kehittämissuunnitelman arviointia siitä huolimatta, että ilmiöt ovat dynaamisia (muuttuvat esimerkiksi ajallisesti ja paikallisesti) ja vailla käytännössä sovellettavia määritelmiä/kriteereitä.

ELY-keskusten käsittelijöiden hyvä paikallistuntemus antaa systemaattiselle arviolle kohtuulliset lähtökohdat, kun asiaan kiinnitetään erityistä huomiota.

Markkinapuute ei tarkoita sitä, että jokin palvelu (esimerkiksi koulutus) ei ole yritykselle ilmaista, ja yrityksen täytyy se markkinoilta ostaa. Markkinapuute syntyy vasta, kun yritys ei pysty hankkimaan rahoitusta palvelun ostoon tai palvelun hinta muodostuu esimerkiksi alkavalle yritykselle huomattavan korkeaksi. On vaikeaa perustella, että vaikkapa pk-yritysten liiketoimintaosaamisen kehittäminen lähtökohtaisesti kärsisi markkinapuutteesta.

Tutkimuksemme osoittaa selkeästi, että mainittuja avustuksia saaneet yritykset eivät kuitenkaan välttämättä pysty yksilöimään ja erottamaan tutkimuksen kohteena olevaa tukea muista mahdollisesti saamistaan tuista tai vaikkapa Finnveran lainoista tai takauksista. Tämä on jossakin määrin ongelmallista, koska innovaatio- ja tukijärjestelmän tarkoituksenmukaisuutta tai toimivuutta arvioitaessa tyypillisesti tarkastellaan jonkin julkisen organisaation (esimerkiksi Finnvera, Tekes jne.) tai tietyn tuki-instrumentin toimivuutta ja vaikuttavuutta olettaen, että asiakas/yritys kykenee selkeästi nämä toisistaan erottamaan. Tutkimustuloksemme kuitenkin osoittavat, että varsin usein kyse on siitä, että kehittämistilanteessa yritykselle suunnitellaan kokonaispaketti eri organisaatioiden instrumenteista, joskus myös yksityistä rahoitusta hyödyntäen. Vaikka tällaisissa arvioinneissa asiakasrekistereistä poimitut asiakkaat osin 'pakotetusti' vastaavat jonkin tietyn käyttämänsä tuki-instrumentin tai julkisen organisaation arviointia varten laadittuihin

kysymyksiin, on ilmeistä, että vastauksissa eri instrumentit ja organisaatiot sekoituvat sattumanvaraisesti tavalla, jota tutkijan on mahdotonta tulkinnaansa ottaa huomioon. Vaikka kyse on tällaisen arviointitutkimuksen metodologisesta ongelmasta, ilmiö heijastelee tukijärjestelmämme monitasoisuutta ja yksityiskohtaisuutta sekä toisaalta yrityksen tarvetta rakentaa itselleen toimiva kokonaisrahoitus. Aiemmissa järjestelmätason (esimerkiksi Suomen innovaatiojärjestelmän arviointi), erillisten organisaatioiden (esimerkiksi Finnvera Oyj ja Tekes) ja yksittäisten tuki-instrumenttien (esimerkiksi Starttiraha, Yksinyrittäjätuki) arvioinneissa on peräänkuulutettu järjestelmän yksinkertaistamista sekä ns. (virtuaalisen tai fyysisen) yhden luokun periaatetta. Viime aikoina myös yksityisen ja julkisen sektorin riskinjakoa kehittämishankkeiden rahoituksessa on pidetty toivottavana.

Tukikentän pirstaloituneisuus

- Eri tuki-instrumentit ja -organisaatiot sekoittuvat hakijoiden mielissä.
- Kehittämistilanteessa yritykselle suunnitellaan usein kokonaispaketti eri organisaatioiden instrumenteista, jolloin tukioorganisaatioiden rajat hämärtyvät.

Toimenpidesuositus 5:

Pitkän aikavälin tavoitteena tulee olla tukijärjestelmän yksinkertaistaminen ja virtaviivaistaminen niin organisaatioiden kuin instrumenttienkin tasolla.

Asiakasrajapinnassa yksittäisillä tuki-instrumenttien nimikkeillä ei ole merkitystä, vaan oleellista on se, että yritys kykenee yhteistyössä eri julkisten organisaatioiden ja yksityisten rahoittajien kanssa löytämään tarpeeseensa soveltuvan kokonaisratkaisun. Toimijoiden välisen yhteistyön tiivistäminen on tässä oleellista.

Suomalainen yritystukijärjestelmä on eräänlaisessa taitepisteessä. Tukien merkitys elinkeinopolitiikan välineenä tunnistetaan, mutta kireä taloustilanne ja valtion alijäämäinen budjetti pakottavat keskittymään kaikkein vaikuttavimpiin tukiin. Näitä tavoitteiden mukaisia ja elinkeinorakenteita uudistavia tukia on Pietarisen (2012) tuoreen arvion mukaan vajaat puolet tuista.

Euroopan talouden heikot kasvunäkymät heijastuvat Suomen elinkeinopolitiikkaan jatkossakin, ja valtion tiukka budjettikuri lienee välttämätöntä. Vaatimattoman kasvun olosuhteissa on luontevaa panostaa yhteiskunnan ja elinkeinoelämän uusiutumiseen. Tätä ei saavuteta vain yksittäisiä tuki-instrumentteja kehittämällä, vaan tarvetta on koko tuki- ja yrityspalvelujärjestelmän uudistamiseen. Tämä tarkoittaa myös uudenlaista paikallista, alueellista ja kansallista yhteistyötä sekä ennakkoluelottomuutta politiikan toimijoilta.

Lähteet

Aaltonen, Satu - Heinonen, Jarna - Luomala, Katri (2011) Yksinyrittäjätuen vaikuttavuuden ja toimivuuden arviointi. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Työ- ja yrittäjyys, 18/2011. Osoitteessa: http://www.tem.fi/files/29797/TEM_18_2011_netti.pdf, haettu 25.11.2012.

Alueiden kehittämislaki (602/2002) Finlex-tietokanta osoitteessa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/kumotut/2002/20020602>, haettu 25.11.2012.

David, Paul A., Hall, Bronwyn H. ja Andrew A. Toole A (2000) Is public R&D a complement or substitute for private R&D: a review of the econometric evidence. Research Policy, vol. 29, 497-529.

EAKR-ohjelmat (2007): Etelä-Suomen EAKR-toimenpideohjelma 2007-2013; Länsi-Suomen EAKR-toimenpideohjelma 2007-2013; Itä-Suomen EAKR-toimenpideohjelma 2007-2013 ja Pohjois-Suomen EAKR-toimenpideohjelma 2007-2013, osoitteessa http://www.rakennerahastot.fi/rakennerahastot/fi/o2_eu_rr_ohjelmat/o1_eakr/index.jsp, haettu 25.11.2012.

Evaluation of the Finnish National Innovation System - Policy Report (2009) Ministry of Education and Ministry of Employment and the Economy. Osoitteessa http://www.tem.fi/files/24926/InnoEvalFi_POLICY_Report_28_Oct_2009.pdf, haettu 25.11.2012.

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi ja yritystoiminnan tukemisesta annetun lain 41 §:n muuttamisesta HE 162/2006 vp <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2006/20060162>, haettu 25.11.2012.

Heinonen, Jarna - Smallridge, Diana - Laaksonen, Eeva - Stenholm, Pekka - Claes, Werner (2012) Evaluation of Finnvera Plc. Final report. Publications of the Ministry of Employment and the Economy, Innovation, 28/2012. Osoitteessa http://www.tem.fi/files/33486/TEMjul_28_2012_web.pdf, haettu 25.11.2012.

Koski, Heli - Ylä-Anttila, Pekka (2011) Yritystukien vaikuttavuus: tutkimushankkeen yhteenveto ja johtopäätökset, TEM-raportteja 7/2011, Työ- ja elinkeinoministeriö. Osoitteessa http://www.tem.fi/files/29205/TEM_raportteja_7_2011.pdf, haettu 25.11.2012.

Koski, Heli ja Mika Pajarinen (2010) Yritystukien tarjonta, täydentävyys ja toistuvuus. ETLA keskusteluaiheita no. 1217. Elinkeinoelämän tutkimuslaitos. Osoitteessa <http://www.etla.fi/julkaisut/dp1217-fi/>, haettu 25.11.2012.

Laki valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi (1336/2006). Finlex-tietokanta osoitteessa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20061336>, haettu 25.11.2012.

Laki yritystoiminnan tukemisesta (1068/2000). Finlex-tietokanta osoitteessa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2000/20001068>, haettu 25.11.2012.

Laki yritystuen yleisistä ehdoista (786/1997). Finlex-tietokanta osoitteessa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19970786>, haettu 25.11.2012.

Lenihan, Helena (2004) Evaluating Irish industrial policy in terms of deadweight and displacement: a quantitative methodological approach. Applied Economics, vol. 36 (3), 229-252.

Ohje valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi annetun lain ja valtioneuvoston asetuksen täytäntöönpanosta. Työ- ja elinkeinoministeriö, dnro TEM/414/00.35.05.01/2010. Osoitteessa <http://>

www.update.te-keskus.fi/Public/download.aspx?ID=19205&GUID=%7B21ECE915-796E-4C84-9A8D-B3BC06A685E4%7D, haettu 25.11.2012.

Pajarinen, Mika, Rouvinen, Petri ja Pekka Ylä-Anttila (2009) Kenelle yritystuet menevät? ETLA Keskusteluaiheita no. 1179. Elinkeinoelämän tutkimuslaitos. Osoitteessa www.etla.fi/julkaisut/dp1179-fi/, haettu 25.11.2012.

Pekkala, Korhonen, Valkonen & Vuorela (2012) Yritystukien vaikuttavuusselvitys. Seminaariesitys 31.1.2012. Julkaisematon kalvosarja. Ramboll.

Pietarinen, Matti (2012) Yritystukiselvitys. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Innovaatio 7/2012. Työ- ja elinkeinoministeriö, Helsinki. Osoitteessa www.tem.fi/files/32573/TEMjul_7_2012_web.pdf, haettu 25.2.2013.

Ritsilä, Jari - Tokila, Anu (2005) Yritystoiminnan tukemisesta annetun lain (1068/2000) mukaisen tukijärjestelmän vaikuttavuuden ja toimivuuden arviointi. KTM Julkaisuja ; 21/2005, osoitteessa [http://ktm.elinar.fi/ktm_jur/ktmjur.nsf/All/5649640531CF87CCC2257081003A9EAE/\\$file/jul21elo_2005_netti.pdf](http://ktm.elinar.fi/ktm_jur/ktmjur.nsf/All/5649640531CF87CCC2257081003A9EAE/$file/jul21elo_2005_netti.pdf), haettu 25.11.2012.

Storey, David (1998) Six steps to heaven: Evaluating the Impact of Public Policies to Support Small Business in Developed Economics. Working Paper no 59/1998. Warwick Business School.

Tokila, Anu (2011). Econometric studies of public support to entrepreneurship. Jyväskylä studies in business and economics. no 104. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.

Tokila, Anu ja Mika Haapanen (2009) Evaluating project deadweight measures: evidence from Finnish business subsidies. Environment and Planning C: Government and Policy, 27 (1), 124-140.

Valtari, Anu ja Janne Jauhiainen (2011) Yrityksen kehittämisavustuksen uudistaminen. Julkaisematon kalvosarja: Työ- ja elinkeinoministeriö, Fountain Park.

Valtari, Anu ja Janne Jauhiainen (2012) Pk-yrityksen toimintaympäristön kehittäminen. Julkaisematon kalvosarja: Työ- ja elinkeinoministeriö Fountain Park.

Valtionavustuslaki (688/2001) Finlex-tietokanta osoitteessa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20010688>, haettu 25.11.2012.

Valtioneuvoston asetus valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi (675/2007). <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2007/20070675>, haettu 25.11.2012.

Yrityksen kehittämisavustus (2013) ELY-keskusten internetsivustolla osoitteessa: <http://www.te-keskus.fi/Public/?nodeid=12813&area=12721&lang=1>, haettu 25.11.2012.

Yrityksen toimintaympäristön kehittämisavustus (2013) ELY-keskusten internetsivustolla osoitteessa: <http://www.te-keskus.fi/Public/?nodeid=11553&area=7649>, haettu 25.11.2012.

Liitteet

Liitetaulukko 1. Yrityksen kehittämisavustuksen enimmäismäärä investoinnin hankintamenosta

	I TUKIALUE Enimmäisprosenttiosuus	II TUKIALUE Enimmäisprosenttiosuus	III TUKIALUE Enimmäisprosenttiosuus
Suuri yritys	15	10	–
Keskisuuri yritys	25	15	7,5
Pieni yritys	35	25	15
Mikroyritys	35	25	20
Mikroyritys harvaan asutulla maaseudulla	35	35	30

Liitetaulukko 2. Katoanalyysitaulukko (% laskettu 95 % luottamusvälin mukaan)

	Perus- joukko eli avustusta hakeneet (N=7039)	Kyselyyn vastanneet (n=1022)	(a) N-n	(b) Virhemargi- naali (+/-)	Aineiston edustavuus (a)<(b)
ELY-keskusalue:					
Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus	2,6	1,4	1,2	0,7	Ei
Etelä-Savon ELY-keskus	5,2	7,6	2,4	1,6	Ei
Hämeen ELY-keskus	6,8	9,5	2,7	1,8	Ei
Kaakkois-Suomen ELY-keskus	5,6	4,2	1,4	1,2	Ei
Kainuun ELY-keskus	3,2	3,5	0,3	1,1	Kyllä
Keski-Suomen ELY-keskus	6,6	8,5	1,9	1,7	Ei
Lapin ELY-keskus	7,6	5,8	1,8	1,4	Ei
Pirkanmaan ELY-keskus	7,2	8,3	1,1	1,7	Kyllä
Pohjanmaan ELY-keskus	7	4,7	2,3	1,3	Ei
Pohjois-Karjalan ELY-keskus	6,1	5,9	0,2	1,4	Kyllä
Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus	13,6	14,4	0,8	2,2	Kyllä
Pohjois-Savon ELY-keskus	6,5	6,1	0,4	1,5	Kyllä
Satakunnan ELY-keskus	3,6	3,9	0,3	1,2	Kyllä
Uudenmaan ELY-keskus	13,2	9,9	3,3	1,8	Ei
Varsinais-Suomen ELY-keskus	5,2	6,5	1,3	1,5	Kyllä
Tukialue:					
Tukialue 1	34,4	35,1	0,7	2,9	Kyllä
Tukialue 2	19,9	19,0	0,9	2,4	Kyllä
Tukialue 3	45,7	45,9	0,2	3,1	Kyllä
Yhdistetty toimialaluokitus (6 luokkaa):					
Teollisuus	39,2	42,2	3,0	3,0	Kyllä
Ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta	15,2	19	3,8	2,4	Ei
Informaatio ja viestintä	10,4	10,2	0,2	1,9	Kyllä
Tukku- ja vähittäiskauppa	9,2	8,1	1,1	1,7	Kyllä
Rakentaminen	6,5	4,5	2,0	1,3	Ei
Muut toimialat	19,5	16	3,5	2,2	Ei

	Perus- joukko eli avustusta hakeneet (N=7039)	Kyselyyn vastanneet (n=1022)	(a) N-n	(b) Virhe-mar- ginaali (+/-)	Aineiston edustavuus (a)<(b)
Yhdistetty toimialaluokitus (3 luokkaa):					
Teollisuus	39,2	42,2	3,0	3,0	Kyllä
Asiantuntija-alat	25,6	29,2	3,6	2,8	Ei
Muut toimialat	35,2	28,6	6,6	2,8	Ei
Hakemusten lukumäärä:					
Yksi	77,7	71,8	5,9	2,5	Ei
Kaksi	15,9	18,7	2,8	2,5	Ei
Vähintään kolme	6,4	9,5	3,1	2,5	Ei
Tuen myöntäminen:					
Ei myönnetty	20,1	4,8	4,8	15,3	Ei
Myönnetty kerran	62,5	71	7,1	8,5	Ei
Myönnetty kaksi kertaa	12,6	16,9	16,9	4,3	Ei
Myönnetty vähintään kolme kertaa	4,7	7,2	7,2	2,5	Ei

Liitetaulukko 3. Kasvun tavoittelu hankkeen yrityksen taustamuuttujien mukaan

KASVU			
	Keskiarvo	lkm	Keskihajonta
Liikevaihto:			
Alle 100 000	4,05	200	0,871
100 000–499 000	3,99	265	0,830
500 000–1 999 999	4,05	244	0,748
Vähintään 2 miljoonaa	4,06	204	0,650
Tukialue:			
Tukialue 1	4,05	345	0,812
Tukialue 2	3,98	189	0,789
Tukialue 3	4,02	456	0,796
Toimiala*:			
Teollisuus	4,04	422	0,732
Asiantuntija-alat	3,91	291	0,902
Muut toimialat	4,11	276	0,775
Elinkaaren vaihe**:			
Yritystoimintamme on juuri alkanut	3,90	43	0,926
Yritystoimintamme on kasvussa	4,12	487	0,793
Yritystoimintamme on vakiintunut	3,92	417	0,762
Yritys on lopettamassa tai lopettanut	3,91	38	1,004
Hakemusten määrä:			
Yksi	4,00	705	0,831
Kaksi	4,05	190	0,748
Vähintään kolme	4,10	95	0,648
Tuen saanti**:			
Ei saaneet	4,36	44	0,860
Avustusta saaneet	4,00	946	0,794
Ensimmäisen hakemuksen ajankohta:			
1. toimintavuosi	4,00	174	0,872
1–3 vuotta	4,03	197	0,846
4–10 vuotta	4,00	153	0,781
11–20 vuotta	4,03	202	0,801
Yli 20 vuotta	3,99	246	0,715

*** p<0,001, ** p<0,01, * p<0,05, † p<0,1

Liitetaulukko 4. Kansainvälistymisen tavoittelu hankkeen yrityksen taustamuuttujien mukaan

KANSAINVÄLISTYMINEN			
	Keskiarvo	lkm	Keskihajonta
Liikevaihto***:			
Alle 100 000	2,51	198	1,317
100 000–499 000	2,78	259	1,316
500 000–1 999 999	2,91	240	1,261
Vähintään 2 miljoonaa	3,32	203	1,155
Tukialue†:			
Tukialue 1	2,78	338	1,326
Tukialue 2	3,00	186	1,266
Tukialue 3	2,96	453	1,287
Toimiala***:			
Teollisuus	3,11	421	1,205
Asiantuntija-alat	2,92	289	1,323
Muut toimialat	2,57	267	1,350
Elinkaaren vaihe***:			
Yritystoimintamme on juuri alkanut	3,16	43	1,341
Yritystoimintamme on kasvussa	3,06	480	1,309
Yritystoimintamme on vakiintunut	2,69	411	1,245
Yritys on lopettamassa tai lopettanut	2,89	38	1,398
Hakemusten määrä***:			
Yksi	2,76	694	1,328
Kaksi	3,21	189	1,162
Vähintään kolme	3,35	94	1,126
Tuen saanti:			
Ei saaneet	2,97	40	1,477
Avustusta saaneet	2,90	937	1,291
Ensimmäisen hakemuksen ajankohta:			
1. toimintavuosi	2,74	171	1,292
1–3 vuotta	2,87	196	1,382
4–10 vuotta	2,92	149	1,297
11–20 vuotta	2,96	201	1,283
Yli 20 vuotta	3,00	242	1,247

*** p<0,001, ** p<0,01, * p<0,05, † p<0,1

Liitetaulukko 5. Tuotannon kehittämisen tavoittelu hankkeen yrityksen taustamuuttujien mukaan

TUOTANNON KEHITTÄMINEN			
	Keskiarvo	lkm	Keskihajonta
Liikevaihto†:			
Alle 100 000	3,79	199	0,900
100 000–499 000	3,87	265	0,999
500 000–1 999 999	4,02	243	0,902
Vähintään 2 miljoonaa	3,92	203	0,869
Tukialue*:			
Tukialue 1	3,98	343	0,880
Tukialue 2	3,87	189	0,912
Tukialue 3	3,79	455	1,040
Toimiala***:			
Teollisuus	3,98	422	0,858
Asiantuntija-alat	3,68	291	1,114
Muut toimialat	3,91	273	0,926
Elinkaaren vaihe*:			
Yritystoimintamme on juuri alkanut	3,90	43	1,022
Yritystoimintamme on kasvussa	3,89	485	0,993
Yritystoimintamme on vakiintunut	3,88	416	0,898
Yritys on lopettamassa tai lopettanut	3,37	37	1,162
Hakemusten määrä:			
Yksi	3,86	703	0,969
Kaksi	3,91	189	0,966
Vähintään kolme	3,87	95	0,945
Tuen saanti*:			
Ei saaneet	4,17	43	0,947
Avustusta saaneet	3,86	944	0,965
Ensimmäisen hakemuksen ajankohta**:			
1. toimintavuosi	3,70	173	1,066
1–3 vuotta	3,81	197	0,979
4–10 vuotta	3,79	153	0,989
11–20 vuotta	3,96	201	0,973
Yli 20 vuotta	4,02	245	0,830

*** p<0,001, ** p<0,01, * p<0,05, † p<0,1

Liitetaulukko 6. Osaamisen kehittämisen tavoittelu hankkeen yrityksen taustamuuttujien mukaan

OSAAMISEN KEHITTÄMINEN			
	Keskiarvo	lkm	Keskihajonta
Liikevaihto:			
Alle 100 000	2,94	197	1,189
100 000 - 499 000	3,11	264	1,166
500 000 - 1 999 999	3,09	240	1,074
Vähintään 2 miljoonaa	3,07	203	1,002
Tukialue:			
Tukialue 1	3,09	340	1,090
Tukialue 2	3,14	188	1,081
Tukialue 3	3,03	453	1,138
Toimiala:			
Teollisuus	2,98	417	1,089
Asiantuntija-alat	3,14	290	1,147
Muut toimialat	3,13	273	1,099
Elinkaaren vaihe**:			
Yritystoimintamme on juuri alkanut	3,11	42	1,120
Yritystoimintamme on kasvussa	3,19	483	1,111
Yritystoimintamme on vakiintunut	2,93	415	1,081
Yritys on lopettamassa tai lopettanut	3,02	36	1,247
Hakemusten määrä:			
Yksi	3,07	699	1,164
Kaksi	3,07	188	0,976
Vähintään kolme	3,13	94	0,954
Tuen saanti:			
Ei saaneet	3,24	42	1,230
Avustusta saaneet	3,07	939	1,105
Ensimmäisen hakemuksen ajankohta:			
1. toimintavuosi	3,00	172	1,157
1–3 vuotta	3,09	196	1,196
4–10 vuotta	3,06	152	1,092
11–20 vuotta	3,14	200	1,066
Yli 20 vuotta	3,04	243	1,054

*** p<0,001, ** p<0,01, * p<0,05, † p<0,1

Liitetaulukko 7. Hankkeen myötä saavutettu kasvu yrityksen taustamuut-
tujen mukaan

KASVU			
	Keskiarvo	lkm	Keskihajonta
Liikevaihto:			
Alle 100 000	3,87	164	0,857
100 000 - 499 000	3,76	212	0,810
500 000 - 1 999 999	3,84	181	0,737
Vähintään 2 miljoonaa	3,77	162	0,737
Tukialue*:			
Tukialue 1	3,90	269	0,741
Tukialue 2	3,84	151	0,809
Tukialue 3	3,73	353	0,844
Toimialat†:			
Teollisuus	3,80	326	0,808
Asiantuntija-alat	3,74	232	0,848
Muut toimialat	3,91	214	0,746
Elinkaaren vaihe***:			
Yritystoimintamme on juuri alkanut	3,60	32	0,861
Yritystoimintamme on kasvussa	3,96	408	0,809
Yritystoimintamme on vakiintunut	3,66	318	0,748
Yritys on lopettamassa tai lopettanut	3,25	11	0,806
Hakemusten määrä:			
Yksi	3,79	542	0,837
Kaksi	3,86	150	0,752
Vähintään kolme	3,84	81	0,675
Ensimmäisen hakemuksen ajankohta:			
1. toimintavuosi	3,95	143	0,833
1–3 vuotta	3,80	150	0,883
4–10 vuotta	3,82	117	0,801
11–20 vuotta	3,77	158	0,758
Yli 20 vuotta	3,72	189	0,749

*** p<0,001, ** p<0,01, * p<0,05, † p<0,1

Liitetaulukko 8. Hankkeen myötä saavutettu kansainvälistyminen yrityksen taustamuuttujien mukaan

KANSAINVÄLISTYMINEN			
	Keskiarvo	lkm	Keskihajonta
Liikevaihto***:			
Alle 100 000	2,23	162	1,309
100 000–499 000	2,59	205	1,247
500 000–1 999 999	2,60	180	1,246
Vähintään 2 miljoonaa	3,18	158	1,174
Tukialue:			
Tukialue 1	2,64	263	1,298
Tukialue 2	2,73	148	1,186
Tukialue 3	2,61	347	1,320
Toimiala***:			
Teollisuus	2,86	324	1,192
Asiantuntija-alat	2,58	232	1,284
Muut toimialat	2,37	201	1,376
Elinkaaren vaihe**:			
Yritystoimintamme on juuri alkanut	2,71	32	1,222
Yritystoimintamme on kasvussa	2,80	399	1,311
Yritystoimintamme on vakiintunut	2,42	311	1,215
Yritys on lopettamassa tai lopettanut	2,53	12	1,611
Hakemusten määrä***:			
Yksi	2,47	527	1,306
Kaksi	2,97	150	1,152
Vähintään kolme	3,14	81	1,154
Ensimmäisen hakemuksen ajankohta*:			
1. toimintavuosi	2,40	139	1,325
1–3 vuotta	2,58	148	1,248
4–10 vuotta	2,62	114	1,293
11–20 vuotta	2,76	155	1,245
Yli 20 vuotta	2,80	186	1,284

*** p<0,001, ** p<0,01, * p<0,05, † p<0,1

Liitetaulukko 9. Hankkeen myötä saavutettu tuotannon kehittyminen yrityksen taustamuuttujien mukaan

TUOTANNON KEHITTÄMINEN			
	Keskiarvo	lkm	Keskihajonta
Liikevaihto†:			
Alle 100 000	3,75	162	0,904
100 000–499 000	3,75	210	1,027
500 000–1 999 999	3,94	181	0,872
Vähintään 2 miljoonaa	3,94	162	0,894
Tukialue**:			
Tukialue 1	3,97	270	0,840
Tukialue 2	3,79	151	0,893
Tukialue 3	3,72	350	1,039
Toimiala:			
Teollisuus	3,89	328	0,870
Asiantuntija-alat	3,76	232	1,013
Muut toimialat	3,79	210	0,998
Elinkaaren vaihe:			
Yritystoimintamme on juuri alkanut	3,91	32	0,817
Yritystoimintamme on kasvussa	3,84	405	0,989
Yritystoimintamme on vakiintunut	3,80	317	0,910
Yritys on lopettamassa tai lopettanut	3,46	13	0,978
Hakemusten määrä:			
Yksi	3,81	539	0,974
Kaksi	3,89	151	0,878
Vähintään kolme	3,79	81	0,928
Ensimmäisen hakemuksen ajankohta*:			
1. toimintavuosi	3,77	144	0,937
1–3 vuotta	3,67	148	0,958
4–10 vuotta	3,77	116	0,974
11–20 vuotta	3,87	158	1,006
Yli 20 vuotta	3,98	190	0,846

*** p<0,001, ** p<0,01, * p<0,05, † p<0,1

Liitetaulukko 10. Hankkeen myötä saavutettu osaamisen kehittyminen yrityksen taustamuuttujien mukaan

OSAAMISEN KEHITTÄMINEN			
	Keskiarvo	lkm	Keskihajonta
Liikevaihto:			
Alle 100 000	2,94	163	1,174
100 000–499 000	3,11	207	1,153
500 000–1 999 999	3,12	177	1,054
Vähintään 2 miljoonaa	3,04	158	0,973
Tukialue:			
Tukialue 1	3,03	264	1,058
Tukialue 2	3,13	149	1,011
Tukialue 3	3,07	345	1,162
Toimiala**:			
Teollisuus	2,90	319	1,052
Asiantuntija-alat	3,20	230	1,141
Muut toimialat	3,18	208	1,082
Elinkaaren vaihe***:			
Yritystoimintamme on juuri alkanut	3,13	32	0,867
Yritystoimintamme on kasvussa	3,21	398	1,121
Yritystoimintamme on vakiintunut	2,88	312	1,051
Yritys on lopettamassa tai lopettanut	2,94	12	1,188
Hakemusten määrä:			
Yksi	3,05	530	1,162
Kaksi	3,05	148	0,958
Vähintään kolme	3,19	80	0,874
Ensimmäisen hakemuksen ajankohta*:			
1. toimintavuosi	3,26	143	1,169
1–3 vuotta	3,06	147	1,150
4–10 vuotta	2,86	114	1,047
11–20 vuotta	3,13	154	1,030
Yli 20 vuotta	2,97	185	1,050

*** p<0,001, ** p<0,01, * p<0,05, † p<0,1

Liitetaulukko 11. Yrityksen kasvua selittävät tekijät

VAIKUTUS KASVUUN			
	Malli 1 (Stand. B)	Malli 2 (Stand. B)	Malli 3 (Stand. B)
Vakio			
Kasvajat	0,237***	0,252***	0,259***
Teollisuus	-0,034	-0,021	-0,029
Asiantuntijat	-0,129	-0,113*	-0,111
Mikroyritys	-0,022	-0,014	-0,036
Pienyritys	-0,083	-0,083	-0,076
Tukialue 1	0,050	0,057	0,029
Tukialue 2	0,044	0,045	0,005
Kilpailu toimialalla		0,008	0,015
Asiakasuskollisuus toimialalla		0,095*	0,085
Toimialan globaalius		-0,026	0,007
Saanut investointiavustusta			0,153
Saanut avustusta tuotteiden ja tuotantomenetelmien kehittämiseen			-0,031
Saanut avustusta muihin kehittämistoimenpiteisiin			-0,016
Saanut avustusta pienen yrityksen palkka- ja muihin toimintamenoihin			0,091
Adjusted R Square	0,055***	0,06***	0,077***
R Square Change	0,067***	0,010	0,024**
n	543	543	543

*** p<0,001, ** p<0,01, * p<0,05; VIF-arvot <1,7.

Liitetaulukko 12. Yrityksen kansainvälistymistä selittävät tekijät

VAIKUTUS KANSAINVÄLISTYMISEEN			
	Malli 1 (Stand. B)	Malli 2 (Stand. B)	Malli 3 (Stand. B)
Vakio			
Kasvajat	0,162***	0,08	0,079*
Teollisuus	0,168**	0,057	0,068
Asiantuntijat	0,055	-0,025	-0,015
Mikroyritys	0,005	-0,018	-0,003
Pienyritys	-0,025	-0,049	-0,061
Tukialue 1	-0,010	0,036	0,037
Tukialue 2	0,040	0,044	0,046
Kilpailu toimialalla		-0,013	-0,023
Asiakasuskollisuus toimialalla		-0,017	-0,011
Toimialan globaalius		0,482***	0,441***
Saanut investointiavustusta			-0,026
Saanut avustusta tuotteiden ja tuotantomenetelmien kehittämiseen			0,043
Saanut avustusta muihin kehittämistoimenpiteisiin			0,13**
Saanut avustusta pienen yrityksen palkka- ja muihin toimintamenoihin			-0,035
Adjusted R Square	0,034**	0,244***	0,261***
R Square Change	0,046**	0,212***	0,022**
n	531	531	531

*** p<0,001, ** p<0,01, * p<0,05; VIF-arvot <1,7.

Liitetaulukko 13. Yrityksen tuotannon kehittymistä selittävät tekijät

VAIKUTUS TUOTANTOON			
	Malli 1 (Stand. B)	Malli 2 (Stand. B)	Malli 3 (Stand. B)
Vakio			
Kasvajat	0,042	0,053	0,074
Teollisuus	0,06	0,068	0,032
Asiantuntijat	-0,009	0,001	0,000
Mikroyritys	0,013	0,02	-0,006
Pienyritys	0,03	0,031	0,015
Tukialue 1	0,047	0,05	-0,019
Tukialue 2	-0,026	-0,025	-0,093*
Kilpailu toimialalla		0,049	0,065
Asiakasuskollisuus toimialalla		0,008	0,000
Toimialan globaalius		-0,033	0,016
Saanut investointiavustusta			0,232***
Saanut avustusta tuotteiden ja tuotantomenetelmien kehittämiseen			0,130**
Saanut avustusta muihin kehittämistoimenpiteisiin			-0,104*
Saanut avustusta pienen yrityksen palkka- ja muihin toimintamenoihin			0,054
Adjusted R Square	0,034	0,244	0,261***
R Square Change	0,009	0,003	0,081***
n	540	540	540

*** p<0,001, ** p<0,01, * p<0,05; VIF-arvot <1,7.

Liitetaulukko 14. Yrityksen osaamisen kehittymistä selittävät tekijät

VAIKUTUS OSAAMISEEN			
	Malli 1 (Stand. B)	Malli 2 (Stand. B)	Malli 3 (Stand. B)
Vakio			
Kasvajat	0,137**	0,135**	0,096*
Teollisuus	-0,095	-0,113*	-0,079
Asiantuntijat	0,001	-0,001	-0,038
Mikroyritys	0,012	0,024	0,02
Pienyritys	0,035	0,029	0,023
Tukialue 1	-0,04	-0,018	0,023
Tukialue 2	0,071	0,076	0,092*
Kilpailu toimialalla		0,106*	0,092
Asiakasuskollisuus toimialalla		0,022	0,03
Toimialan globaalius		0,084	0,019
Saanut investointiavustusta			-0,074
Saanut avustusta tuotteiden ja tuotantomenetelmien kehittämiseen			0,074
Saanut avustusta muihin kehittämistoimenpiteisiin			0,517***
Saanut avustusta pienen yrityksen palkka- ja muihin toimintamenoihin			0,325*
Adjusted R Square	0,03***	0,047***	0,094***
R Square Change	0,042**	0,023***	0,052***
n	533	533	533

*** p<0,001, ** p<0,01, * p<0,05; VIF-arvot <1,7.

Liitetaulukko 15. Hankkeen vaikutukset avustuskohteen mukaan (herran avustusta saaneet yritykset; keskiarvo; vaikutukset asteikolla 1–5, jossa 5 on suurin)

	Vaikutukset									
	Osaamiseen		Tuotantoon		Kasvuun		Kansainvälistymiseen			Ikä
	keskiarvo	keski-hajonta	keskiarvo	keski-hajonta	keskiarvo	keski-hajonta	keskiarvo	keski-hajonta		
Kaikki hankkeet										
Hanketyyppi:										
Investointi										
Saanut	2,88***	1,158	3,97***	0,798	3,87**	0,795	2,36**	1,250	329–341	
Ei saanut	3,32***	1,087	3,57***	1,108	3,68**	0,873	2,74**	1,360	220–226	
Tuotteiden ja tuotantomenetelmien kehittäminen										
Saanut	3,17	1,154	4,03**	0,796	3,71	0,898	2,74*	1,382	121–126	
Ei saanut	3,02	1,148	3,75**	0,984	3,82	0,811	2,45*	1,280	427–439	
Muu kehittämistoimenpide										
Saanut	3,51***	0,950	3,49***	1,157	3,69	0,819	3,11***	1,250	123–125	
Ei saanut	2,92***	1,169	3,91***	0,863	3,83	0,833	2,34***	1,273	426–438	
Pienen yrityksen palkka- ja muut toimitamenot										
Saanut	3,31**	1,118	3,82	0,906	3,91	0,887	2,46	1,336	149–153	
Ei saanut	2,96**	1,149	3,81	0,970	3,75	0,806	2,54	1,297	400–412	

*** p<0,001, ** p<0,01, * p<0,05, † p<0,1

Tekijät Författare Authors Satu Aaltonen, Elisa Akola, Jarna Heinonen, Hanna Laalo, Laura Nummelin TSE Entre Turun yliopiston kauppakorkeakoulu	Julkaisu-aika Publiceringstid Date Augusti 2013 Toimeksiantaja(t) Uppdragsgivare Commissioned by Työ- ja elinkeinoministeriö Arbets- och näringsministeriet Ministry of Employment and the Economy Toimielimen asettamispäivä Organets tillsättningsdatum Date of appointment
Julkaisun nimi Titel Title Utvärdering av effektivitet och funktionalitet av företagsstödslagen	
Tiivistelmä Referat Abstract I undersökning "Utvärdering av effektivitet och funktionalitet av företagsstödslagen" utreds hur bra man har uppnått målsättningarna för understöd för utvecklande av företag och understöd för företagens verksamhetsmiljö, samt hur funktionella upplever man att dessa understöd är. I undersökningen produceras information om effektiviteten och funktionaliteten av dessa understöd, sett från olika aktörers perspektiv, samt om eventuella utvecklingsbehov av dessa understöd. Tyngdpunkten i undersökningen är i utvärderingen av understöd för utvecklande av företag. För undersökningen samlades information från företag som har ansökt för understöd (n=1022), från ELY-centraler (n=71) samt från intressenter (n=97). Som bakgrundsinformation utnyttjades registermaterial från arbets- och näringsministeriet. Dessutom kompletterades undersökningsmaterialet med medel från case-undersökning. Företag är huvudsakligen nöjda med understödet för utvecklande av företag. Utvecklingsförslag riktar sig på att utöka kundfokus och flexibilitet. Det önskas också mer service som möjliggör att utträtta ärenden elektroniskt samt att utbetalningen kunde ske delvis på förhand. Industriella företag i norra och östra Finland profilerar sig att förverkliga projekt med investeringsfokus medan andra utvecklingsprojekt förverkligas mest allmänt i expertföretag i södra och västra Finland. Projekt i norra och östra Finland höjer nivån på den använda teknologin i företagen samt kvaliteten på produkter och service mer än projekt i andra delar av Finland. Understödet verkar ha den största betydelsen för växande företag. Däremot, understödets effekter till företagens kunskande och nätverksaktivitet är ganska anspråkslösa. Företagen som hade fått understödet för utvecklande av företag tillfrågades effektiviteten av understödet till förverkligandet av projekt. 93% av svaranden berättade att understödet hade påverkat projektet så att projektet kunde förverkligas i bredare skala, på högre nivå eller att man kunde starta projektet tidigare. 26% av företag som fick understödet skulle inte alls ha startat projektet utan understödet. 7% av dem som fick understödet meddelade att understödet hade inte påverkat förverkligandet av projektet. Understödet för utvecklande av företag borde i framtiden riktas mera mot småföretag och deras riskfyllda projekt. Enligt undersökningen borde man sätta mera fokus på växt, äkta förnyelse, internationalisering och sysselsättning – både från företagets och samhällets synvinkel. ELY-centraler måste aktivt söka efter unga, växande företag och uppmuntra dem till modiga utvecklingsprojekt. Dessutom, när man behandlar understödsansökningar, ELY-centralerna borde uppmärksamma speciellt karaktären på utvecklingsprojekt: dess framgångskriterier och eftersträva effekter. Vid sidan om dessa aspekter är det nödvändigt att marknadsbrist och förväntat konkurrensläge tas mera i beaktande i utvärderingen av utvecklingsprojekt. I utvecklingssituation planerar man ofta ett helhetspaket av olika service och stödformer för företaget: ur kundsynvinkel, detta förbryllar gränser mellan stödorganisationer och stödformer. Ett långsiktigt mål borde vara att förenkla hela det finska systemet för företagsstöd: både gällande organisationer och instrument. Här är det väsentligt med ett tätare samarbete mellan aktörerna, vilket betyder också för de politiska aktörerna en ny typ av lokalt, regionalt och nationellt samarbete och fördomsfrihet. Effektiviteten av understödet för utvecklande av företagens verksamhetsmiljö riktar sig mot den förverkligande organisationens egen utveckling mer än planerat. Mera uppmärksamhet måste riktas till att understödet påverkar mer direkt regionens företag och deras verksamhetsmiljö. Kontaktperson vid arbets- och näringsministeriet: Avdelningen för sysselsättning och företagande / Mikko Ojala, tfn 029 506 3506	
Asiasanat Nyckelord Key words understöd för utvecklande av företag, understöd för utvecklande av företagens verksamhetsmiljö, företagsstöd, företag, entreprenörskap	
Painettu julkaisu Inbunden publikation Printed publication ISSN 1797-3554 ISBN 978-952-227-785-5	Verkkojulkaisu Nätpublikation Web publication ISSN 1797-3562 ISBN 978-952-227-786-2
Kokonaissivumäärä Sidoantal Pages 124	Kieli Språk Language Hinta Pris Price Suomi, Finska, Finnish 28 €
Julkaisija Utgivare Published by Työ- ja elinkeinoministeriö Arbets- och näringsministeriet Ministry of Employment and the Economy	Kustantaja Förläggare Sold by Edita Publishing Oy / Ab / Ltd

Tekijät Författare Authors		Julkaisu aika Publiceringstid Date	
Satu Aaltonen, Elisa Akola, Jarna Heinonen, Hanna Laalo, Laura Nummelin TSE Entre Turun yliopiston kauppakorkeakoulu		August 2013	
		Toimeksiantaja(t) Uppdragsgivare Commissioned by	
		Työ- ja elinkeinoministeriö Arbets- och näringsministeriet Ministry of Employment and the Economy	
		Toimielimen asettamispäivä Organets tillsättningsdatum Date of appointment	
Julkaisun nimi Titel Title			
Evaluation of the effectiveness and functionality of the business development subsidies based on the Act on State Aid for Business Development (1336/2006)			
Tiivistelmä Referat Abstract			
The study on the development subsidy for companies and the development subsidy for the operational environment evaluates how well the goals set for these subsidies have been achieved and how effective the subsidies are from the viewpoints of companies, the Centres for Economic Development, Transport and the Environment (ELY) and interest groups. In addition, suggestions for the development of the subsidies are given. The focus is on the evaluation of the development subsidy for companies. The surveys conducted were targeted to companies (n=1022) which have applied for the subsidy, to ELY Centres (n=71) and interest groups (n=97). The data registers of Ministry of Employment and the Economy were also utilized in the analysis. In addition, case studies on the development projects were conducted. The companies were mostly very satisfied with the development subsidy for companies. The suggestions to improve the scheme were mainly targeted to increasing of customer orientation and flexibility. In addition, more e-services were asked for and the subsidy was suggested to be paid partly in advance. The analysis showed that the industrial companies in the Eastern and Northern Finland are mostly granted for implementing their investment projects, whereas the expert companies in the Southern and Western Finland rather carry out development projects. The aim of the granted projects in the Eastern and Northern Finland is to increase the level of the technology used or the quality of the products or services more often than in companies in other parts of Finland. The subsidy seems to be most significant for growth companies. On the other hand, the effects of the subsidy on improving know-how or networking are quite modest. How much did the development subsidy for companies effect on the realization of the project? Based on the company responses, the subsidy increased the scale or quality of the project or it advanced the project in 93 % of the cases. The project would not have been implemented without the subsidy by 26 % of the companies. The project would have been implemented unchanged by 7 % of the companies even without the subsidy. The development subsidy for companies should be targeted better to high-risk projects of small companies. More emphasis should be put on growth, renewal, internationalization and employment. ELY Centres should be more proactive in their search for young and growing companies and encourage them to development projects with higher risks. The nature of the development project – its success criteria and the intended outcomes – should be evaluated in more detail at the ELY Centres. In addition, it is important that the market deficiencies and effects on the competition will be integrated more strongly to the evaluation of the development project. Often a holistic service and financing solution is designed for the development project at the planning stage. Customer's understanding of the boundaries between different organizations and different subsidies can easily get blurred in that occasion. In the long run the aim must be the simplification of the Finnish business subsidy system as a whole – both on the level of organizations and measures/schemes. It is essential to increase the cooperation between the actors, which also calls for renewal in local, regional and national cooperation of the policy makers. The effects of the development subsidy for the operational environment focus on the development of the funded organization itself more than anticipated. Greater attention should be paid on the ways to channel the effects more directly to the local companies and to their operational environment. Contact person within the Ministry of Employment and the Economy: Employment and Entrepreneurship Department/Mikko Ojala, tel. +358 29 506 3506			
Asiasanat Nyckelord Key words			
subsidy for business development, subsidy for development of operational environment for businesses, business subsidy, enterprises, entrepreneurship			
Painettu julkaisu Inbunden publikation Printed publication		Verkkojulkaisu Nätpublikation Web publication	
ISSN 1797-3554		ISSN 1797-3562	
ISBN 978-952-227-785-5		ISBN 978-952-227-786-2	
Kokonaissivumäärä Sidoantal Pages		Kieli Språk Language	Hinta Pris Price
124		Suomi, Finska, Finnish	28 €
Julkaisija Utgivare Published by		Kustantaja Förläggare Sold by	
Työ- ja elinkeinoministeriö Arbets- och näringsministeriet Ministry of Employment and the Economy		Edita Publishing Oy / Ab / Ltd	

Yritystukilain vaikuttavuuden ja toimivuuden arviointi

Tässä raportissa arvioidaan, miten hyvin *yrityksen kehittämisavustukselle* ja *yritysten toimintaympäristön kehittämisavustukselle* määritellyt tavoitteet on saavutettu sekä sitä, miten toimiviksi avustukset koetaan. Tutkimus antaa tietoa avustusten vaikuttavuudesta ja toimivuudesta eri toimijoiden näkökulmista sekä mahdollisista avustusten kehittämistarpeista. Tutkimuksen painopiste on *yrityksen kehittämisavustuksen* arvioinnissa. Arviointia varten kerättiin tietoa avustusta hakeneilta yrityksiltä ja organisaatioilta, ELY-keskuksilta sekä sidosryhmiltä. Näiden aineistojen lisäksi analyysissä on käytetty avustuksen hakuprosessin aikana kertyneitä yritysten ja toteuttajaorganisaatioiden taustatietoja. Raportti tarjoaa tietoa yritystukilain kehittämisen tueksi.

Tätä julkaisua myy:
Netmarket
Edita Publishing Oy
www.edita.fi/netmarket
asiakaspalvelu.publishing@edita.fi
Puhelin 020 450 05
Faksi 020 450 2380

Painettu
ISSN 1797-3554
ISBN 978-952-227-785-5

Verkkojulkaisu
ISSN 1797-3562
ISBN 978-952-227-786-2

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ
ARBETS- OCH NÄRINGSMINISTERIET
MINISTRY OF EMPLOYMENT AND THE ECONOMY